

บทที่ 2

เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

การวิจัยเรื่อง "การศึกษาการใช้สารนิเทศของครูในการสอนวิชาภาษาไทยระดับมัธยมศึกษา กรุงเทพมหานคร" ผู้วิจัยได้ศึกษาค้นคว้าเอกสารและงานวิจัยต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับสารนิเทศ และได้นำเสนอผลการค้นคว้า โดยแบ่งออกเป็น 3 ส่วน

1. สารนิเทศ

- 1.1 ความหมายของสารนิเทศ
- 1.2 คุณสมบัติของสารนิเทศที่ดี
- 1.3 ความสำคัญของสารนิเทศ
- 1.4 ความต้องการหรือความจำเป็นต้องใช้สารนิเทศ
- 1.5 บทบาทของสารนิเทศต่อการเรียนการสอน
- 1.6 สารนิเทศประเภทสื่อการเรียนการสอน

2. แหล่งสารนิเทศ

- 2.1 ห้องสมุดกับการเรียนการสอน

3. งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

- 3.1 งานวิจัยที่เกี่ยวข้องในประเทศไทย
- 3.2 งานวิจัยในต่างประเทศ

ความหมายของสารนิเทศ

คำว่า สารนิเทศ ได้มีผู้นำมาใช้ในวงการต่าง ๆ อย่างกว้างขวาง และมีผู้ให้นิยามหรือความหมายไว้ ดังนี้

สารนิเทศ เป็นคำที่ราชบัณฑิตยสถานบัญญัติศัพท์จากคำว่า Information (ศัพท์บัญญัติอังกฤษ-ไทย ไทย-อังกฤษ 2524: 168) ซึ่งมีผู้ใช้คำอื่น ๆ ในความหมายเดียวกัน เช่น ข้อมูล ข่าวสาร ความรู้ ข้อสนเทศ สารสนเทศ เป็นต้น

พจนานุกรมเกี่ยวกับห้องสมุดและสารนิเทศ (ALA 1983: 117) ให้ความหมาย สารนิเทศว่า คือ ความคิดข้อเท็จจริง งานจินตนาการ ซึ่งได้มีการสื่อสาร บันทึกและตีพิมพ์ ไว้ในรูปแบบต่าง ๆ ทั้งเป็นทางการและไม่เป็นทางการ

ไอแซค เค ฟังก์ (Isaac K. Funk 1963: 1260) ให้ความหมายสารนิเทศว่า คือ ความรู้ที่ได้เรียนรู้มาเอง ได้รับหรือได้จากการพำสอน จากการสังเกต การอ่าน การศึกษา หรือการสนทนา

ฟิลิป เบ คอร์ก โทบ (Philip Babcock Gove 1961: 980) ได้ให้ความหมาย ไว้ว่า สารนิเทศ คือ

1. ความรู้ซึ่งสื่อสารโดยผู้อื่น หรือได้มาจากการสำรวจ การศึกษา การสอน
2. ความจริงหรือตัวเลข สถิติที่เตรียมพร้อมสำหรับการสื่อสารหรือใช้แยกแยะสิ่ง ที่รวมกันอยู่ให้เป็นความรู้ หรือข้อมูลที่เป็นระบบ

พจนานุกรมศัพท์วิทยาศาสตร์และเทคนิคของ แมคกรอว์ ฮิลล์ (McGraw-Hill dictionary of Scientific and Technical Terms 1978: 814) นิยามว่า สารนิเทศ คือ ข้อมูลที่ได้บันทึก จัดเรียงเรียง รวบรวม โยง หรือแปลความ ในขอบข่ายของ งานหนึ่ง จนได้ความหมายปรากฏออกมา

ลีโอนาร์ด มอนแทกิว แฮร์รอด (Leonard Montague Harrod 1984: 376) กล่าวว่า สารนิเทศ คือ การรวบรวมข้อมูลในรูปแบบที่กว้างขวาง บันทึกในกระดาษหรือสื่ออื่น ๆ และสามารถทำการสื่อสารได้

นงลักษณ์ ไม่น่ายกิจ (2526: 26-33) ให้ความหมายสารนิเทศ คือ ข่าว (News) ข้อเท็จจริง (Facts) ข้อมูล (Data) ตลอดจนความรู้ (Knowledge) ที่ได้จากการสำรวจ การศึกษาหรือการสอนที่มีผู้ถ่ายทอด ซึ่งได้มีการบันทึกไว้ในรูปแบบต่าง ๆ ทั้งในรูปของวัสดุตีพิมพ์ และวัสดุไม่ตีพิมพ์ เช่น หนังสือ ตำรา เอกสาร หนังสือพิมพ์ นิตยสาร จุลสาร สารคดี วิชาการ นวนิยาย เรื่องสั้น กฤตภาค ตัวเขียน บัตรคำ แผ่นป้ายสำลี แผนภูมิ รูปภาพ วิทยุ แผ่นเสียง เทปเสียง ภาพนิ่ง ภาพเคลื่อนไหว เทปโทรทัศน์ แถบบันทึกภาพ เป็นต้น

สุทธิลักษณ์ อ่ำพันวงส์ (2521: 25) อธิบายความหมายของสารนิเทศว่า หมายถึง ความรู้ ข่าวสาร และข้อสนเทศต่าง ๆ ทั้งในรูปแบบของสิ่งพิมพ์ ซึ่งได้แก่ หนังสือ วารสาร

ในรูปแบบของวัสดุย่อยส่วน วัสดุทัศนวัสดุ แถบเสียง แถบแม่เหล็ก และผู้ที่เกี่ยวข้องโดยตรงกับ สารนิเทศ ได้แก่ (1) ผู้ผลิต หรือผู้จัดพิมพ์ออกเผยแพร่ (2) ผู้เก็บรวบรวมและจัดให้ใช้ ประโยชน์อย่างมีประสิทธิภาพ ได้แก่ ศูนย์เอกสาร ห้องสมุด และหอจดหมายเหตุ (3) ผู้ใช้ ได้แก่ บุคคลในทุกอาชีพในสาขาวิชาต่าง ๆ ตลอดจนนักศึกษา

การสัมมนาระดับชาติเรื่อง นโยบายสารนิเทศแห่งชาติ (สำนักงานคณะกรรมการวิจัย แห่งชาติ 2529 : 59) ให้คำจำกัดความว่า ความรู้ เรื่องราว ข้อมูล ข่าวสาร ซึ่งมีการบันทึก และการจัดการตามหลักวิชาการ เพื่อเผยแพร่และเพื่อการใช้ให้เป็นประโยชน์ในการพัฒนาต่าง ๆ ทั้งในส่วนบุคคลและสังคม

ชุตินา สัจจามันท์ (2530: 37) สารนิเทศ คือ ข้อมูล ข่าวสาร ความรู้ ข้อสนเทศ สารนิเทศ ทั้งในรูปแบบของสิ่งพิมพ์ ทัศนวัสดุ และวัสดุย่อยส่วน เพื่อใช้ประโยชน์ทางการ สื่อสารและการพัฒนาต่าง ๆ ทั้งส่วนบุคคลและสังคม

จิราภรณ์ รัชชาแก้ว (2532: 57) ให้ความหมายสารนิเทศ (Information) ได้แก่ ข้อมูลต่าง ๆ ที่ได้รับการประมวลผลแล้วด้วยวิธีการต่าง ๆ เป็นความรู้ที่ต้องการสำหรับ ใช้ทำประโยชน์ เป็นสิ่งซึ่งสื่อความหมายให้ผู้รับเข้าใจและสามารถนำไปกระทำกิจกรรมใด กิจกรรมหนึ่งโดยเฉพาะได้ หรือเพื่อเป็นการย้ายความเข้าใจที่มีอยู่แล้วให้มีมากยิ่งขึ้น

สุวรรณ สุขสะปาน (2532: 1) ให้ความหมายสารนิเทศหรือสารสนเทศ คือ

"สาร" ตามพจนานุกรมแปลว่า เนื้อหาหรือแก่น

"สนเทศ" แปลว่า ข่าวสาร

"สารนิเทศ" หรือ "สารสนเทศ" หมายถึง เนื้อหา (ความรู้) ข่าวสาร

"เนื้อหาความรู้และข่าวสาร" ในที่นี้หมายถึง เนื้อหาความรู้และข่าวสารอันเป็นส่วน

ที่เราคัดเลือกมาใช้ตามจุดมุ่งหมายเฉพาะ

"เนื้อหาความรู้และข่าวสาร" เราอาจใช้คำสั้น ๆ แทนว่าข้อมูลข่าวสาร

กรมวิชาการ (2531: 31) คำว่า "ข้อมูล" และ "สารสนเทศ" มีความหมาย แตกต่างกัน แต่มีความสัมพันธ์กันมาก กล่าวคือ

ข้อมูล (Data) หมายถึง ตัวเลข ภาษา หรือสัญลักษณ์ ที่ใช้แทนคน สิ่งของและความคิด ซึ่งเป็นข้อเท็จจริงที่เก็บรวบรวมไว้โดยไม่ผ่านการประเมิน การวิเคราะห์ไม่สามารถนำมาใช้ประกอบการตัดสินใจได้ทันที เช่น ชื่อ ที่อยู่ จำนวน ปริมาณ เป็นต้น

งาน วงษ์ ชახม (2532: 12) ให้ความหมายสารนิเทศ หมายถึง ความรู้ ความคิด ความจริงหรือข้อมูล ซึ่งถูกนำมาพิจารณาตามขบวนการ (Processing) เป็นข้อ สารนิเทศ เพื่อประโยชน์ในการพัฒนาวิชาการสาขาต่าง ๆ เพื่อปรับปรุงคุณภาพของชีวิต หรือแม้แต่ประโยชน์ในการซื้อขายในทางธุรกิจ

แมนมาศ ชวลิต (2532: 5) ได้สรุปความหมายของ สารนิเทศไว้ดังนี้

สารนิเทศ ประกอบด้วยคำ 2 คำ คือ สารและนิเทศ

พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน (2525: 815, 447) สาร แปลว่า แก่น เนื้อแท้ที่แข็ง แก่นสาร ส่วนสำคัญ หนังสือ จดหมาย นิเทศ แปลว่า คำแสดง คำจำแนกออก

สารนิเทศ หมายถึง แก่นหรือเนื้อหาที่สำคัญ ซึ่งได้มีการชี้แจงแสดงออกให้ทราบ แก่นหรือเนื้อหาอาจเป็นข้อมูลหรือข้อเท็จจริง ข่าวสาร ความรู้เรื่องราวทั่วไป ความรู้ทางวิชาการหรือศาสตร์ ความรู้สึก ความคิด ประสบการณ์ ซึ่งได้มีการกลั่นกรอง ประมวล และเรียบเรียง โดยใช้ภาษาพูด ภาษาเขียน และสัญลักษณ์ต่าง ๆ บันทึกโดยกรรมวิธีต่าง ๆ ลงในวัสดุที่มองเห็นได้ ฟังได้ จับต้องได้เป็นสื่อที่ถ่ายทอดสารให้ผู้อื่นทราบได้

สุรพล พยอมรัมย์ (2526: 69) ให้นิยาม Information ว่า คือ ความคิด ข้อเท็จจริง ซึ่งมีการสื่อสารบันทึกและตีพิมพ์ไว้ในรูปแบบต่าง ๆ กัน สื่อเหล่านี้อาจเป็น

สิ่งพิมพ์ (Printed Materials) หรือ เอกสาร (Documents) เช่น หนังสือ วารสาร หนังสือพิมพ์

สิ่งที่ไม่ตีพิมพ์ (Non-Printed Materials) ได้แก่ หวกใส่คัทสน์วัสดุ วัสดุย่อส่วนหรือวัสดุจุลรูป (Microforms)

จากความหมายดังกล่าวข้างต้น Information จึงน่าจะหมายถึง ความรู้ ข่าวสาร ความจริง ตลอดจนข้อมูลหรือสารวัสดุที่ตีพิมพ์ออกเผยแพร่ และไม่ตีพิมพ์ซึ่งสามารถสื่อสารกันได้ เพื่อประโยชน์ทางด้านวิชาการ คือ พัฒนาทั้งส่วนบุคคลและสังคม

คุณสมบัติของสารนิเทศที่ดี

ระบบสารนิเทศเป็นระบบที่มุ่งผลิตสารนิเทศสำหรับใช้ เป็นเครื่องมือช่วยผู้บริหารในการประกอบการตัดสินใจ การวางแผนและการควบคุมการปฏิบัติงานได้อย่างถูกต้องและเหมาะสม อนึ่งการที่จะบริหารงานได้ดีและมีประสิทธิภาพนั้น ส่วนหนึ่งคือการมีสารนิเทศที่ดี การพิจารณาว่า สารนิเทศที่ดีนั้นควรมีลักษณะอย่างไร หรือมีคุณสมบัติประการใดนั้นได้มีผู้กำหนดคุณสมบัติของสารนิเทศที่ดีไว้หลายท่าน ดังนี้

กรมวิชาการ (2531: 32)ได้กล่าวถึง ข้อมูลและสารนิเทศสำหรับใช้ประกอบการดำเนินงานต่าง ๆ ควรจะมีคุณสมบัติสำคัญ 3 ประการ สรุปดังนี้

1. มีความเป็นปัจจุบัน คือ ต้องห้ามต่อการใช้ประโยชน์ ไม่ช้าจนไม่สามารถใช้บอกสถานการณ์ หรือแนวโน้มของการเกิดเหตุการณ์ใด ๆ ได้ และไม่ช้าจนนำมาเป็นแนวทางวางแผนปรับปรุงงานไม่ได้ ควรจะมีการเก็บข้อมูลอย่างสม่ำเสมอตามความเหมาะสม

2. ตรงต่อความต้องการ ข้อมูลและสารนิเทศชุดหนึ่งอาจมีคุณค่าต่อการใช้งานหนึ่ง แต่ไม่ตรงต่อความต้องการของอีกงานหนึ่ง ก็ไม่ควรจะนำมาใช้ในงานนั้นต่อไป

3. มีความถูกต้อง เป็นสิ่งสำคัญมาก เพราะหากข้อมูลและสารนิเทศมีความเป็นปัจจุบันและตรงต่อความต้องการ หากขาดความถูกต้องแล้ว การนำไปใช้ประโยชน์ก็อาจจะกลายเป็นโทษ เพราะทำให้มีการตัดสินใจที่ผิดพลาด ฉะนั้นในการเก็บข้อมูลเบื้องต้น ตลอดจนการประมวลผลจึงควรตระหนักและให้ความสำคัญกับเรื่องนี้ให้มาก

ประพนธ์ เจียรกุล (2524: 7) ได้กำหนดคุณสมบัติของสารนิเทศที่ดีไว้ 3 ประการ คือ

1. มีความถูกต้อง
2. ตรงกับเรื่อง
3. เป็นปัจจุบัน

บรูซ เอฟ เบริด (Bruce F. Barid 1978: 323) ได้ให้ข้อคิดเห็นสอดคล้องกัน ว่าผู้บริหารที่ใช้สารนิเทศในการตัดสินใจ ควรคำนึงถึงลักษณะของสารนิเทศในเรื่องต่อไปนี้

1. เชื้อถือได้
2. ประหยัด
3. จำเป็น
4. ถูกต้อง
5. ใช้ประโยชน์ได้

คาทีป ฮัสเซน (Khateeb Hussain 1973: 87) ได้เสนอคุณสมบัติของสารนิเทศที่ดี สอดคล้องกับที่กล่าวแล้วข้างต้น 4 ประการ คือ

1. เป็นปัจจุบัน
2. ความถูกต้อง
3. เกี่ยวข้องกับเรื่อง
4. ความสมบูรณ์พอเพียง

ปรีชา พัทธกุลนนท์ (2527: 21) สรุปว่าสารนิเทศที่ดีนั้น พิจารณาในด้านปริมาณและคุณภาพ กล่าวคือ

1. มีปริมาณพอเพียง
2. มีความถูกต้องเชื่อถือได้
3. มีความเกี่ยวข้องในเรื่องที่จะต้องตัดสินใจ
4. มีความเป็นปัจจุบัน

ฮาร์ลัน คลิฟแลนด์ (Harlan Clifland 1983: 8) แม้นมาส ชาลิต (2527: 1) กล่าวถึงสารนิเทศที่ดี สรุปได้ดังนี้

1. ไม่รู้จักจบสิ้น เกิดขึ้นใหม่เรื่อย ๆ
2. มีความสัมพันธ์เชื่อมโยงกับทรัพยากรมนุษย์ เพราะมนุษย์ที่ไม่มีความรู้ก็มีความสำคัญน้อย และความรู้ที่ไม่มีผู้ใช้ ก็มีความน้อยด้วย
3. มีความทันสมัยอยู่เสมอ โดยที่นักวิทยาศาสตร์และนักวิชาการจะนำความรู้ให้ทันสมัยอยู่เสมอ

4. เป็นสิ่งมีชีวิต สารนิเทศหรือข่าวสารมีอยู่จริงก็ต่อเมื่ออยู่ในความคิดของมนุษย์เท่านั้น หมายถึงสิ่งที่มนุษย์สังเกตเห็น จดจำ และสามารถนำออกมาใช้ได้ ต่อจากนั้นมนุษย์ก็จะทำการวิเคราะห์ ทิ้งรู้ และเก็บรวบรวมเอาไว้

5. สามารถขยายตัวได้ นักกฎหมายด้านการสื่อสารชื่อ แอนน์ เวลส์ แบเนสกอมน์ เรียกสารนิเทศว่าเป็น "ทรัพยากรซึ่งเสริมกันและกัน" คือ ยิ่งมีมากก็ยิ่งใช้มาก และก็จะยิ่งเป็นประโยชน์มากขึ้นด้วย สารนิเทศหรือข่าวสารนั้นสามารถขยายตัวได้โดยไม่มีขอบเขตจำกัด ฉะนั้นจึงมีลักษณะเป็นพลังงานที่วัดค่าไม่ได้

6. สารนิเทศสามารถอัดให้แน่นได้ สามารถทำให้เข้มข้นได้ ผสมรวมได้ก่อให้เกิดได้ หรือย่อให้เล็กลงได้ เพื่อให้การดูแลจัดการง่ายขึ้น

7. สารนิเทศสามารถใช้ทดแทนกันได้ สามารถใช้ทดแทนเงินทุน แรงงาน หรือวัสดุสิ่งของได้

8. สารนิเทศสามารถถ่ายทอกได้ในระยะเวลาอันรวดเร็ว

9. สารนิเทศสามารถแผ่กระจายได้ สารนิเทศมักจะรั่วออกมาเสมอ และเมื่อยิ่งรั่วออกมามากเท่าใด เราก็จะได้รับความมากเท่านั้น สารนิเทศนั้น ทรัพยากรยิ่งละเอียดบริสุทธิ์มากเพียงใด แนวโน้มที่จะหลุดเล็ดลอดออกมาก็จะยิ่งมากขึ้นเพียงนั้น

10. ประการสุดท้าย สารนิเทศสามารถแบ่งปันใช้ร่วมกันได้ สารนิเทศไม่มีการเปลี่ยนมือกันอย่างเด็ดขาดได้ จะได้ก็เพียงแต่มีการแบ่งปันให้รู้ร่วมกันเท่านั้น เช่น ถ้ามีการถ่ายทอดความคิดหรือข้อเท็จจริงร่วมกัน

จากคุณสมบัติของสารนิเทศที่ดีที่กล่าวมาแล้ว จึงสรุปคุณสมบัติของสารนิเทศที่ดีได้ดังต่อไปนี้

1. มีความถูกต้อง เชื่อถือได้
2. มีความเป็นปัจจุบัน
3. เกิดขึ้นใหม่ เร็ว ๆ
4. ใช้ประโยชน์ได้
5. ตรงต่อความต้องการ

ความสำคัญของสารนิเทศ

สารนิเทศมีความสำคัญและจำเป็นมากในการดำรงชีวิตในปัจจุบันนี้ เพราะต้องรับข้อมูล ข่าวสาร ศึกษาหาความรู้ตลอดเวลา และสารนิเทศยังเป็น เครื่องมือเพื่อช่วยการตัดสินใจ การวางแผนพัฒนาโครงการต่าง ๆ ซึ่งมีผู้ให้ความสำคัญของสารนิเทศไว้หลายท่าน ดังนี้

แม้นมาส ชวลิต (2528 : 6) กล่าวถึงความสำคัญของสารนิเทศ สรุปได้ดังนี้ สารนิเทศ เป็นทรัพยากรที่สำคัญประการหนึ่งสำหรับการพัฒนา ไม่ยิ่งหย่อนไปกว่าทรัพยากรธรรมชาติ และทรัพยากรมนุษย์ สารนิเทศเป็นส่วนสำคัญในการสร้างฐานของความรู้ เป็นสิ่งจำเป็นต่อการวินิจฉัยสั่งการ การวางแผน การศึกษา การวิจัย การพัฒนาในทุกระดับและอาชีพ

สารนิเทศซึ่งได้มีการบันทึกไว้นั้น เป็นสิ่งสำคัญและจำเป็นต่อทั้งรัฐบาล วงการธุรกิจ วงการศึกษา และการวิจัย และต่อบุคคลเกือบทุกคน ระดับและประเภทของสารนิเทศที่ต้องการ นั้นขึ้นอยู่กับแต่ละบุคคล บุคคลที่อยู่ในวงการอาชีพตั้งแต่ นักเทคโนโลยีและครูอาจารย์จนถึง นักวิทยาศาสตร์และทนายความต้องการข้อมูลมากกว่าบุคคลทั่วไปโดยเฉลี่ย แต่ถ้าจะให้ระบุว่า ความต้องการข้อมูลเพื่อใช้ในการแก้ปัญหาของบุคคลกลุ่มใดจะสำคัญกว่ากันนั้น เป็นการยากที่จะ กระทำได้ ฉะนั้นจึงถือว่าความต้องการทั้งหมดนี้เป็นความสำคัญทั้งสิ้น

นวนิตย์ อินทรามะ (2525 : 71) กล่าวถึงความสำคัญของสารนิเทศสรุปได้ดังนี้ ในการบริหารงานของแต่ละหน่วยงาน ไม่ว่าจะ เป็นหน่วยงานใดหรือองค์การใด ก็ตามสิ่ง สำคัญที่สุดประการแรกที่จะใช้ในการประกอบการพิจารณาตัดสินใจของผู้บริหารที่จะสั่งให้กระทำ หรืองดเว้นกระทำการใด ๆ ก็คือ สารนิเทศ ผู้บริหารจำเป็นต้องรวบรวม เรื่องราว ข้อมูลหรือ สารนิเทศที่เกี่ยวข้องกับ เรื่องที่กำลังจะพิจารณาตัดสินใจนั้นให้มากที่สุด แล้วนำสารนิเทศนั้นมา กั่นกรอง วิเคราะห์ เปรียบเทียบ ก่อนที่จะทำการตัดสินใจเลือกสิ่งการไปในทางหนึ่งทาง ใด ทั้งนี้เพื่อให้การตัดสินใจนั้นเป็นไปในทางที่ถูกต้อง เหมาะสม ได้ประโยชน์ และมี ประสิทธิภาพ ทั้งในผลงานและความประหยัด

นงลักษณ์ ไม่น่ายกิจ (2526 : 26-27) กล่าวถึงความสำคัญของสารนิเทศสรุปได้ดังนี้ รัฐบาลจะกระทำหน้าที่อย่างมีประสิทธิภาพและประสิทธิผลไม่ได้ถ้าปราศจากสารนิเทศที่ทันสมัย

ที่จะนำมาใช้ประกอบในการวินิจฉัยสั่งการและการวางแผน ดังนั้นการรวบรวมข้อมูลที่เชื่อถือได้ในด้านธุรกิจ อุตสาหกรรม การเกษตร สภาพดินฟ้าอากาศ การแพทย์ การศึกษา สังคม และอื่น ๆ เพื่อเป็นทรัพยากรสำหรับการวางแผน วินิจฉัยสั่งการและการบริหารประเทศชาติ จึงเป็น เรื่องสำคัญยิ่ง

ในวงการธุรกิจ สารนิเทศเป็นปัจจัยสำคัญต่อความสำเร็จในการดำเนินงานประจำวัน วงการ ธุรกิจและวงการอาชีพ ผลผลิตของสินค้าและบริการ ซึ่งเป็นกรณีที่ใช้วัดความสมบูรณ์สูงสุดด้าน เศรษฐกิจของชาตินั้นขึ้นอยู่กับคุณภาพของสารนิเทศที่ผู้ทำงานในวงการธุรกิจ และอาชีพได้ใช้ในการวางแผนสำหรับการผลิตและการจำหน่ายสินค้าและบริการ ในวันหนึ่ง ๆ ภายในวงการธุรกิจเหล่านี้ ได้มีการตัดสินใจด้านการบริหารอันซับซ้อนกันหลายครั้งหลายครา มีการวางแผน การคาดการณ์ สำหรับอนาคต มีการวิจัยและการพัฒนากิจกรรมในด้านต่าง ๆ ตลอดจนมีการพัฒนาในเรื่องการตัดสินใจและกลวิธีด้านการตลาด กิจกรรมเหล่านี้และกิจกรรมอื่น ๆ ในลักษณะเดียวกันนี้จะสำเร็จได้ด้วยดีในบรรยากาศที่มีสารนิเทศที่ถูกต้อง ทันสมัย และมีปริมาณเหลือเฟือ

ในวงการการศึกษาและการวิจัย สารนิเทศ เป็นปัจจัยพื้นฐานประกอบการเรียนการสอน การค้นคว้า และการวิจัยของนักเรียน นักศึกษา ครูอาจารย์ และนักวิจัย สำหรับบุคคลทั่วไปนั้นต้องการสารนิเทศเพื่อใช้ในการพัฒนาอาชีพ การศึกษาในเรื่องอื่น ๆ ที่สนใจด้วยตนเอง และเพื่อความบันเทิง ดังนั้นห้องสมุดและศูนย์สารนิเทศซึ่งเป็นแหล่งรวบรวมสารนิเทศต่าง ๆ จึงจำเป็นต้องทำหน้าที่บริการให้ผู้ใช้ได้ประโยชน์จากสารนิเทศที่มีอยู่มากที่สุด เท่าที่จะทำได้

สุริพร เมืองอ่ำ (2529 : 14) กล่าวถึงความสำคัญของสารนิเทศสรุปได้ดังนี้ สารนิเทศ เปรียบเสมือนทรัพย์สินสมบัติ เป็นทรัพยากรและเป็นสินค้าซึ่งมีคุณค่าทางสังคม เศรษฐกิจ และการเมือง นับเป็นรากฐานสำคัญต่อศิลปศาสตร์ วิทยาศาสตร์ สื่อมวลชนและการพาณิชย์ ทั้งมวล ไม่มีผู้ใดผูกขาดความข่างคิด ข่างประดิษฐ์ และความคิดวิ เริ่มไว้ได้ ทุก ๆ แห่งล้วนได้รับคุณประโยชน์อย่าง เอนกอนันต์จากสารนิเทศทุกรูปแบบทั้งสิ้น

อุทัย วรรณกุล (2529: 15) อ้างอิงมาจาก โคนาร์ด คับเบิลยู คิง และ เวอร์นอน ยูจีน ฟลามัวร์ (Donald W. King and Vernon Eugene Flamow 1981: 68) กล่าวถึงความสำคัญของสารนิเทศสรุปได้ว่า สารนิเทศเป็นทรัพยากรที่สำคัญอย่างหนึ่งที่เกี่ยวข้องกับทุกคน และเกี่ยวข้องกับกิจกรรมทุกอย่าง ไม่ว่าจะเป็นรูปแบบของงาน การเรียน และการแก้ไขมีเหตุประจำวัน สารนิเทศจึงมีบทบาทต่อมนุษย์หลายด้าน ความสำเร็จที่ยิ่งใหญ่ เช่น ในสาขาแพทยศาสตร์ วิทยาศาสตร์ เทคโนโลยี การศึกษา และอุตสาหกรรม ก็มีส่วนมาจากสารนิเทศ ซึ่งสอดคล้องกับความคิดของ มิเชล เมอร์แลนด (Michael Moerland 1981: 9) กล่าวว่า ปัจจุบัน บุคคลมีความต้องการที่จะค้นหาความรู้เพิ่มมากขึ้น เพราะขณะนี้ เป็นยุคของสารนิเทศที่ต้องค้นคว้า และจำเป็นต้องรู้วิธีจัดการนำเอาสารนิเทศมาใช้ให้เกิดประโยชน์ เพื่อให้ประสบผลสำเร็จในชีวิต

สารนิเทศ เป็นรากฐานอันจำเป็นสำหรับความก้าวหน้าของอารยธรรมและสังคม เป็นส่วนหนึ่งของกระบวนการสร้างสรรค์ หรือการใช้ทรัพยากร เป็นสิ่งที่ไม่สามารถตัดใจ (UNESCO อ้างถึงใน สำนักงานคณะกรรมการวิจัยแห่งชาติ 2529: 59) ว่ามีความสำคัญต่อรัฐบาล วงการธุรกิจ การศึกษาวิจัย ต่อนักวิชาการสาขาต่าง ๆ และบุคคลทั่วไป สรุปดังนี้

รัฐบาลต้องการสารนิเทศที่ทันสมัยมาใช้ประกอบการวินิจฉัย สั่งการ และวางแผนงาน เพื่อพัฒนาประเทศ

วงการธุรกิจ สารนิเทศ เป็นปัจจัยสำคัญต่อความสำเร็จในการดำเนินงานประจำวัน ของโลกธุรกิจ และวงการอาชีพ ช่วยในการตัดสินใจ การปฏิบัติงานประจำวัน การวางแผน การคาดการณ์สำหรับอนาคต

วงการศึกษาและวิจัย สารนิเทศ เป็นปัจจัยพื้นฐาน ช่วยพัฒนาความรู้ ความเชี่ยวชาญทางวิชาการ และเป็นปัจจัยพื้นฐานของการเรียนการสอน การค้นคว้าวิจัยของนักเรียน นักศึกษา ครูอาจารย์ นักวิชาการ และนักวิจัย

บุคคลทั่วไปต้องการสารนิเทศ เพื่อใช้ในการพัฒนาอาชีพ การศึกษาในเรื่องต่าง ๆ ที่สนใจ และเพื่อความบันเทิง

สุขุทัยธรรมมาธิราช (2532: 11-12) ได้กล่าวถึงความสำคัญของสารนิเทศสรุปได้ดังนี้

1. ความสำคัญของสารนิเทศต่อบุคคล มีดังนี้

- 1.1 ทำให้สามารถต่อสู้ได้ดีกับสิ่งแวดล้อมซึ่งไม่รู้จักและอาจเป็นอันตรายถึงชีวิต
- 1.2 ทำให้สามารถต่อสู้กับความไม่รู้ของคนเองในเรื่องที่จำเป็นต้องรู้
- 1.3 ทำให้สามารถเผชิญกับปัญหาต่าง ๆ คัดลึนใจในการแก้ปัญหาได้
- 1.4 ทำให้เกิดความเจริญทางจิตใจ

2. ความสำคัญของสารนิเทศต่อสังคม มีดังนี้

- 2.1 ก่อให้เกิดการศึกษาซึ่งจำเป็นต่อการพัฒนาสังคม
- 2.2 รักษาไว้และถ่ายทอดมรดกทางวัฒนธรรม
- 2.3 เสริมสร้างความรู้ความสามารถทางด้านเทคโนโลยี เศรษฐศาสตร์

ธุรกิจ การพาณิชย์ และความรู้อื่น ๆ ซึ่งเป็นพื้นฐานจำเป็นต่อการพัฒนาสังคม

จากเหตุผลดังกล่าวข้างต้นสรุปได้ว่า สารนิเทศ เป็นปัจจัยสำคัญอย่างหนึ่งที่เกี่ยวข้องกับบุคคลในทุกระดับและอาชีพ เป็นที่ต้องการอย่างกว้างขวางทั้งประเทศที่พัฒนาแล้วและประเทศที่กำลังพัฒนา บุคคลต้องการสารนิเทศเพื่อประกอบการวางแผน การวินิจฉัย การสั่งการ และการพัฒนา บุคคลในวงการอาชีพต่าง ๆ ล้วนได้รับคุณประโยชน์อย่างอเนกอนันต์จากสารนิเทศ

ความต้องการหรือความจำเป็นต้องใช้สารนิเทศ

ที.ดี.วิลสัน (T.D.Wilson 1981: 4) ได้กล่าวถึงความต้องการสารนิเทศ สรุปได้ว่า ในการศึกษาความต้องการและการใช้สารนิเทศ มีความเกี่ยวข้องโดยตรงกับการศึกษาผู้ใช้ โดยให้แนวคิดของการศึกษาผู้ใช่ว่ามีจุดมุ่งหมายเพื่อทราบพฤติกรรมการค้นหาสารนิเทศอันเป็นผลจากความต้องการใช้สารนิเทศจากระบบและแหล่งต่าง ๆ เช่น ห้องสมุด ศูนย์สารนิเทศระบบออนไลน์ ตลอดจนสารนิเทศจากตัวบุคคล ซึ่งก่อให้เกิดการแลกเปลี่ยนสารนิเทศ

นัน ลิน และ วิลเลียม ดี การ์เวย์ (Nan Lin and William D. Garvey 1972: 22) ได้กล่าวถึงความต้องการสารนิเทศของบุคคลต่าง ๆ ไว้สรุปได้ดังนี้ ความต้องการสารนิเทศของบุคคล ย่อมต้องการไม่เหมือนกัน นักวิชาการในสาขาต่างกัน นอกจากจะมีความต้องการสารนิเทศที่แตกต่างกันแล้ว นักวิชาการภายในกลุ่มเดียวกันก็ยังมีความต้องการ

ที่แตกต่างกันอีกด้วย ทั้งนี้เป็นผลสืบเนื่องมาจากองค์ประกอบต่าง ๆ คือ ความสนใจของแต่ละบุคคล ประเภทของงานที่ทำหรืออาชีพ เช่น ถ้าเป็นนักวิจัยย่อมต้องการสารนิเทศที่ทันสมัยมากกว่ากลุ่มอาจารย์และนักศึกษา นอกจากนั้นสภาพแวดล้อมของบุคคลนั้นเป็นส่วนสำคัญในการกำหนดให้ความต้องการแตกต่างกันออกไปซึ่งตรงกับงานวิจัยของ บาร์บารา สเกลตัน (Barbara Skelton 1973: 138-156) ซึ่งสรุปได้ว่า สภาพแวดล้อมของผู้ใช้มีผลทำให้เกิดความต้องการที่แตกต่างกัน นอกเหนือจากลักษณะสาขาวิชาที่ผู้ใช้สังกัดอยู่ เช่น วิศวกรที่ทำงานในเขตอุตสาหกรรมย่อมมีความแตกต่างกับวิศวกรที่อยู่ในสิ่งแวดล้อมทางวิชาการ ทั้งนี้เป็นเพราะความแตกต่างกันในเรื่องระยะเวลาการทำงานที่มีมาตรฐานแตกต่างกันนั่นเอง และในเรื่องสภาพแวดล้อมนี้ยังครอบคลุมถึง เชื้อชาติ ศาสนา และขนบธรรมเนียมประเพณีอื่น ๆ อีกด้วย /

ความต้องการสารนิเทศของนักวิทยาศาสตร์

วิทยาศาสตร์เทคโนโลยีต่าง ๆ เจริญรุดหน้าไปอย่างรวดเร็ว การค้นคว้าทดลองปฏิบัติการต่าง ๆ เริ่มแผ่ ขยายไปอย่างกว้างขวาง สารนิเทศเป็นสิ่งจำเป็นและสำคัญที่นักวิทยาศาสตร์มีความต้องการ และนำมาใช้ศึกษา ค้นคว้า มากดั่งที่

เฮร์เบิร์ต เมนเซน (Herbert Menzel 1967: 41-69) ได้กล่าวถึงความต้องการสารนิเทศของนักวิทยาศาสตร์ว่า ภายหลังสงครามโลกครั้งที่ 2 เป็นต้นมา ความต้องการในเรื่องสารนิเทศได้เพิ่มมากขึ้นอย่างรวดเร็ว โดยเฉพาะทางด้านวิทยาศาสตร์ สิ่งที่เป็นแรงหนุนให้เพิ่มความต้องการ สรุปได้ดังนี้

1. ปริมาณของกิจกรรมและงานวิจัยทางด้านวิทยาศาสตร์ที่เพิ่มขึ้นอย่างมากมาจรรวมทั้งการเพิ่มจำนวนของผู้ที่ทำงานในการวิจัยทางวิทยาศาสตร์
2. มีการเพิ่มวิชาใหม่ ๆ ในสาขาวิทยาศาสตร์ นอกจากนั้นวิชาที่มีอยู่เดิมก็ยังถูกแบ่งย่อยลงไปอีก
3. เพื่อต้องการใช้ความรู้มาพัฒนาสาขาวิชาวิทยาศาสตร์ให้ก้าวหน้ายิ่งขึ้น
4. มีความต้องการรายงานสารนิเทศทางวิทยาศาสตร์จากทั่วโลก
5. การที่มีงานวิจัยที่เป็นโครงการขนาดใหญ่ และมีการใช้เครื่องจักรกล และอุปกรณ์ต่าง ๆ เข้าช่วย ทำให้ได้รับข้อมูลและความรู้ทางวิทยาศาสตร์ในเวลาอันรวดเร็วกว่าแต่ก่อนมาก

และได้จำแนกลักษณะของสารนิเทศที่นักวิทยาศาสตร์ต้องการออกเป็น 3 ประการ

คือ

1. สารนิเทศที่ใช้ในการปฏิบัติงานหรือใช้ในการวิจัย
2. กรรมวิธีและเทคนิคต่าง ๆ รวมทั้งลักษณะรายละเอียดของเครื่องมือเครื่องใช้
3. แนวความคิดและทฤษฎีทางวิทยาศาสตร์

งานวิจัยเกี่ยวกับความต้องการสารนิเทศทางด้านวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีต่างประเทศ หอสรุปได้ดังนี้

ดี บี เฮอร์ท และ เอ เอช รูเบนสไตน์ (D.B. Hertz and A.H. Rubenstein 1953: 112) ได้กล่าวถึงความต้องการของวิศวกรในสหรัฐอเมริกา สรุปได้ว่า การใช้สารนิเทศและแหล่งสารนิเทศที่ใช้ของวิศวกรสหรัฐอเมริกาปรากฏว่า แหล่งสารนิเทศที่สำคัญในการค้นคว้า คือ การสนทนากันกับกลุ่มเพื่อนระดับอาวุโส เพื่อนระดับเดียวกัน และจากห้องสมุด

จี.ซี.บุช และคณะ (G.C.Bush and Others 1956: 87-109) ได้กล่าวถึงความต้องการสารนิเทศและแหล่งสารนิเทศ สรุปได้ดังนี้ ห้องสมุดสถาบันวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี แห่งรัฐแมสซาชูเซตส์ ของกลุ่มนักเคมี นักชีววิทยา และนักฟิสิกส์ โดยเปรียบเทียบการใช้หนังสือและวารสาร ผลการศึกษาพบว่า กลุ่มที่ใช้หนังสือมากที่สุด คือ นักเคมี รองลงมาคือ นักฟิสิกส์ และนักชีววิทยา ตามลำดับ ส่วนการใช้วารสารกลุ่มที่ใช้มากที่สุดตามลำดับ คือ นักเคมี นักชีววิทยา และนักฟิสิกส์

บี เอช ฟลาวเวอร์ส (B.H.Flowers 1965: 83-111) ได้สอบถามความต้องการสารนิเทศของนักเคมี และนักฟิสิกส์ จำนวน 6,194 คน จากสมาคมเคมีและสมาคมฟิสิกส์ ผลจากการศึกษาปรากฏว่า นักเคมีต้องการสารสิ่งพิมพ์มากกว่านักฟิสิกส์ และแหล่งสารนิเทศที่ชอบใช้มากที่สุด คือ การประชุม การพบปะ พูดคุยสนทนากัน นอกจากนั้นนักเคมีและนักฟิสิกส์ต้องการบทวิจารณ์มาก

อเล็กซานดรา เอล โกลด์เบิร์ก (Aleksandra-L. Goldberg 1971: 273-284) ได้ศึกษาความต้องการของนักวิทยาศาสตร์ชาวรัสเซีย ปรากฏว่า นักวิทยาศาสตร์ชาวรัสเซีย ต้องการใช้นิตยสารและวารสารมากที่สุด และแหล่งสารนิเทศที่ชอบใช้คือ ห้องสมุด

บาร์บารา สเกลตัน (Barbara Skelton 1973: 138-156) สรุปเปรียบเทียบความต้องการสารนิเทศของนักวิทยาศาสตร์ และนักสังคมศาสตร์ ในประเทศอังกฤษ ปรากฏว่า ทั้งสองกลุ่มใช้วารสารสารระสังเขป และครรชนี ไม่แตกต่างกัน นอกจากนั้นนักวิทยาศาสตร์นิยมใช้วารสารและวรรณกรรมทางการค้า รวมทั้งคู่มือต่าง ๆ นักสังคมศาสตร์นิยมใช้ตำราและวารสาร

วิลเลียม ดี การ์เวย์ และคณะ (William D. Garvey and Others 1974: 115-131) ได้ศึกษาเปรียบเทียบการใช้สารนิเทศของนักวิทยาศาสตร์และนักสังคมศาสตร์ พบว่า นักสังคมศาสตร์ใช้หนังสือมากกว่านักวิทยาศาสตร์ และทั้งสองกลุ่มมีความต้องการวารสารเท่า ๆ กัน

จากงานวิจัยดังกล่าวข้างต้น จะเห็นได้ชัดว่า รูปแบบของสารนิเทศที่นักวิทยาศาสตร์ ในสาขาต่าง ๆ ต้องการนั้น คือ วารสาร หนังสือ และสารระสังเขป ส่วนแหล่งสารนิเทศที่ใช้ นั้น คือ การสนทนาแลกเปลี่ยนความรู้ซึ่งกันและกัน และห้องสมุด

ความต้องการสารนิเทศของนักสังคมศาสตร์

การศึกษาเกี่ยวกับความต้องการสารนิเทศของนักสังคมศาสตร์นั้น ได้เริ่มมาตั้งแต่ ประมาณปี ค.ศ. 1968-1970 โดยมหาวิทยาลัยบาส เป็นผู้ริเริ่ม

ลักษณะ เฉพาะของสารนิเทศที่นักสังคมศาสตร์ต้องการนั้น เป็นไปได้ทั้งทางด้าน

วิทยาศาสตร์และมนุษยศาสตร์ เพราะสาขาสังคมศาสตร์มีขอบเขตที่กว้างขวางมาก เมอริค บี ไลท์ (Maurice B. Line 1969: 6) ได้กล่าวถึงความต้องการสารนิเทศของนักสังคมศาสตร์ สรุปได้ว่า การที่นักสังคมศาสตร์มีความต้องการสารนิเทศที่แตกต่างกันมาก เนื่องมาจากลักษณะ เฉพาะของวิชาสังคมศาสตร์เองนั่นคือ

1. ในแต่ละสาขาของวิชาสังคมศาสตร์ มีความแตกต่างกันมาก และมีความเปลี่ยนแปลงตลอดเวลา
2. ในเวลาเดียวกับที่สาขาต่าง ๆ ในวิชาสังคมศาสตร์จะมีความสัมพันธ์ระหว่างกัน และกันแล้ว ก็ยังมีความสัมพันธ์กับสาขาวิทยาศาสตร์และสาขามนุษยศาสตร์อีกด้วย

3. วิชาที่มีการเปลี่ยนแปลงบ่อย และไม่ใช้เรื่อง เฉพาะ เหตุการณ์ในปัจจุบัน เท่านั้น
ยังรวมถึง เรื่องในอนาคตอีกด้วย

4. บางวิชา เพิ่งจะแยกใหม่ ดังนั้นขอบ เขตของสาขาวิชาจึงกำหนดแน่นอนไม่ได้
คำจำกัดความจึงยังไม่สมบูรณ์

5. คำศัพท์ทาง เทคนิคของวิชา ยังกำหนดตายตัวไม่ได้

ดังนั้นการที่จะระบุความต้องการสารนิเทศด้านสังคมศาสตร์จึงยากกว่าทางด้าน
วิทยาศาสตร์ บางครั้งนักสังคมศาสตร์เอง ยังไม่สามารถระบุความต้องการได้จนกว่าจะเห็น
สารนิเทศนั้นด้วยตนเอง

และต่อมา เมอริค บี โลท์ (Maurice B. Line 1974: 1-17) กล่าวถึงความ
ต้องการสารนิเทศในด้านต่าง ๆ สรุปได้ดังนี้

1. เนื้อหาของสารนิเทศ (Subject Content)

2. ลักษณะของสารนิเทศ (Nature) เช่น เป็นทฤษฎีที่เกี่ยวกับรัฐศาสตร์หรือเป็น
ทฤษฎีที่เกี่ยวกับสถิติ เป็นต้น

3. ปริมาณ (Quantity) จะแตกต่างกันไป แม้ว่าจะอยู่ในวงการเดียวกันก็ตาม
เช่น นักวิจัยที่เพิ่งจะเริ่มงานวิจัยขึ้นใหม่อาจต้องการสารนิเทศทั้งหมดเกี่ยวกับงานวิจัยที่ทำ เท่าที่
จะหาได้ ในขณะที่นักวิจัยบางคนอาจจะต้องการอีกไม่มากนัก หรือในวงการอุตสาหกรรม
ผู้จัดการฝ่ายผลิตอาจต้องการสถิติเกี่ยวกับ เศรษฐกิจ เป็นจำนวนมาก แต่ถ้าหากผู้นั้น เป็น เจ้าหน้าที่
ฝ่ายบุคคล ก็จะต้องการข้อมูลน้อยมาก

4. การผ่านกระบวนการ (Processing) หมายถึง วิธีต่าง ๆ ที่ใช้เสนอสารนิเทศ
เช่น นักวิจัยอาจต้องการข้อมูลดิบชุดหนึ่งที่มีการแปลความหมายน้อยที่สุดเท่าที่จะน้อยได้ หรือถ้า
เปรียบเทียบกันระหว่างนักวิจัยกับนักสังคมศาสตร์ หากต้องการข้อมูลเกี่ยวกับจิตวิทยาอย่าง
เดียวกัน ปริมาณของสารนิเทศอาจต้องการเท่ากัน จะต่างกันตรงที่ข้อมูลนั้นอาจมีการย่อหรือ
ทำได้สั้น ง่าย กระชับยิ่งขึ้น ข้อมูลที่เป็นบทคัดย่อ บทแปล หรือบทวิจารณ์ คือ สารนิเทศที่ผ่าน
กระบวนการแล้ว

5. สิ่งบรรจุสารนิเทศ (Packaging) สิ่งบรรจุนี้ เป็นเพียงรูปร่างกายภาพเป็นที่เก็บหรือเสนอสารนิเทศ เช่น หนังสือ วิทยุทัศน์ หรือแผ่นที่ เป็นต้น

6. ความรวดเร็วของการได้รับสารนิเทศ (Speed of Supply) ประเด็นนี้อาจมองเห็นไม่ชัดเจน แต่สำหรับนักเศรษฐศาสตร์ที่ทำงานเกี่ยวกับงบดุลหรือรายจ่ายแล้ว ย่อมต้องการสารนิเทศจำนวนมากและรวดเร็ว เมื่อนำมาเปรียบเทียบกับความต้องการของนักทฤษฎีการเมืองแล้ว ส่วนมากจะไม่ต้องการสารนิเทศที่เร่งด่วน

7. ความทันสมัยของสารนิเทศ (Data Range) ยิ่งเป็นงานที่เกี่ยวกับทฤษฎีหรือประวัติศาสตร์มากเท่าใด สารสนเทศที่ต้องการก็ต้องล้ำสมัยขึ้นเท่านั้น แต่ถ้าเกี่ยวกับทางด้านวิทยาศาสตร์ ก็ย่อมต้องการความทันสมัยมากขึ้น

8. ความจำเพาะเจาะจง (Specificity) คือ ความต้องการเกี่ยวกับเรื่องทั่ว ๆ ไป เกี่ยวกับการพัฒนาใหม่ ๆ ในทฤษฎีทางการศึกษา หรือต้องการสารนิเทศเฉพาะพิเศษในแง่ใดแง่หนึ่งของทฤษฎีทางการศึกษา เป็นต้น

9. คุณภาพ (Quality) คุณภาพของสารนิเทศ เป็นเรื่องที่ยื่นอยู่กับความรู้สึกนึกคิดมากกว่า แต่นับได้ว่าเป็นปัจจัยที่สำคัญ การที่มีสารนิเทศมากจึงจำเป็นต้องมีการบริหารและการควบคุมคุณภาพบางอย่างของสารนิเทศในสมัยก่อน การประเมินคุณค่าของสารนิเทศทำได้ไม่ยากนัก แต่ในปัจจุบันจำเป็นต้องมีการประเมินผู้เขียนสารนิเทศนั้น ๆ ด้วย

10. ระดับ (Level) ระดับของสารนิเทศย่อมสัมพันธ์กับขอบเขตความรู้และความเฉลียวฉลาดของผู้ใช้สารนิเทศ เช่น เป็นนักวิจัย นักกฎหมาย อาจารย์ หรือนักศึกษา เป็นต้น

ดังนั้นจะเห็นได้ว่า สารนิเทศที่นักสังคมศาสตร์ต้องการนั้น ไม่คงที่และไม่แน่นอน

นันทิน ลิน และ วิลเลียม ดี การ์เวย์ (Nan Lin and William D. Garvey 1972: 19-21) ได้กล่าวถึงความต้องการสารนิเทศของสังคมศาสตร์ในต่างประเทศนั้น สรุปได้ดังนี้ คือ สารนิเทศที่เริ่มด้วยงานวิจัยของกลุ่มห้องสมุดมหาวิทยาลัยบาร ประเทศอังกฤษ เป็นผู้จัดตั้งโครงการสำรวจความต้องการสารนิเทศสาขาสังคมศาสตร์ ในชื่อว่า INFROSS (Investigation into Information Requirements of the Social Sciences) ศึกษาความต้องการและการใช้สารนิเทศ จากกลุ่มตัวอย่างที่เป็นนักวิจัยสาขาสังคมศาสตร์ ในประเทศอังกฤษ จำนวน 2,602 คน โดยการแจกแบบสอบถาม สัมภาษณ์ และสังเกตการใช้ สรุปว่า

นักสังคมศาสตร์อังกฤษ ใช้วารสารและหนังสือมากที่สุด ในการวิจัยร้อยละ 57 รองลงมาคือ สิ่งพิมพ์รัฐบาล ร้อยละ 34 รายงานการประชุม ร้อยละ 32 รายงานการวิจัย ร้อยละ 28 และข้อมูลจากคอมพิวเตอร์ ร้อยละ 21 สำหรับแหล่งสารนิเทศที่ชอบใช้ คือ การถามจากเพื่อน ร่วมงาน เพื่อนในสถาบันเดียวกัน และจากผู้เชี่ยวชาญ ร้อยละ 26 และจากการประชุม อื่น ๆ ร้อยละ 8

และในประเทศรัสเซีย ได้มีการสอบถามความต้องการสารนิเทศของนักสังคมศาสตร์ จำนวน 1,350 คน และสำรวจจากห้องสมุดอีก 2,670 คน ผลจากการวิจัยปรากฏว่า นักสังคมศาสตร์ชาวรัสเซียต้องการหนังสือและวารสารมากที่สุด

மாகาเรต เอฟ สติก (Margaret F. Steig 1981: 549-560) ได้ศึกษาความต้องการสารนิเทศ ทักษะคิด และพฤติกรรมในการค้นหาสารนิเทศของนักประวัติศาสตร์ จำนวน 767 คน โดยสุ่มตัวอย่างจากนิตยสารนักวิชาการอเมริกัน สรุปว่า นักประวัติศาสตร์ทุกสาขา ส่วนใหญ่ใช้หนังสือมากที่สุด รองลงมาคือ วารสาร อีกทั้งยังให้ความคิดเห็นว่า รูปแบบสารนิเทศ ที่ทันสมัยที่สุด คือ บรรณานุกรมที่ตีพิมพ์อยู่ในหนังสือ วารสาร และบรรณานุกรมเฉพาะวิชา นอกจากนั้น ครรชนีและสาระสังเขปก็ยัยว่ามีความสำคัญอยู่ไม่น้อย สำหรับรูปแบบสารนิเทศที่ใช้กันน้อยมาก คือ หนังสือพิมพ์และวิทยานิพนธ์ และนักประวัติศาสตร์ไม่ชอบ ใช้สารนิเทศที่เป็นภาษาอื่น ยกเว้นภาษาอังกฤษเท่านั้น

จากการศึกษางานวิจัย ที่เกี่ยวข้องในเรื่องความต้องการสารนิเทศของ นักสังคมศาสตร์จะเห็นได้ว่า นักสังคมศาสตร์ส่วนมากต้องการหนังสือ และวารสารมากที่สุด

ความต้องการสารนิเทศของครู
 การเรียนการสอน เป็นหน้าที่สำคัญของสถานศึกษา และการเรียนการสอนจะได้ผลดี มีประสิทธิภาพนั้นผู้ที่มิบทยาที่สำคัญก็คือ ครูผู้สอน นั่นเอง

จنگล ชมพันธ์ (2518: 58) ได้กล่าวถึงความสำคัญของการเรียนการสอนและความต้องการสารนิเทศของครูสรุปได้ดังนี้ วิชาที่ครูต้องการให้จัดให้ในการอบรม คือ รายวิชาที่เกี่ยวกับการพัฒนาหลักสูตร แบบเรียน โครงการสอน การนำสิ่งใหม่ ๆ มาใช้

ในวงการศึกษ และบริการทางวิชาการ ตรงกับผลการวิจัยของ บุญทัน เพ้าเจริญ (2522: 99-101) ที่สำรวจความต้องการของครูองค์การบริหารส่วนจังหวัดเชียงราย และพะเยาว่า ครู มีความต้องการทางวิชาการมากที่สุด ในด้านอุปกรณ์การสอน การบริการข่าวสารทางวิชาการ หรือเอกสารทางวิชาการ

ก่อ สวัสดิทาณิษฐ์ (2519: 51) ได้กล่าวถึงความต้องการของสารนิเทศของ ครู สรุปได้ดังนี้ ครูเป็นผู้ประกอบอาชีพซึ่งมีระเบียบแบบแผน และขนบธรรมเนียมประเพณีผูกมัดอยู่เป็นอันมาก สังคมและระบบการศึกษา เชื่อกันว่า ครูต้องมีความรู้ดี มีความประพฤติดี มีความสามารถในการสอนสูง มีความรักเด็กและเข้าใจเด็ก ในขณะเดียวกัน ครูควรได้มีการพัฒนาฐานะของตนเอง ด้วยการศึกษาค้นคว้าหาความรู้เพิ่มเติมเกี่ยวกับวิชาการศึกษา เพื่อนำความก้าวหน้ามาสู่สถานศึกษา

ณิชา สวัสดิสรรพ์ (2522: 72-76) ได้วิจัยเรื่อง "การสำรวจการใช้ทรัพยากร ห้องสมุดจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย เพื่อประกอบการสอนของคณาจารย์" เพื่อสำรวจการใช้ทรัพยากร ห้องสมุดและความต้องการในการใช้ห้องสมุดของคณาจารย์จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย โดยใช้แบบ สอบถามคณาจารย์จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ปีการศึกษา 2520 จำนวน 388 คน วิเคราะห์ ข้อมูลโดยหาค่าร้อยละ ค่ามัชฌิมเลขคณิต และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ผลการวิจัยสรุปได้ ทรัพยากรห้องสมุดที่คณาจารย์ส่วนใหญ่ของจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัยใช้กัน คือ หนังสืออ้างอิง หนังสือทั่วไป และวารสารภาษาต่างประเทศ ส่วนการใช้บริการห้องสมุดที่คณาจารย์ใช้มากที่สุด ได้แก่ บริการยืม และปัญหาที่พบเห็นเป็นประจำคือ ทรัพยากรที่ต้องการค้นคว้าไม่มีในห้องสมุดหรือมีไม่เพียงพอ

รัตนา กระแสชัย (2525: 128) ได้วิจัยเรื่อง "ความต้องการในบริการห้องสมุด ของนักศึกษาคณะแพทยศาสตร์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่" เพื่อศึกษาความต้องการในบริการ ห้องสมุด ปัญหา ตลอดจนความคิดเห็นของนักศึกษาคณะแพทยศาสตร์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่ โดยใช้แบบสอบถามนักศึกษาแพทย์ชั้นปีที่ 1-6 ประจำปีการศึกษา 2524-2525 จำนวน 133 คน วิเคราะห์หาค่าร้อยละ ค่ามัชฌิมเลขคณิต และค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน สรุปว่า บริการที่นักศึกษาแพทย์ชั้นปีที่ 2-6 ต้องการมากที่สุดได้แก่ บริการยืม บริการใส่ทัศนวัสดุและ อุปกรณ์ บริการตรวจนิตวารสารทางการแพทย์ภาษาไทยและบริการแนะนำการใช้บรรณนิวารสาร

ภาษาต่างประเทศและวารสาระสังเขป ส่วนทรัพยากรสารสนเทศที่นักศึกษาส่วนใหญ่ต้องการคือ หนังสือทางการแพทย์ทั้งภาษาไทยและภาษาอังกฤษด้านปัญหาการใช้ทรัพยากรสารสนเทศที่พบกันมาก ได้แก่ หนังสือทางการแพทย์ทั้งภาษาไทยและภาษาอังกฤษ รวมทั้งวารสารภาษาไทย มิไม่เพียงพอกับความต้องการ

ศรียรรณ ยอดนิล (2527: 110-112) ได้วิจัยเรื่อง "การใช้ทรัพยากรห้องสมุด เพื่องานวิจัยและงานเขียนด้านวิชาการของคณาจารย์คณะเกษตรศาสตร์ มหาวิทยาลัยขอนแก่น" เพื่อศึกษาการใช้ทรัพยากรห้องสมุด เพื่องานวิจัยและงานเขียนทางวิชาการของคณาจารย์คณะเกษตรศาสตร์ มหาวิทยาลัยขอนแก่นที่ทำงานปีการศึกษา 2525 โดยใช้แบบสอบถาม คณาจารย์คณะเกษตรศาสตร์ มหาวิทยาลัยขอนแก่น จำนวน 97 คน วิเคราะห์ข้อมูลโดยหาค่าร้อยละ ค่ามัชฌิมเลขคณิต และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน สรุปว่าคณาจารย์ส่วนใหญ่ใช้หนังสือภาษาต่างประเทศและหนังสือภาษาไทย ที่ไม่ใช่หนังสืออ้างอิงมากกว่าสิ่งพิมพ์อื่น ๆ ซึ่งในการมาใช้ห้องสมุดนั้น คณาจารย์ใช้บริการยืมมากที่สุด แต่ก็ประสบปัญหาเมื่อต้องการใช้สิ่งพิมพ์ คือ ห้องสมุดไม่มีสิ่งพิมพ์ที่คนต้องการค้นคว้า

กาญจนา พุทธนิมิต (2530: บทคัดย่อ) ได้วิจัยเรื่อง "ความสนใจในการอ่านและการใช้ห้องสมุดของนักเรียนนายเรือ" เพื่อศึกษาความสนใจในการอ่านและการใช้ห้องสมุดตลอดจนความคิดเห็นของนักเรียนนายเรือที่มีต่อห้องสมุด โดยใช้แบบสอบถามนักเรียนนายเรือ ชั้นปีที่ 2-5 ปีการศึกษา 2529 จำนวน 541 คน วิเคราะห์ข้อมูลโดยหาค่าร้อยละ ค่ามัชฌิมเลขคณิต และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ผลการวิจัยสรุปได้ว่าทรัพยากรห้องสมุดที่ใช้มากที่สุดได้แก่ หนังสือภาษาไทย วารสารบันเทิง (นิตยสาร) สารคดี และใช้บริการอ่านหนังสือและสิ่งพิมพ์ต่าง ๆ ในห้องสมุด พร้อมกับต้องการบริการโสตทัศนวัสดุมากกว่าบริการประเภทอื่น ปัญหาที่นักศึกษาพบขณะใช้สิ่งพิมพ์คือ หนังสือที่ต้องการไม่มีในห้องสมุด

นอตเทิร์น เอ็ม เชสเตอร์ (Noltl M. Chester 1966: 286-288) ได้ศึกษาการบริหารวิชาการโดยสอบถามผู้บริหารการศึกษาทั่วประเทศ 708 คน สรุปว่า พฤติกรรมที่ทำให้การบริหารวิชาการมีสมรรถภาพสูง คือ การส่งเสริมให้ครูมีความรู้ สามารถใช้เทคนิคการสอนหลาย ๆ วิธีได้ ให้คณะครูมีส่วนร่วมในการวางแผนการอบรม และจัดให้มีการสาธิตวิธีการสอนแบบต่าง ๆ จัดอภิปรายปัญหาการปรับปรุงการสอน และจัดให้มีการอบรมความรู้เกี่ยวกับวิชาการ

ศึกษาเพิ่มเติม ส่งเสริมให้ครูอ่านหนังสือหรือบทความ เกี่ยวกับวิชาครู และอภิปรายปัญหาการปรับปรุงการสอน เพื่อปรับปรุง เทคนิคการสอน

ฟิลิป วี ราชฯ และ จอห์น เฮซ โมเรียร์ตี (Philip V. Rixasa and John H. Moriarty 1970: 403-407) ได้ศึกษาประเภทและความต้องการของผู้ใช้ห้องสมุดมหาวิทยาลัย จำนวน 4,568 ราย ซึ่งเป็นอาจารย์ นักศึกษาระดับปริญญาตรี และสูงกว่าระดับปริญญาตรี และผู้ใช้อื่น ๆ ผลการสำรวจด้านความต้องการทรัพยากรสารสนเทศของผู้ใช้ห้องสมุดมหาวิทยาลัย เพอร์ดู (Perdue University) สรุปว่าผู้ใช้ทุกประเภทต้องการทรัพยากรสารสนเทศต่อไปนี้ มากที่สุดตามลำดับคือ วารสารวิชาการ หนังสืออ้างอิง และหนังสือตำรา แต่ผู้ใช้กลุ่ม อาจารย์และนักศึกษาระดับสูงกว่าปริญญาตรี ต้องการใช้วารสารวิชาการมากกว่านักศึกษาระดับปริญญาตรี

โรเบิร์ต วิลเลียม ริชชี (Robert William Richey 1973: 52) ได้กล่าวถึงความสำคัญของครูผู้สอน สรุปได้ดังนี้ ความสำคัญของอาจารย์หรือผู้สอนว่า ครูจะต้องมีความรู้ในวิชาการ ความรู้ในตัวผู้เรียน กระบวนการสอน อุปกรณ์ และสภาพการณ์ต่าง ๆ เพื่อให้ผู้เรียนได้เรียนรู้สูงสุด ดังนั้นเพื่อให้บรรลุถึงวัตถุประสงค์ดังกล่าว ครูจึงจำเป็นต้องศึกษาค้นคว้าอย่างเต็มที่

ดอริส โอ โบซิโม (Doris O. Bozimo 1983: 123-135) ได้ศึกษาความต้องการรูปแบบสารสนเทศของอาจารย์และนักศึกษามัธยมศึกษาในมหาวิทยาลัยเก่าแก่ที่สุด 6 แห่ง ของไนจีเรีย โดยใช้แบบสอบถาม จำนวนทั้งสิ้น 376 ชุด สอบถามอาจารย์ในสาขามนุษยศาสตร์ 114 คน อาจารย์สาขาสังคมศาสตร์ 82 คน และอาจารย์ในสาขาวิทยาศาสตร์ 180 คน โดยให้มีการจัดอันดับความต้องการรูปแบบสารสนเทศ สรุปได้ว่า สิ่งที่ทุกคนต้องการเป็นอันดับสูงสุด คือ วารสาร รองลงมาคือ ตำราเรียน วิทยานิพนธ์ ส่วนสิ่งพิมพ์รัฐบาล เป็นความต้องการอันดับสุดท้าย

จากที่กล่าวข้างต้นสรุปความต้องการของครูได้ว่า ครูต้องการได้รับความรู้ในเรื่อง วิธีสอน การผลิตและการใช้อุปกรณ์เพื่อการสอน หลักสูตร การบริการทางวิชาการ และ ต้องการให้มีการจัดอบรมให้ความรู้ทางด้านวิชาการศึกษา ความสำเร็จของงานด้านการสอน ของครู นอกจากจะขึ้นอยู่กับความสามารถของผู้สอนแล้ว สารนิเทศทางวิชาการศึกษานับว่า เป็นปัจจัยสำคัญอย่างหนึ่ง การที่ครูได้รับสารนิเทศทางวิชาการศึกษาอย่างเพียงพอ ย่อมทำให้ การเรียนการสอนมีประสิทธิภาพและบรรลุตามวัตถุประสงค์ เพราะครู เป็นบุคคลที่คอยช่วยเหลือ แนะนำ และ เราให้ เด็กเกิดความอยากรู้อยากเห็น และคอยช่วยจัดประสบการณ์หรือกิจกรรม การเรียนรู้ให้แก่เด็ก โดยมุ่งหวังให้เด็กเกิดความรู้ ทักษะ และ เจตคติในทางที่พึงประสงค์ ดังนั้นครูจึงต้อง เป็นผู้ที่มีความรู้ดี ซึ่งการมีความรู้ดีแยกได้เป็น 2 อย่าง คือ ประการแรก ครู ต้องรู้เนื้อหาวิชาสามัญที่ตนจะนำไปสอนแม้เรียนอย่าง แดกจกาน ลึกซึ้ง รวมทั้งต้องมีความรู้รอบ ตัว ทันต่อเหตุการณ์เปลี่ยนแปลงของโลกด้วย ประการที่สองครูต้องรู้วิชาการศึกษา ซึ่ง ประกอบด้วย หลักการศึกษา จิตวิทยาการศึกษา หลักการสอน ฯลฯ ความรู้เหล่านี้จะช่วย ให้การอบรมสั่งสอนนักเรียนได้ผลตามวัตถุประสงค์ที่ตั้งไว้ ดังนั้นผู้เป็นครูจึงต้อง เป็นคนที่หมั่นศึกษาค้นคว้า หาความรู้เพิ่มเติมให้ทันสมัยอยู่เสมอ ต้องรู้เรื่องของแผนการศึกษาชาติฉบับใหม่ ทำ ความเข้าใจหลักสูตรใหม่ กระบวนการเรียนการสอนตามหลักสูตรใหม่ การวัดผลประเมินผล แบบใหม่ ตลอดจนความรู้ทางวิชาการศึกษาอื่น ๆ อันจำเป็นต่องานอาชีพของตน และนอกจาก จะขึ้นอยู่กับความรู้ ความสามารถของผู้สอนแล้ว ทรัพยากรห้องสมุดในรูปแบบต่าง ๆ อาทิ หนังสือ วารสาร สิ่งพิมพ์รัฐบาล จุลสาร และสื่อทัศนวัสดุ ก็นับว่าเป็นปัจจัยสำคัญ การที่คณาจารย์ มีหนังสือและวัสดุประกอบการค้นคว้าในการ เตรียมการสอนอย่างเพียงพอและมีคุณภาพดี ย่อมทำให้ การเรียนการสอนมีประสิทธิภาพและบรรลุวัตถุประสงค์ของ เนื้อหาวิชา

บทบาทของสารนิเทศ ต่อการเรียนการสอน

การเรียนการสอน คือ การสื่อสารความคิด กระบวนการสื่อสารความคิดคงกระทำ ได้หลายวิธี และใช้เครื่องมือหรือสื่อการเรียนการสอนได้หลายอย่าง สุดแล้วแต่วิธีใดและ เครื่องมือใดจะอำนวยประโยชน์ได้มากที่สุดและดีที่สุด และอยู่ในวิสัยที่สามารถจะใช้วิธีและ เครื่องมือที่ดีที่สุดนั้นได้

มีข้อที่น่าสังเกต เกี่ยวกับการใช้สื่อการเรียนการสอนอยู่ประการหนึ่ง คือ ในปัจจุบัน ซึ่งกล่าวกันว่าเป็นยุคของความรุ่งเรือง เติบโตทางวิชาการและเทคโนโลยี และเป็นยุคข้อมูลนั้น แม้ว่าแทบทุกวงการจะนิยมใช้คอมพิวเตอร์กันอย่างแพร่หลาย เพื่อช่วยการทำงานหรือเพื่อการศึกษา ก็ตาม สื่อชนิดหนึ่งที่ยังคงเกิดขึ้นอยู่ตลอดเวลาและทวีจำนวนขึ้นเรื่อย ๆ คือ หนังสือทั้งบันเทิงคดีและสารคดี รวมทั้งหนังสือตำราในสาขาวิชาต่าง ๆ หนังสือซึ่งเป็นเครื่องมือสื่อสารความคิดที่เกือบจะเก่าแก่ที่สุดยังคงเกิดขึ้นทุกวันในยุคที่เครื่องมือสื่อสารที่ทันสมัยต่าง ๆ เกิดขึ้น และเป็นที่นิยมใช้กันอย่างกว้างขวาง

ในด้านการเรียนการสอน หนังสือเรียนยังคง เป็น เครื่องมือสื่อความคิดที่ใช้เป็นหลักใน วงการศึกษาอย่างกว้างขวาง การศึกษาในประเทศไทย เกือบทุกระดับจะมีหนังสือเรียนประจำวิชา กระทรวงศึกษาธิการกำหนดหนังสือเรียนสำหรับให้นักเรียนมีไว้ใช้ประจำวิชา เกือบทุกรายวิชา โรงเรียนระดับมัธยมศึกษาทั่วประเทศมีการะมัดชิดชอบที่สาคัญอย่างหนึ่งที่จะต้องกระทำ เป็นประจำ ทุกปี คือ การเลือกหนังสือเรียน ผู้บริหารโรงเรียนและครูผู้สอนเป็นผู้มีบทบาทสำคัญในการ พิจารณาคัดเลือกหนังสือเรียนเล่มที่ดีที่สุด รวมทั้งจะต้องใช้หนังสือประกอบการเรียนการสอนให้ เกิดผลดีมากที่สุดด้วย ผู้บริหารและครูจะทำหน้าที่ดังกล่าวได้ดีถ้า เข้าใจบทบาทของหนังสือเรียน ในกระบวนการเรียนการสอน

อัลเฟรด ลอเรนซ์ ฮอลล์ (Alfred Lawrence Hall-Quest 1920: 18)

ได้ให้ความสำคัญและบทบาทของหนังสือเรียนในกระบวนการเรียนการสอนเป็นหลายบทบาท สรุป ได้ดังนี้

1. หนังสือเรียน เป็น เครื่องมือ
2. หนังสือเรียน เป็น เครื่องชี้แนะ

3. หนังสือเรียน เป็นแหล่งประมวลความรู้
4. หนังสือเรียน เป็นหนทางนำไปสู่ความหมายของความจริง
5. หนังสือเรียน เป็นแรงกระตุ้นและความบันดาลใจ

1. หนังสือเรียนเป็น เครื่องมือ หนังสือเรียนเป็น เครื่องมือที่ครูใช้ เพื่อช่วยให้นักเรียน ได้รับความรู้ ความเข้าใจ และ เกิดความคิด ทั้งนี้โดยการให้นักเรียนอ่านจากหนังสือเรียน นั้นเอง หนังสือเรียนไม่ได้จัดทำขึ้นสำหรับให้นักเรียนใช้โดยลำพัง แต่สำหรับให้ครู เป็นผู้ช่วย ให้นักเรียน เรียนรู้จากหนังสือเรียน หนังสือเรียนมีลักษณะพิเศษที่จะช่วยผู้เรียนให้ศึกษาทำความเข้าใจ สิ่งต่าง ๆ เป็นขั้นตอนทีละ เล็กเล็น้อย เป็นลำดับ จน เกิดการ เรียนรู้สิ่ง ที่กว้างขวางขึ้น หนังสือเรียนจึงมักจะจัดทำขึ้นโดยมีจุดมุ่งหมาย เพื่อให้ผู้เรียน เกิดความรู้ ความเข้าใจ ความคิด และทักษะที่แน่ชัด ประกอบด้วยสิ่งที่จะช่วยส่งเสริมการเรียนหลายประการ ทั้งสิ่งที่เป็นส่วน ประกอบภายนอกของหนังสือ เช่น สารบัญเรื่อง คำอธิบายศัพท์ และส่วนประกอบภายใน เช่น แนวการ เสนอความคิดที่ผู้เขียนหนังสือเรียนสื่อสารไปยังผู้เรียน เป็นต้น

ฮาร์โรลด์ เฮอร์เบอร์ (Harold Herber 1978: 115) ได้กล่าวถึงความ สำคัญของหนังสือ สรุปได้ว่า การเรียนจากหนังสือเรียนควรมุ่งให้เกิดความรู้ ความเข้าใจแก่ ผู้เรียนเป็น 3 ระดับ คือ ความเข้าใจระดับตามตัวหนังสือ (literal level) ความ เข้าใจระดับการตีความ (interpretive level) และความ เข้าใจระดับการนำไปใช้ (applied level) ถ้าจะเปรียบเทียบกับจุดมุ่งหมายในการเรียน ซึ่ง Bloom กำหนด ไว้ (Bloom's cognitive instructional objectives) ก็จะเนรียบได้ดังนี้

ระดับตามตัวหนังสือ	-	ระดับความรู้ความจำ
ระดับการตีความ	-	ระดับความ เข้าใจ
ระดับการนำไปใช้	-	ระดับการนำไปใช้ ระดับวิเคราะห์ ระดับสังเคราะห์ และระดับประเมินค่า

2. หนังสือเรียนเป็น เครื่องชี้แนะ ในฐานะเป็น เครื่องชี้แนะ หนังสือเรียนที่ดีทำหน้าที่ ไม่เพียงแต่ เสนอข้อเท็จจริง เพื่อให้ผู้เรียนจดจำได้ หรือใช้ตอบ คำถามภายในห้องเรียน หรือตอบ ข้อสอบได้เท่านั้น แต่จากหนังสือเรียน ผู้เรียนควรได้รับทั้งความรู้ ความคิด ทักษะ เจตคติ

รวมทั้งความสามารถที่จะนำความรู้ไปใช้ให้เกิดประโยชน์ในชีวิตประจำวันด้วย หนังสือเรียน จึงมีใช้เพียงแต่ เป็นที่รวบรวมข้อเท็จจริงหรือความรู้ต่าง ๆ ต่อเรียงกันไปทีละหัวข้อ หรือทีละ เรื่อง เท่านั้น หนังสือเรียนจะต้องให้แนวทางแก่ผู้อ่านในการศึกษาหาความรู้ พัฒนาความคิด และการนำความรู้ไปใช้ให้เกิดประโยชน์ด้วย ทั้งนี้บุคคลสำคัญที่จะ เข้ามามีบทบาท เพื่อให้ผู้เรียน บรรลุเป้าหมายถึงขั้นนั้นได้ ก็คือครูนั่นเอง

ในการ เรียนการสอนที่ใช้หนังสือเรียน เป็นสื่อ หากครู เข้าใจบทบาทส่วนนี้ของ หนังสือเรียน ย่อมแสวงหาหนังสือเรียนที่มีส่วนประกอบต่าง ๆ อันจะช่วยส่งเสริมบทบาทได้ดี และ เข้าใจบทบาทหน้าที่ของคนที่จะใช้หนังสือเรียนให้เกิดประโยชน์สูงสุด ครูจึงอาจจะต้องตั้ง คำถามและตอบคำถามของคนมากมายหลายข้อ ขณะที่เลือกหนังสือเรียน และใช้หนังสือเรียน

3. หนังสือเรียน เป็นแหล่งประมวลความรู้ ดังได้กล่าวไว้ในข้อ 2 แล้วว่า หนังสือเรียนที่ดีไม่ใช่ที่ประมวลความรู้ที่เป็นข้อเท็จจริง ที่เรียงกันตั้งแต่ต้นจนจบไปทีละ เรื่องทีละ หัวข้อ เท่านั้น แต่หนังสือเรียนจะต้อง เขียนขึ้นและจัดทำขึ้นเพื่อจุดมุ่งหมายทางการ เรียนการสอน หนังสือเรียนจะต้องผสมผสานความรู้ทั้งที่เป็นข้อเท็จจริงและความรู้ที่เป็นความคิด เข้าด้วยกันอย่าง เหมาะสม แม้ว่าความรู้ในหนังสือเรียนจะ เป็นความรู้ส่วนหนึ่ง เท่านั้นในบรรดาสรรพความรู้ เพื่อผู้เรียนกลุ่มใดกลุ่มหนึ่งโดยเฉพาะ หนังสือเรียนที่ดีจึงต้องมีลักษณะที่เป็นแหล่งความรู้ที่มีค่า และมีความหมายต่อผู้เรียน ซึ่งอาจจะหาไม่ได้จากหนังสือประเภทอื่น ๆ ครูอาจจะต้องเอาใจใส่ เป็นพิเศษเกี่ยวกับผู้เขียน สำนักพิมพ์ วันเวลาที่พิมพ์หนังสือเรียนนั้น ชื่อหนังสือ สารบัญเรื่อง การเสนอเนื้อหา ภาพประกอบ คำถาม กิจกรรมเสนอแนะ ฯลฯ เพื่อครูจะได้ใช้ประโยชน์ จากสิ่งเหล่านี้ และแนะนำให้นักเรียนใช้ประโยชน์จากสิ่งเหล่านี้ในการ เรียนการสอน

4. หนังสือเรียน เป็นหนทางนำไปสู่ความหมายของความจริง ดังได้กล่าวแล้วว่า การ ศึกษาหาความรู้จากหนังสือเรียนมีใช้เพียงแต่รับรู้เพียงผิว เหนือตามที่ตัวหนังสือบอก แต่จะต้อง เข้าใจ ถึงความหมายอัน เป็นความคิดที่แฝงมากับตัวหนังสือด้วย การศึกษาจากการอ่านหนังสือเรียนจึงต้อง พิจารณาถึงองค์ประกอบหลายอย่าง ตั้งแต่ตัวผู้เรียน ความมุ่งหมายของผู้เขียน ตัวผู้อ่าน ความ มุ่งหมายในการอ่าน และสภาพแวดล้อมต่าง ๆ มิฉะนั้นแล้ว นักเรียนอาจจะไม่เกิดการ เรียนรู้ตามที่ควรจะเป็นก็ได้ การแสวงหาความหมายในการศึกษาจากหนังสือเรียนจึงสำคัญมาก เป็นสิ่งที่

ครูและนักเรียนจะต้องเข้าใจ บทบาทของหนังสือเรียนในแง่นี้ทำให้ครูต้อง เอาใจใส่เกี่ยวกับผู้เขียนหนังสือเรียน สำนักพิมพ์ คำนำหนังสือ บทนำเรื่องในแต่ละบท ตลอดจนบทวิเคราะห์หนังสือเรียน เพื่อนำมาใช้ให้เกิดประโยชน์ในการทำความเข้าใจของสิ่งที่จะเรียนรู้

5. หนังสือเรียนเป็นแรงกระตุ้นและความบันเทิงใจ ดูเหมือนจะเป็น เรื่องธรรมดาที่ครูจะพบปัญหาที่นักเรียนไม่อ่านหนังสือเรียนตามที่ครูสั่ง มีนักเรียนไม่กี่คนที่อ่านหนังสือเรียนมาก่อนตามที่ครูมอบหมาย ในที่สุดครูก็เลิกให้การบ้านที่ให้นักเรียนอ่านหนังสือบทนั้นบทนี้มาก่อน เวลาเรียนไปเอง และลงท้ายครูก็ใช้วิธีอธิบายบทเรียนให้นักเรียนทั้งห้องฟัง หรือถึงขนาดอ่านหนังสือเรียนไปด้วยกันในเวลาสอนทีละหน้า ๆ ก็มี การกระตุ้นความสนใจเป็นสิ่งจำเป็น นักเรียนไม่ว่าจะอยู่ในวัยใด ระดับใด แม้แต่ผู้ใหญ่เองก็จะอ่านหนังสือที่มีอะไรน่าสนใจ หนังสือเรียนอาจทำให้น่าสนใจได้ด้วยการสร้างคุณสมบัติทั้งภายนอกและภายในให้ดึงดูดความสนใจ ตั้งแต่รูปร่างหน้าตา ตัวหนังสือ สีเส้น ภาพประกอบ เรื่อยไปจนถึงการเสนอเนื้อหา การตั้งชื่อบท ตอน หัวข้อใหญ่ หัวข้อย่อย ศัพท์ ภาษา คำถาม กิจกรรม เป็นต้น นักเรียนที่อ่านหนังสือเรียนเพราะครูสั่งให้อ่านแต่ไม่มีจุดมุ่งหมายแน่นอนในการอ่าน จะอ่านหนังสือด้วยความเบื่อหน่าย ไม่สามารถจดจำสิ่งที่อ่านได้ ไม่สามารถเข้าใจความหมายของสิ่งที่อ่านได้ และในที่สุดก็จะเลิกอ่าน ครูมีบทบาทสำคัญมากในการกระตุ้นให้นักเรียนอ่านหนังสือเรียนและเรียนรู้จากการอ่านหนังสือเรียน นักเรียนบางคนขาดทักษะในการอ่านและการตีความหมาย ขาดความรู้ในเรื่องศัพท์ต่าง ๆ ขาดความเข้าใจว่าจะใช้ส่วนประกอบของหนังสือ เช่น สารบัญเรื่อง แผนภูมิ แนวทางการเสนอเนื้อหาของผู้เขียน มาเป็นประโยชน์ในการเข้าใจความหมายของเนื้อหาที่อ่านได้อย่างไร และประการสำคัญขาดแรงจูงใจ เนื่องจากไม่ทราบว่า สิ่งที่เขาอ่านนั้น เป็นประโยชน์แก่ชีวิตของเขาอย่างไร ครูผู้สอนรายวิชาต่าง ๆ แม้ไม่ใช่ครูสอนภาษาไทยอาจจำเป็นต้องสอนหรือแนะนำนักเรียนให้รู้จักวิธีการอ่าน โดยเฉพาะอย่างยิ่งครูจะต้องสามารถเลือกสรรหนังสือเรียนที่มีคุณสมบัติดึงดูดความสนใจที่เหมาะสมกับประสบการณ์ความรู้ของนักเรียน ที่เอื้ออำนวยต่อการตีความหมาย การพัฒนาความคิดและการนำความรู้ไปใช้ให้เป็นประโยชน์ และรู้จักที่จะปรับปรุง ดัดแปลง และเพิ่มเติม ถ้าหนังสือเรียนที่มีอยู่ขาดคุณสมบัติดังกล่าว

บุคคลหลายฝ่ายที่ควรจะต้องเข้าใจบทบาทของหนังสือเรียน ได้แก่ ผู้บริหารโรงเรียน ครูผู้สอน นักเรียน และผู้ปกครอง ผู้บริหารโรงเรียนโดยหน้าที่เป็นผู้นำของครูในเรื่องของวิชาการ

และการเรียนการสอน เป็นผู้มีความสำคัญในการแนะนำครูให้เข้าใจความสำคัญและบทบาทของหนังสือเรียน และให้รู้จักใช้หนังสือเรียนให้เกิดประโยชน์อย่างแท้จริง ครูในฐานะผู้สอน ซึ่งเป็นผู้ที่ใกล้ชิดนักเรียนมากที่สุด เป็นบุคคลสำคัญที่จะช่วยให้นักเรียนใช้หนังสือเรียนให้เกิดการเรียนรู้ได้อย่างแท้จริง นักเรียนซึ่งเป็นผู้อ่านหนังสือเรียน ถ้าไม่สามารถใช้หนังสือเรียนเพื่อให้เกิดการเรียนรู้ตามจุดมุ่งหมายของการศึกษาแล้ว ก็คงจะเป็นการสูญเปล่าอันใหญ่หลวง และผู้ปกครองถ้าขาดความเข้าใจเกี่ยวกับหนังสือเรียนแล้ว จะพลาดโอกาสที่จะเป็นผู้ช่วยนักเรียนเรียนขณะอยู่นอกโรงเรียนอย่างน่าเสียดาย

สารนิเทศประเภทสื่อการเรียนการสอน

สื่อการสอน (Instructional Media) หมายถึง การนำสื่อมาใช้ในการเรียนการสอนโดยตรง ซึ่งอาจจะ เป็นสื่อชนิดเดียวกันกับสื่อการศึกษา (Educational Media) ซึ่งหมายถึง ระบบการนำวัสดุ เครื่องมือและวิธีการมาเป็นสะพานเชื่อมโยงความรู้ เนื้อหาไปยังผู้เรียนก็ได้ โดยมีผู้ให้ความหมายไว้ต่าง ๆ กัน เช่น

โรเบิร์ต อี. เดอ คีฟเฟอร์ (Robert E. De Kieffer 1965: 1) ได้ให้ความหมายของสื่อการสอนไว้ว่า "ประสบการณ์และสิ่งประดิษฐ์ต่าง ๆ ที่ถูกใช้ในสถานการณ์การสอน โดยอาศัยหลักของการเห็นและการได้ยินเสียง เพื่อให้ผู้เรียนสามารถเรียนรู้และเข้าใจในสิ่งที่เรียนได้เป็นอย่างดี

หลุยส์ ชอร์ส (Louis Shores 1960: 1) ได้กล่าวถึงสื่อการเรียนการสอนสรุปได้ว่า สื่อการสอน เป็นเครื่องมือช่วยในสื่อความหมายใด ๆ ก็ตามที่จัดขึ้นโดยครูและนักเรียน เพื่อเสริมความรู้ เครื่องมือในการสอนทุกชนิดจัดเป็นสื่อการสอน เช่น หนังสือในห้องสมุด โสณัทศนุปรกรณ์ต่าง ๆ เช่น วิทยุ โทรทัศน์ สไลด์ ฟิล์มสตริป รูปภาพ ตลอดจนวัสดุ ของจริง และทรัพยากรจากชุมชน เป็นต้น

น้อย ศิริโชติ (2523: 17) ได้อธิบายความหมายของคำว่าสื่อการสอนว่า "คือสิ่งที่นำมาใช้เป็นตัวกลางในการช่วยให้การส่งข่าวสารจากผู้ส่งไปยังผู้รับสาร คือ ระหว่างผู้ให้การฝึกอบรมและผู้เข้ารับการอบรม ให้สามารถดำเนินการในการอบรมให้บรรลุตามวัตถุประสงค์ที่วางไว้"

เวอร์นัน เอส เกอร์ลาช และ โคนาร์ด พี อีลี (Vernon S. Gerlach and Donald P. Ely 1971: 282) ได้กล่าวถึงสื่อการเรียนการสอนสรุปได้ว่า สื่อการสอนเป็น ภูเขาสำคัญในการวางแผนและการสอนเชิงระบบ สื่อเป็นคำที่มีความหมายกว้างขวางมาก ไม่ว่าจะ เป็นบุคคล วัสดุ อุปกรณ์ หรือเหตุการณ์ที่สร้างเงื่อนไข ซึ่งสามารถทำให้ผู้เรียนเกิดความรู้ ทักษะ ตลอดจนทัศนคติ โดยนัยนี้ครูนำคำๆ และสิ่งแวดล้อมรอบ ๆ โรงเรียนต่าง เป็นสื่อการเรียน การสอนทั้งสิ้น

เบร็อง กุท (2519: 1) กล่าวว่า "สื่อการสอน หมายถึง สิ่งต่าง ๆ ที่ใช้ เป็น เครื่องมือหรือช่องทางสำหรับทำให้การสอนของครูถึงผู้เรียน และทำให้ผู้เรียน เรียนรู้ตาม วัตถุประสงค์หรือจุดมุ่งหมายที่ครูวางไว้ได้เป็นอย่างดี"

ชัยยงค์ พรหมวงศ์ (2523: 112) ได้ให้ทัศนะเกี่ยวกับสื่อการเรียนการสอนสรุปได้ว่า สื่อการเรียน หมายถึง วัสดุ (สิ่งสิ้นเปลือง) อุปกรณ์ (เครื่องมือที่ไม่หุงทำได้ง่าย) และวิธีการ (กิจกรรม ละคร เกม การทดลอง ฯลฯ) ที่ใช้ เป็นสื่อกลางให้ผู้สอนสามารถส่งหรือถ่ายทอด ความรู้ เจตคติ (อารมณ์ ความรู้สึก ความสนใจ ทัศนคติ และค่านิยม) และทักษะที่ยัง ผู้เรียนได้อย่างมีประสิทธิภาพ

อสิทร ศรียมก (2523: 64) กล่าวว่า สื่อการเรียน หมายถึง อะไรก็ได้ (ที่ไม่ใช่ ครูพูดปากเปล่าเพียงอย่างเดียว) ที่ทำให้การเรียนการสอน เป็นไปอย่างน่าสนใจ สนุกสนาน และทำให้เกิดประสิทธิภาพในการเรียนการสอน

เจมส์ ดับเบิลยู บราวน์ และคณะ (James W. Brown and Others 1977: 2) ได้ให้ความหมายว่า สื่อการเรียน ได้แก่ อุปกรณ์ทั้งหลายที่ช่วย เสนอความรู้ให้แก่ผู้เรียนจนเกิดผลการ เรียนที่ดี ทั้งนี้มีความหมายรวมถึงกิจกรรมต่าง ๆ ที่ไม่เฉพาะแต่สิ่งที่เป็นวัตถุหรือเครื่องมือเท่านั้น เช่น การศึกษานอกสถานที่ การแสดงบทบาท นาฏการ การสาธิต การทดลอง ตลอดจน การสัมภาษณ์ และการสำรวจ เป็นต้น

กล่าวโดยสรุป สื่อการเรียนการสอนได้แก่ เครื่องมือ วัสดุ อุปกรณ์ เหตุการณ์ ที่จะพาเนื้อหาวิชาจากผู้สอนไปสู่ผู้เรียน โดยผ่านช่องทางการรับรู้ต่าง ๆ แต่โดยที่มนุษย์ใช้ช่องทาง

ในการรับรู้ส่วนใหญ่ทางตา และทางหู ดังนั้นสื่อการเรียนการสอนในสมัยก่อนจึงมุ่งถ่ายทอดผ่านทางตา (ทัศนะ) และหู(โสต) เป็นส่วนใหญ่ แต่เดิมนั้นจึงเรียกสื่อการเรียนการสอนนี้ว่า โสตทัศนูปกรณ์ ต่อมานักการศึกษาพบว่า ช่องทางในการรับรู้มิได้มีเฉพาะแต่ทางตาและทางหูเท่านั้น จึงได้ใช้คำว่าสื่อการเรียนการสอนซึ่ง เป็นคำที่มีความหมายกว้างขวางกว่าคำเดิม

ประเภทของสารนิเทศและสื่อการเรียนการสอน

กรมวิชาการ (2531: 1-2) เน้นถวเรียนการสอนเป็นคำที่มีความหมายกว้างหมายรวมถึงสิ่งต่าง ๆ ที่ครูใช้ประกอบการสอนและนักเรียนใช้ประกอบการเรียน ใช้ศึกษาหาความรู้ทั้งในห้องเรียนและนอกห้องเรียน เพื่อให้นักเรียนเกิดการเรียนรู้ตามหลักสูตร สื่อการเรียนการสอนอาจจำแนกเป็นประเภทต่าง ๆ สรุปดังนี้

1. ประเภทสิ่งพิมพ์ เช่น หนังสือเรียน แบบฝึกหัด หนังสืออ่านเพิ่มเติม หนังสือส่ง เสริมการอ่าน หนังสืออ่านนอกเวลา
2. ประเภทโสตทัศนวัสดุ เช่น แผนที่ ลูกโลก แผนภูมิ บัตรคำ ของจริง ของจำลอง ภาพวาด ภาพถ่าย จานเสียง แถบบันทึกเสียง
3. ประเภทโสตทัศนูปกรณ์ คือ เครื่องมือเครื่องใช้ที่ต้องใช้กับโสตทัศนวัสดุบางอย่าง เช่น เครื่องเล่นแผ่นเสียงใช้กับจานเสียง เครื่องบันทึกและรับฟังเสียงใช้กับแถบเสียง เครื่องฉายสไลด์ ใช้กับสไลด์ ฯลฯ เครื่องรับวิทยุ เครื่องโทรทัศน์

ในการอบรมเตรียมผู้บริหาร โรงเรียนมัธยมศึกษา รุ่น 23 พ.ศ.2529 กองการมัธยมศึกษา กรมสามัญศึกษา กระทรวงศึกษาธิการ ได้ให้ความรู้ ด้านการเรียนการสอนและการบริหารหลักสูตร เกี่ยวกับการเรียนและเสนอแนวทางไว้ สรุปได้ดังนี้

ชนิดของสื่อการเรียน ที่โรงเรียนควรจัดหา ได้แก่

1. สิ่งพิมพ์ ประกอบด้วย
 - 1.1 สิ่งพิมพ์ตามคำสั่งกระทรวงศึกษาธิการว่าด้วยการกำหนดหนังสือเรียน หนังสืออ้างอิง หนังสืออ่านเพิ่มเติม หรือหนังสืออ่านประกอบ หนังสือส่ง เสริมการอ่าน หนังสืออ่านนอกเวลา และคู่มือการเรียนการสอน

1.2 สิ่งพิมพ์ทั่ว ๆ ไป ได้แก่ หนังสือสารคดีทั่วไป วารสาร หนังสือพิมพ์ จุลสาร และกฤตภาค (สิ่งพิมพ์ที่ตัดมาจากหนังสือพิมพ์ หรืออื่น ๆ อาจเป็น บทความ ข่าว หรือภาพก็ได้)

2. โสตทัศนวัสดุ หมายถึง วัสดุทุกประเภทที่ช่วยทำให้เกิดความเข้าใจ ทักษะ และ เจตคติตามต้องการ เช่น สไลด์ เทป แผ่นภูมิ รูปภาพ และเครื่องมือต่าง ๆ เป็นต้น

วันทนา พานูทิศ (2531: 6-7) ได้กล่าวถึงรูปแบบของสารนิเทศ สรุปได้ดังนี้

1. สารนิเทศที่อยู่ในรูปแบบสิ่งพิมพ์ ได้แก่

- 1.1 คำราวิชาการ
- 1.2 วารสารทางวิชาการ
- 1.3 รายงานทางวิชาการ
- 1.4 คู่มือ
- 1.5 จุลสาร ข่าวสารต่าง ๆ
- 1.6 หนังสือพิมพ์
- 1.7 ลิทธิบัตร
- 1.8 มาตรฐาน สเปค และรหัสการทดสอบ
- 1.9 วิทยานิพนธ์
- 1.10 พจนานุกรมและอภิธานศัพท์
- 1.11 สารานุกรม

2. สารนิเทศที่อยู่ในรูปแบบสิ่งไม่ตีพิมพ์ ได้แก่

- 2.1 ภาพยนตร์ เทปโทรทัศน์
- 2.2 แผ่นเสียง เทปเสียง
- 2.3 สไลด์
- 2.4 ไมโครฟิล์ม ไมโครฟิช
- 2.5 รูปภาพ ภาพถ่าย

2.6 หุ่นจำลอง

2.7 फिल्मสตริป

3. สารนิเทศที่ได้จากการประชุมสัมมนาและอภิปรายกับผู้เชี่ยวชาญเฉพาะด้าน
4. สารนิเทศที่ได้จากการสนทนาอย่างไม่เป็นทางการ กับเพื่อนร่วมงาน
5. สารนิเทศที่ได้จากการชมนิทรรศการหรือสถาบัน และแหล่งอื่น ๆ ที่แสดงวิทยาการ

ที่เกี่ยวข้อง

6. สารนิเทศที่ได้จากการฟังวิทยุและหรือดูโทรทัศน์

สันติศ ภิบาลสุข และ หิมพ์ใจ ภิบาลสุข (2524: 39-40) กล่าวถึงรูปแบบของ สารนิเทศสรุปได้ดังนี้

1. ทัศนวัสดุ ได้แก่ กระดานชอล์ก แผนภูมิ รูปภาพ สไลด์ फिल्मสตริป ฯลฯ
2. โสตวัสดุ ได้แก่ เทปบันทึกเสียง วิทยุ ห้องปฏิบัติการทางภาษา ฯลฯ
3. โสตทัศนวัสดุ ได้แก่ ภาพยนตร์ โทรทัศน์
4. เครื่องมือต่าง ๆ ได้แก่ เครื่องฉาย เครื่องเสียง ฯลฯ
5. กิจกรรม ได้แก่ นิทรรศการ การสาธิต นาฏการ การศึกษานอกสถานที่

จิรารัตน์ ชिरเวทย์ (2526: 24) ได้จัดแบ่งสื่อการเรียนการสอนไว้เป็น 5 ประเภท

สรุปดังนี้

1. บุคคลากร ได้แก่ ครู วิทยากร ฯลฯ
2. วัสดุ ได้แก่ กระดาษ สี ของจริง สิ่งจำลอง หนังสือ फिल्म ฯลฯ
3. เครื่องมือหรืออุปกรณ์ ได้แก่ เครื่องฉาย เครื่องมือปฏิบัติงาน ฯลฯ
4. สถานที่ ได้แก่ ห้องปฏิบัติงาน ฟาร์ม โรงงาน หิทธิภัณฑ์ ฯลฯ
5. กิจกรรม ได้แก่ การสาธิต การจัดนิทรรศการ การแสดงบทบาทสมมติ

สำเนา วราจตุร (2523: 11) ได้แบ่งสื่อการสอนเป็น 3 ประเภท สรุปดังนี้

1. วัสดุและเครื่องมือที่ไม่ต้องฉาย หมายถึง วัสดุหรือเครื่องมือที่ไม่ต้องอาศัย

เครื่องฉายในการนำเสนอ แต่สามารถนำเสนอได้ด้วยตัวของมันเอง ได้แก่ รูปภาพ หุ่นจำลอง ฯลฯ ตลอดจนกิจกรรมต่าง ๆ เช่น การสาธิต นิทรรศการ ทัศนศึกษา เป็นต้น

2. วัสดุและเครื่องมือที่ต้องฉาย หมายถึง วัสดุหรือเครื่องมือที่ต้องอาศัยเครื่องฉาย จึงจะสามารถนำเสนอได้ ดังเช่น ฟิล์มภาพยนตร์และเครื่องฉายภาพยนตร์ ภาพโปร่งใสและเครื่องฉายภาพข้ามศีรษะ เป็นต้น

3. โสตวัสดุและอุปกรณ์ หมายถึง วัสดุและอุปกรณ์ที่เกี่ยวข้องกับเสียง สามารถรับรู้ได้โดยการฟัง เช่น เครื่องบันทึกเสียงและเทป เครื่องเล่นแผ่นเสียงและแผ่นเสียง เครื่องขยายเสียง เครื่องรับวิทยุ เป็นต้น

ชัยยงค์ พรหมวงศ์ (2523: 113) ได้แบ่งสื่อการสอนเป็น 3 ประเภท สรุปได้ดังนี้

1. วัสดุ หมายถึง สิ่งช่วยสอนที่มีการหูฟังสั้น เบื้อง เช่น ซอเล็ก ฟิล์ม ภาพถ่าย ภาพยนตร์ สไลด์ ฯลฯ

2. อุปกรณ์ หมายถึง สิ่งช่วยสอนที่เป็นเครื่องมือ เช่น กระดานดำ กล้องถ่ายรูป เครื่องฉายภาพยนตร์ เครื่องรับโทรทัศน์ ฯลฯ

3. กระบวนการและวิธีการ ได้แก่ การจัดระบบ การสาธิต การทดลอง และกิจกรรมต่าง ๆ โดยเฉพาะกิจกรรมที่ครูจัดทำขึ้นและมุ่งให้นักเรียนปฏิบัติ

นิพนธ์ สุขปรดี (2521: 33) ได้แบ่งสื่อการสอนออกเป็น 5 ประเภท ได้แก่

1. ประเภทวัสดุฉายเส้น เช่น แผนภูมิ แผนสถิติ แผนภาพ การ์ตูน ภาพโฆษณา รูปภาพ กระดานซอเล็ก ลูกโลก เป็นต้น

2. ประเภทวัสดุมีทรง เช่น หุ่นจำลอง คู่อันตรทัศน์ กระบะทราย

3. ประเภทกิจกรรมโสตทัศนฯ เช่น การศึกษานอกสถานที่ การสาธิต การจัดแสดง ประสบการณ์นาฏการ เป็นต้น

4. วัสดุเครื่องเสียง เช่น ระบบขยายเสียง วิทยุ เทปบันทึกเสียง เครื่องเล่นแผ่นเสียง เป็นต้น

5. วัสดุกับเครื่องฉาย เช่น ภาพยนตร์ สไลด์ ฟิล์มสตริป โทรทัศน์ เครื่องฉายภาพข้ามศีรษะ เครื่องฉายภาพทึบแสง เป็นต้น

คาร์ตัน ดับเบิลยู เอช อีริกสัน และ เดวิด เอช เคิร์ล (Carlton W.H. Erickson and David H. Curl 1968: 101) ได้แบ่งสื่อการเรียนการสอนในแง่ของการนำไปใช้เป็น 2 ประเภท สรุปดังนี้

1. สื่อทัศนะที่ไม่ต้องฉาย (Non-projected Visual Media) ได้แก่ หนังสือพิมพ์ รูปภาพ ของจริง การศึกษานอกสถานที่ หุ่นจำลอง หุ่นล้อแมบ สถานการณ์จำลอง และเกม วัสดุกราฟิก บ้ายนิเทศ และนิทรรศการ กระดานคำ แผ่นป้ายสำลี กระเป๋าหนังสือ แผ่นป้าย ไฟฟ้าและอื่น ๆ

2. สื่อที่ต้องฉายและสื่ออิเล็กทรอนิกส์ (Projected and Electronic Media) ได้แก่ ภาพยนตร์ โทรทัศน์ เทปโทรทัศน์ ภาพนิ่งที่ต้องฉาย (สไลด์ फिल्मสตริป ไมโครฟิล์ม) การบันทึกเสียงคอมพิวเตอร์ และอื่น ๆ

สุจริต เพียรชอบ และ สายใจ อินทร์พรหม (2523: 214-216) ได้กล่าวถึง สื่อการสอนที่จัด เป็นสารนิเทศเพื่อใช้ประกอบการเรียนการสอนภาษาไทย โดยแบ่งประเภทต่าง ๆ สรุปดังนี้

1. หนังสือเรียน เป็นหนังสือที่ใช้ในการเรียนการสอนโดยตรง คือ หนังสือชุดทักษะ-สัมพันธ์ และหนังสือหลักภาษาของระดับชั้นต่าง ๆ กรมวิชาการเป็นผู้จัดพิมพ์ สำหรับครูผู้สอนภาษาไทยจะมีหนังสือคู่มือครูชุดทักษะสัมพันธ์ และคู่มือหนังสือหลักภาษา ซึ่งช่วยครูได้มากในการเรียนการสอน นอกจากนี้ก็มีหนังสือเรียนที่เอกชนแต่งและจัดพิมพ์ขึ้น มีเนื้อหาสาระตรงตามหลักสูตร กระทรวงศึกษาธิการตรวจแล้ว และอนุญาตให้ใช้ในโรงเรียนได้

2. หนังสือคู่มือ ปัจจุบันหนังสือประเภทนี้กำลังได้รับความนิยม มีผู้เขียนขึ้นมาก หนังสือคู่มือนี้จะมีเนื้อหาสาระตรงตามหนังสือเรียน เขียนอธิบายไว้อย่างละเอียดพร้อมทั้งมีแบบฝึกหัดไว้ให้นักเรียนได้ฝึกทำท้ายบทหรือทุกบท ทั้งนักเรียนและผู้ปกครองส่วนมากเข้าใจว่าหนังสือประเภทนี้ช่วยนักเรียน เกิดความเข้าใจในบทเรียนดียิ่งขึ้น เพราะนักเรียนสามารถอ่าน ทำแบบฝึกหัด พร้อมกันนั้นก็สามารถตรวจคำตอบจากเฉลยที่ผู้เขียนเตรียมไว้ให้

3. หนังสืออ่านประกอบ หนังสืออ่านประกอบนี้อาจจะมีเนื้อหาสาระ เกี่ยวข้องกับ เนื้อหา สาระในหลักสูตร หรือ เป็นหนังสือที่นักเรียนอาจไปค้นคว้าศึกษาเพิ่มเติม เพื่อนำมา เสริมบทเรียน ให้กว้างขวางยิ่งขึ้น สำหรับหนังสืออ่านประกอบวิชาภาษาไทยนี้ ทางกระทรวงศึกษาธิการได้ กำหนดรายชื่อหนังสือให้เพื่อให้นักเรียนจะได้เลือกอ่าน ได้แก่ พลายมะลิวัลย์ พลายจำปา สุภาภิต พระร่วง เรื่องของน้ำพุ เป็นต้น รายชื่อหนังสืออ่านประกอบของแต่ละระดับชั้นมีเป็นจำนวนมาก และแตกต่างกันออกไป ในห้องสมุดจะมีหนังสือประเภทนี้ทั้งหมด เพื่อให้ครูและนักเรียนได้อ่าน สำหรับครูควรจะได้อ่านทุก เล่ม เพื่อจะได้แนะนำนักเรียนได้ถูกต้อง

4. หนังสือวรรณคดีไทยฉบับสมบูรณ์ วรรณคดีไทยมรดก ซึ่งนักเรียนจะต้องศึกษา ในหนังสือเรียนชุดทักษะสัมพันธ์จะมีวรรณคดีมรดกของไทย ตัดตอนให้นักเรียนได้เรียนทุกระดับชั้น เช่น อิเหนา ขุนช้างขุนแผน ราชาริราช และอื่น ๆ ในการเรียนการสอนครูผู้สอนควรจะต้อง มีความรู้เกี่ยวกับ เรื่องที่ตนจะสอนอย่างลึกซึ้งและกว้างขวาง จะต้องอ่านเรื่องราวอย่างละเอียด นอกจากนี้ยังจะต้องอ่านวรรณคดีอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้อง สำหรับนักเรียนเมื่อได้เรียนวรรณคดีในชั้น แล้วอาจจะ เกิดความรู้สึกอยากอ่านวรรณคดีฉบับสมบูรณ์ก็จะหาอ่านได้ในห้องสมุด

5. หนังสือคำราชาศัพท์ ซึ่งครูและนักเรียนจะศึกษาค้นคว้าประกอบการเรียนการสอน เช่น ในการเรียนเรื่องขุนช้างขุนแผน เกี่ยวกับประเพณีและความเชื่อต่าง ๆ นักเรียนก็ อาจจะไปค้นคว้าเพิ่มเติมในหนังสือลัทธิประเพณี พระราชพิธีสิบสองเดือน และหนังสืออื่น ๆ หรือ ถ้าจะศึกษาเกี่ยวกับหลักภาษาไทย ก็อาจจะศึกษาค้นคว้าหนังสือหลักภาษาไทยของพระยาอุปกิต- ศิลปสาร หลักภาษาไทยของอาจารย์ กำชัย ทองหล่อ หลักภาษาไทยของ พระยาศรีสุนทร ไวหาร (น้อย อาจารย์ยางกูร) เป็นต้น

6. พจนานุกรมไทย พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน เป็นหนังสือที่รวมคำทั้งหมดที่ ใช้ในภาษาไทย บอกเสียงอ่าน บอกความหมาย และหน้าที่ของคำ ครูและนักเรียนสามารถ ค้นคว้าเกี่ยวกับความหมายของคำ ประวัติของคำ หน้าที่ของคำ และคำอ่าน นักเรียนจะต้อง รู้จักวิธีใช้พจนานุกรมเป็นอย่างดี มีความคล่องแคล่วในการใช้ ในหลักสูตรมัธยมศึกษาตอนต้น พุทธศักราช 2521 ได้บรรจุเนื้อหาเกี่ยวกับการใช้พจนานุกรมไว้ในชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 จึง เป็น หน้าที่โดยตรงของครูที่จะต้องสอนการใช้พจนานุกรมให้แก่กับนักเรียนด้วย

7. สารานุกรมไทย เป็นหนังสือที่รวบรวมความรู้ต่าง ๆ พิมพ์ออกมาเป็นชุด เรียงตามลำดับตัวอักษร มีประโยชน์ในการค้นคว้า สารานุกรมจะรวมความรู้ทุกแขนงวิชาไว้อย่างละเอียด ครูภาษาไทยควรจะได้สอนให้นักเรียนได้รู้จักใช้ค้นคว้าหาความรู้เพิ่มเติมจากสารานุกรมไทย ไม่ว่าจะเป็นการอ่านเพื่อความรู้ หรือค้นคว้าทำรายงานในวิชาภาษาไทย

8. หนังสือพิมพ์รายวัน ปัจจุบันมีหนังสือพิมพ์รายวันหลายฉบับ มีทั้งที่ใน ส่วนกลาง คือ ในกรุงเทพฯ และในท้องถิ่น ซึ่งอาจจะ เป็นของจังหวัดใดจังหวัดหนึ่ง สำคัญในหนังสือพิมพ์ คือ ข่าวสด ซึ่งมีข่าวประเภทต่าง ๆ ข่าวอาชญากรรม ข่าวเศรษฐกิจ การศึกษา การบันเทิง กีฬา เป็นต้น นอกจากนี้ก็มีบทความวิจารณ์ วิเคราะห์ข่าว ครูภาษาไทยควรอ่านหนังสือพิมพ์ทุกวัน และควรกระตุ้นให้นักเรียนได้อ่านด้วย เพื่อความรอบรู้ทันเหตุการณ์ รู้ความเคลื่อนไหวของสังคม นอกจากส่งเสริมให้นักเรียนอ่านแล้ว ครูควรได้จัดกิจกรรมให้มีการวิเคราะห์วิจารณ์เรื่องต่าง ๆ ในชั่วโมงภาษาไทยด้วยอาจจะขอยืมจากห้องสมุดไปใช้ในห้องเรียน ซึ่งตามปกติแล้วห้องสมุดจะมีหนังสือพิมพ์รายวันแทบทุกฉบับ

9. หนังสือพิมพ์รายสัปดาห์ เป็นหนังสือที่มีสาระต่าง ๆ น่าสนใจ เช่น เรื่องสั้น บทกวีนิพนธ์ การ์ตูน บทความทางวิชาการ บทความวรรณกรรม หรือความรู้ต่าง ๆ เช่น ในหนังสือสกุลไทย จะมีบทความให้ความรู้เกี่ยวกับสถานที่ต่าง ๆ ทั้งในประเทศและต่างประเทศ มีคอลัมน์สัมภาษณ์นักเขียน ภาพดอกไม้ในวรรณคดี ซึ่งให้ทั้งความรู้ ความบันเทิง หนังสือประเภทนี้ ได้แก่ สตรีสาร ลลนา ฟ้ามืองไทย สยามรัฐสัปดาห์วิจารณ์ เป็นต้น

10. วารสารวิชาการ หรืออาจจะทั้งวิชาการ หนังสือประเภทนี้มีทั้งที่พิมพ์เป็นรายเดือน รายคาบ หรือรายสัปดาห์ สาระของหนังสือมุ่งไปทางสารคดี ซึ่งทั้งครูและนักเรียนควรจะได้ติดตามอ่าน เพื่อเพิ่มพูนความรู้ ติดตามความเคลื่อนไหวทางวิชาการด้วย หนังสือประเภทนี้ ได้แก่ ชัยพฤกษ์ จันทรเกษม ช่างกรุง ประชากรศึกษา พุทธรักษา ปาจารย์สาร ภาษาและหนังสือ มิตระครู วัฒนธรรมไทย วารสารครูศาสตร์ วิทยาคาร วิทยาสาร วิทยศึกษา ศูนย์ศึกษา อ.ส.ท. อักษรศาสตร์พิจารณา สังคมศาสตร์ปริทัศน์ เป็นต้น

11. เรื่องสั้นและนวนิยาย ซึ่งมีทั้งหนังสือที่พิมพ์ปกอ่อน และปกแข็ง หนังสือประเภทนี้ส่วนใหญ่ที่นักเรียนที่สนใจ เท่านั้นที่จะอ่าน สำหรับครูภาษาไทยก็ควรจะได้อ่านด้วย เพื่อจะได้แนะนำนักเรียนได้ถูกต้อง หรือครูอาจจะมอบหมายให้นักเรียนไปอ่าน แล้วฝึกวิจารณ์ตัวละครหรือเปรียบเทียบการกระทำของตัวละคร เป็นการส่งเสริมให้นักเรียนรักการอ่าน รู้จักเลือกหนังสืออ่าน ครูภาษาไทยอาจจะร่วมมือกับบรรณารักษ์ห้องสมุดโรงเรียน จัดนิทรรศการหนังสือใหม่ หนังสือชนะการประกวด เพื่อแนะนำให้นักเรียนอ่าน

จากทัศนะต่าง ๆ ของนักเทคโนโลยีที่เสนอมามากท่านจึงพอสรุปได้ว่า สื่อการสอนสามารถจำแนกเป็น 3 ประเภท ดังนี้

1. ประเภทวัสดุ (Software or Material) บางครั้งก็เรียกว่า "สื่อเล็ก (Small Media)W เป็นสื่อการสอนประเภทสั้น เบื้อง เลี้ยหายได้ง่าย และเป็นสื่อที่บรรจุเนื้อหาสาระเรื่องราวหรือความรู้ไว้ในลักษณะต่าง ๆ เช่น สไลด์ บรรจุเรื่องราวไว้ในลักษณะของภาพนิ่ง หนังสือบรรจุเรื่องราวไว้ในลักษณะของตัวอักษรหรือสัญลักษณ์ แผ่นเสียงหรือ เทปบันทึกเสียงบรรจุเรื่องราวไว้ในลักษณะเสียง และฟิล์มภาพยนตร์บรรจุเรื่องราวไว้ในรูปของภาพเคลื่อนไหวควบคู่กับเสียง เป็นต้น

สื่อการสอนประเภทวัสดุยังสามารถจำแนกเป็น 2 ชนิด ดังนี้

1.1 วัสดุที่ต้องอาศัย เครื่องมือหรืออุปกรณ์ จึงจะสามารถเสนอเรื่องราวความรู้ หรือเนื้อหาสาระไปยังผู้เรียนได้ ตัวอย่างวัสดุนิดนี้ คือ แผ่นเสียง เทปเสียง เทปโทรทัศน์ ฟิล์มภาพยนตร์ ภาพโปร่งใส เป็นต้น

1.2 วัสดุที่สามารถเสนอเรื่องราว ความรู้ เนื้อหาวิชาไปสู่ผู้เรียนได้ด้วยตัวมันเอง โดยไม่ต้องอาศัย เครื่องมือหรืออุปกรณ์แต่อย่างใด ตัวอย่างวัสดุนิดนี้ คือ หนังสือ แผนภูมิรูปภาพ หุ่นจำลอง แผนที่ เป็นต้น

2. ประเภทเครื่องมือหรืออุปกรณ์ (Hardware or Equipment) บางครั้งก็เรียกว่า "สื่อใหญ่ (Big Media)" ได้แก่ เครื่องฉายสไลด์ เครื่องฉายภาพยนตร์ เครื่องเทปโทรทัศน์ เครื่องฉายภาพโปรเจกเตอร์ และ เครื่องฉายภาพทึบแสง เป็นต้น สื่อการสอนประเภทนี้เป็นเพียงเครื่องมือหรือตัวกลางซึ่งเป็นทางผ่านของความรู้หรือเรื่องราวเท่านั้น โดยตัวมันเองแล้วไม่ได้บรรจุเนื้อหาสาระ ความรู้หรือเรื่องราวใด ๆ ไว้เลย จึงไม่สามารถจะสื่อความหมายไปยังผู้เรียนได้ แต่จะต้องอาศัยสื่อประเภทวัสดุ (Software) มาใช้ควบคู่กันไปจึงจะสามารถเสนอเรื่องราวไปสู่ผู้เรียนในลักษณะต่าง ๆ ได้ แต่ถึงอย่างไรก็ตาม สื่อประเภทเครื่องมือนี้สามารถเสนอเรื่องราวความรู้ หรือเนื้อหาวิชาที่บรรจุอยู่ในสื่อประเภทวัสดุนั้นออกมาในลักษณะของภาพที่มีขนาดใหญ่ ผู้เรียนสามารถมองเห็นได้ชัดเจนและทั่วถึง และบางครั้งก็สามารถเสนอในลักษณะภาพเคลื่อนไหวเป็นธรรมชาติสร้างความสมจริงและน่าเชื่อถือ ตลอดจนการเสนอในลักษณะของเสียงที่ดังกังวานชัดสามารถได้ยินกันอย่างทั่วถึง

3. ประเภทเทคนิคและวิธีการ (Technique and Method) สื่อการสอนประเภทนี้ไม่จำกัดอยู่ในประเภทวัสดุหรือเครื่องมือ แต่ต้องอาศัยสื่อประเภทวัสดุหรือเครื่องมืออย่างใดอย่างหนึ่ง หรือหลายอย่างมาใช้ร่วมกันในลักษณะกิจกรรมหรือวิธีการ ตัวอย่างสื่อประเภทนี้คือการแสดงละคร การศึกษานอกสถานที่ นิทรรศการ การสาธิต เป็นต้น

แหล่งสารนิเทศ

ห้องสมุดกับการเรียนการสอน

คนเราต้องเรียนรู้ การเรียนรู้เพื่อพัฒนาตนเอง สติปัญญาใต้งอกงาม พัฒนาอารมณ์ พัฒนาจิตใจให้ประกอบด้วยคุณธรรม เป็นการสร้างเสริมความเป็นมนุษย์ให้มีความรู้ค่า คนเราจะพัฒนาตนเองให้มีความเจริญงอกงามในด้านต่าง ๆ นั้น จำเป็นอย่างยิ่งที่จะมีพื้นฐานทางการศึกษาและการศึกษาของแต่ละคนนั้นย่อมต่อเนื่องกันโดยไม่มีขาดตอน ตรีบาไตท์เรามีชีวิตอยู่เราจะต้องทำการศึกษาค้นคว้าหาความรู้ ซึ่งเป็นที่ยอมรับกันว่าชีวิตคือการศึกษาค้นคว้าและคนเราสามารถที่จะศึกษาได้ตลอดชีวิต เช่นเดียวกับการจัดการศึกษาออกโรงเรียนในสภาพปัจจุบันที่กำลังสนใจกันอยู่ทั่วโลก

รัฐจวน อินทรกำแหง (2518: 14) ได้เปรียบเทียบความสำคัญของห้องสมุดว่า ห้องสมุดเหมือนกับบิมน้ำมันที่จะจ่ายน้ำมันให้แก่รถยนต์ทุกชนิด และทุกคนที่จะเข้าไปเติมน้ำมันที่บิมน้ำมัน ถ้าหากขาดน้ำมันเสียแล้วรถยนต์เหล่านั้นก็ไม่สามารถแล่นต่อไปได้ ซึ่งก็เปรียบเหมือนกับห้องสมุด สถาบันต่าง ๆ หากขาดห้องสมุดแล้ว การจัดการศึกษาจะสมบูรณ์ไม่ได้ โดยสรุปความสำคัญของห้องสมุด ดังนี้

ความหมายของห้องสมุด

1. ด้านการศึกษา

ห้องสมุดถือได้ว่าเป็นอุปกรณ์สำคัญ ที่จะช่วยในการพัฒนาการศึกษาและการเรียน การสอน ให้ประสบความสำเร็จแก่บุคคลอย่างสมบูรณ์ เพราะห้องสมุด เป็น เหมือนแหล่งที่

1.1 รวบรวมตำราวิชาการ ให้ความรู้ และให้ความเพลิดเพลิน

1.2 ให้ความรู้ที่ทันสมัย เป็นสิ่งที่ทำให้เกิดความคิดริเริ่มสร้างสรรค์

1.3 ให้โอกาสทั้งครู อาจารย์ และนักเรียน ได้ค้นคว้าเพิ่มเติมโดยเฉพาะครู

อาจารย์ เปรียบเสมือนแหล่งการศึกษาตลอดชีวิต

2. ด้านวัฒนธรรม

ห้องสมุดช่วยส่งเสริมวัฒนธรรมหลายประการ ดังต่อไปนี้

2.1 หนังสือประเภทต่าง ๆ ที่มีอยู่ในห้องสมุด ย่อมส่งเสริมวัฒนธรรม

2.2 ระเบียบของห้องสมุดจะช่วยให้เกิดวัฒนธรรมหลาย ๆ อย่าง การตกแต่งห้องสมุด ส่งเสริมให้เกิดวัฒนธรรม รักความสะอาด รักความเป็นระเบียบ

2.3 ทำให้ทราบวัฒนธรรมแห่งชาติ มีการแลกเปลี่ยนวัฒนธรรมระหว่างชาติ ช่วยให้ทราบว่าควรหรือไม่ที่จะดัดแปลงวัฒนธรรมต่างชาติให้กับวัฒนธรรมไทยเรา

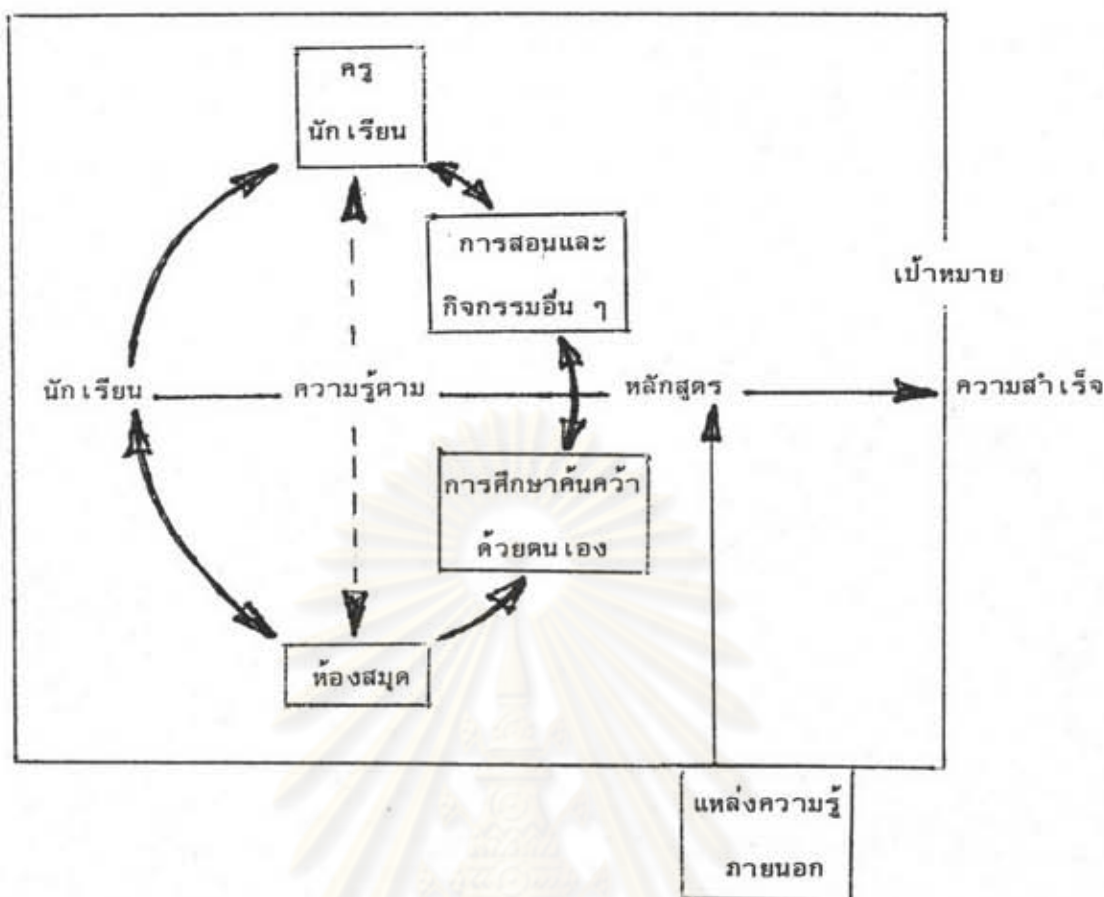
2.4 เป็นแหล่งสนับสนุนรวบรวมวัสดุที่มีคุณค่าทางวัฒนธรรมได้เป็นอย่างดี

3. ด้านเศรษฐกิจ

ห้องสมุดช่วยส่งเสริมได้หลายทาง

- 3.1 ช่วยลดราคาหนังสือและวัสดุอุปกรณ์ต่าง ๆ เกี่ยวกับห้องสมุด มีการจำหน่ายและหมุนเวียนกว้างขวางขึ้น
 - 3.2 ช่วยประหยัดรายจ่ายให้กับประชาชน เพราะได้อ่านได้ศึกษาค้นคว้าโดยไม่ต้องเสียเงินซื้อ
 - 3.3 ช่วยสร้างคนให้มีความรู้ อันทำให้การทำงานมีประสิทธิภาพ
 - 3.4 ช่วยให้ใช้เวลาว่างให้เป็นประโยชน์
 - 3.5 ช่วยให้ข้อคิด ในทางอาชีพ ทำให้เลือกอาชีพได้เหมาะสมกับความสามารถและความถนัด
 - 3.6 คนที่ได้รับการศึกษาดี ทำให้ประเทศชาติเจริญก้าวหน้า
4. ด้านปัจจัยสี่ บุคคลที่ใช้ห้องสมุด เป็นแหล่งค้นคว้าหาความรู้ย่อมเกิด
- 4.1 ความคิดที่จะปรับปรุงเรื่องอาหาร
 - 4.2 ความคิดที่จะปรับปรุงที่อยู่อาศัย
 - 4.3 ความคิดที่จะปรับปรุงเครื่องนุ่งห่ม
 - 4.4 ความคิดที่จะปรับปรุงเรื่องสุขภาพ การระมัดระวังเรื่องโรคภัยไข้เจ็บ

สุนทร แก้วฉาย (2523: 290) ได้ให้แนวคิดเกี่ยวกับแหล่งสารนิเทศ สรุปได้ดังนี้ ในระบบการศึกษาแผนใหม่ยอมรับว่าการจัดการศึกษานั้น ก็คือ กระบวนการสื่อสารความรู้ผ่านระบบที่กำหนดขึ้น โดยสถาบันการศึกษาหรือโรงเรียนไปสู่ผู้เรียนในอนาคต สถาบันการศึกษาจึงพยายามใช้วิธีการต่าง ๆ เพื่อให้การสื่อสารมีประสิทธิภาพ แต่ขณะเดียวกันสภาพไม่คงที่ของความรู้ ซึ่งถือว่าเป็นองค์ประกอบที่สำคัญที่สุดของระบบการสื่อสารนี้ ไม่อำนวยความสะดวกแบบบรรยายจากครูอาจารย์ถึงศิษย์สามารถสนองความต้องการของระบบการศึกษาได้ อุปสรรคส่วนหนึ่งมาจากขีดจำกัดในเรื่องความจำเป็นของคน อีกส่วนหนึ่งเกิดจากการเติบโตของสาขาโดยหาที่สิ้นสุดมิได้ ฉะนั้นสถาบันโรงเรียนการเรียนการสอนให้มีการใช้รูปแบบการสื่อสารหาความรู้ (การเรียนการสอน) เพื่อประโยชน์แก่ผู้เรียน ดังแผนภูมิข้างล่าง

ในสมัยก่อนเราทราบว่า ห้องสมุดสมัยสุเมเรียนมีแผ่นดินเหนียว ในขณะที่ห้องสมุดสมัยอเล็กซานเดรียมีแผ่นปาปิรัส และห้องสมุดในยุคต่อมามีภาหาคัดค้นฉบับตัวเขียน สิ่งพิมพ์ หนังสือ ในปัจจุบันพัฒนาการด้านต่าง ๆ เพิ่มขึ้น ห้องสมุดในปัจจุบันในประเทศต่าง ๆ จึงเปลี่ยนแนวไปใช้สื่อหลาย ๆ ประเภท ทั้งวัสดุตีพิมพ์และวัสดุไม่ตีพิมพ์รวมเข้าด้วยกัน รวมทั้งการใช้แผนบันทึกภาพที่สามารถบันทึกสารนิเทศ ได้เป็นจำนวนมากจึงสามารถพูดได้ว่า ห้องสมุดยุคใหม่ต้องขยายตัวและเดินไปตามลักษณะของข้อมูล ข่าวสาร ความรู้ของมนุษย์ เพื่อที่จะได้สัมพันธ์กัน เพราะห้องสมุดเป็นแหล่งรวมและให้บริการข้อมูลข่าวสารที่ผลิตออกมาในทุกรูปแบบ เพื่อให้ผู้ใช้มีโอกาสที่ เข้าถึงข่าวสารต่าง ๆ เหล่านั้น

ห้องสมุดยุคใหม่ควร เน้นความสำคัญของข่าวสารที่ปรากฏในทุกรูปแบบ และต้องจัดบริการในทุกรูปแบบด้วย ข่าวสารที่ปรากฏในทุกแบบนี้ถือว่าเป็นทรัพยากรทางสติปัญญาของชาติ

รัฐจวน อินทรกำแหง (2518: 24) ได้เสนอแนวการจัดห้องสมุดให้สอดคล้องกับสภาพปัจจุบัน สรุปได้ดังนี้

1. เป็นแหล่งค้นคว้าด้านวิชาการ (Searching) คือ ด้านความรู้ต่าง ๆ สนองความอยากรู้อยากเห็นของเด็กตามธรรมชาติความต้องการ
2. เป็นแหล่งการเรียนรู้ (Learning) ขยายความรู้ที่ครูสอนในชั้นให้มากขึ้น เพื่อเป็นการช่วยขยายความรู้ ต้องการรู้เร็ว รู้อย่างกว้างขวาง และต้องการความก้าวหน้ามากไปกว่าจากชั้นเรียน
3. เป็นสถานที่เข้าไปทำงานศึกษาตามที่ครูสอน (Working) คือ เรียนด้วยตนเองได้
4. เป็นแหล่งสนุกสนาน (Housing Fun) เพื่อให้เด็กมีโอกาสสนุกสนานตามภาษาของเด็ก
5. เป็นแหล่งที่มีบรรยากาศเพลิดเพลิน (Being Enjoyed) เพลิดเพลินในความรู้ที่ได้มีส่วนร่วมในกิจกรรมที่บรรณาธิการจัด หรือเพื่อทำงานร่วมกัน
6. เป็นแหล่งที่ต้องการใช้ความคิดคนเดียวได้ (To be alone) คือ ไม่ต้องการให้ใครมาเกี่ยวข้อง
7. เป็นแหล่งที่สามารถทำงานร่วมกันได้ (To be together) คือ จัดกิจกรรมร่วมกันได้

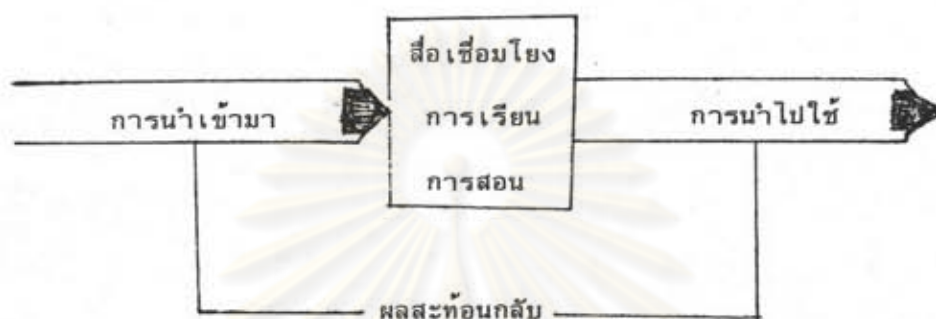
อาร์ แอล มิตทล (R.L.Mittal 1969: 114) ได้กล่าวไว้ว่า การศึกษากับห้องสมุดเสมือนเป็นพี่น้องฝาแฝดจะอยู่ตามลำพังไม่ได้ และว่าการศึกษาที่ไม่ได้รับการบริการจากห้องสมุดเปรียบได้กับร่างกายที่ขาดวิญญูณหรือยานพาหนะที่ปราศจากเครื่องยนต์ นั่นก็พอสรุปได้ว่า ห้องสมุดเป็นหัวใจของการศึกษา เพราะเป็นแหล่งช่วยในการศึกษา และยังช่วยในการศึกษาค้นคว้าให้การเรียนในห้องเรียนสมบูรณ์ขึ้น ที่กล่าวเช่นนี้เพราะการเรียนในสภาพปัจจุบันเริ่มเน้นที่ตัวผู้เรียน เพราะ

1. การศึกษาเป็นรายบุคคล เป็นสิ่งสำคัญในชีวิตประจำวันของการเรียนในสภาพปัจจุบัน
2. เด็กทุกคนต้องรู้จักคิดค้นหาทางแก้ปัญหาในชีวิตประจำวันด้วยตัวของเขาเอง
3. เด็กต้องการค้นคว้าด้วยตนเองมากขึ้น
4. เป็นการส่งเสริมความคิดริเริ่มสร้างสรรค์

เจมส์ ดับเบิลยู บราวน์ และคณะ (James W. Brown and others 1972: 6)

ได้กล่าวถึงห้องสมุด สรุปได้ว่า สถาบันใด โรงเรียนใด จะดูว่าวิชาการจะดีเด่นเพียงไรนั้น ก็

จะขึ้นอยู่กับห้องสมุด เป็นองค์ประกอบอันหนึ่ง และเราต้องการให้เขาอย่างไรผลลัพธ์ก็จะออกมา เป็นอย่างนั้น นั่นหมายความว่า เราจัดสภาพแวดล้อมสื่อการเรียนการสอนห้องสมุดให้เขา อย่างไม่อย่างใด ผลที่ได้รับออกมาเช่นนั้น ถ้าจัดอย่างสมบูรณ์เด็กก็ได้รับความเจริญทางสมองอย่าง สมบูรณ์ ถ้าจัดอย่างไม่สมบูรณ์เขาก็ได้รับอย่างไม่สมบูรณ์ ดังแผนภูมิ

นั่นหมายความว่า ห้องสมุดต้อง เป็นแหล่งที่จะต้องศึกษาค้นคว้าสำหรับผู้เรียน ถ้าต้องการ ให้ผู้เรียน เป็นพลเมืองดีที่สมบูรณ์ข้างหน้า เราก็ต้องจัดการศึกษาให้เขาดี เพื่อจะได้เป็นพลเมือง ที่ดีที่สมบูรณ์ แต่เนื่องจากแหล่งค้นคว้าเป็นส่วนหนึ่งของการเรียนการสอนในสภาพปัจจุบัน ห้องสมุด คือแหล่งค้นคว้า และการค้นคว้านี้เป็นหัวใจของการเรียนการสอน นั่นคือห้องสมุดก็เป็นหัวใจของการ เรียนการสอนหรือการศึกษานั้นเอง

เจโรด อี เคมพ์ (Jerold E. Kemp 1980: 16) ได้กล่าวเน้นในเรื่องบทบาทของ ห้องสมุดต่อการเรียนการสอน สรุปได้ดังนี้

1. วัสดุสื่อการสอนต่าง ๆ รวมทั้งหนังสือต้องมีบทบาทต่อการเรียนการสอนอย่างแท้จริง โดยเฉพาะหนังสือและสื่อต่าง ๆ ที่จัดไว้ในห้องสมุด
2. การเรียนการสอน เปลี่ยนจากแนวเดิมมา เป็นให้ผู้เรียน เสริมสร้างความคิด และ กิจกรรม สิ่งที่จะช่วยอำนวยความสะดวกในการเปลี่ยน คือ สื่อวัสดุต่าง ๆ ที่อยู่ในห้องสมุด
3. เปลี่ยนจากการ เรียนชั้นสูงเป็นการรู้จักการแก้ปัญหาในชีวิต ซึ่งการที่จะรู้จักแก้ปัญหา ในชีวิตก็คือ รู้จักศึกษาค้นคว้าเพิ่มเติมด้วยตัวเอง นั่นคือ ต้องมีแหล่งค้นคว้าเพิ่มเติมให้เพียงพอ
4. เปลี่ยนทัศนคติที่สอนให้เด็กรู้ในจุดเดียวกัน เป็นให้รู้ตามความสามารถ
5. เปลี่ยนแปลงแนวหลักสูตรให้เข้าสู่การดำรงชีวิต ซึ่งสิ่ง เหล่านี้ล้วนต้องใช้ห้องสมุด

ทั้งสิ้น

อาร์ เอ ลินตัน (R.A. Lindon 1983: 17) ได้กล่าวถึงวัตถุประสงค์และความมุ่งหมายของห้องสมุดโรงเรียนในแนวใหม่ โดยมีวัตถุประสงค์ใหญ่ ๆ สรุปได้ดังนี้

1. ต้องเป็นแหล่งรวบรวมเอกสาร หนังสือ และวัสดุสิ่งพิมพ์อื่นร่วมกับวัสดุโม่ตีพิมพ์ ซึ่งได้แก่ พวกโสตทัศนวัสดุอุปกรณ์ต่าง ๆ เพื่อที่จะสนับสนุนโปรแกรมของการเรียนการสอนของโรงเรียน

2. เป็นแหล่งจัดแนะแนวสำหรับนักเรียน ตลอดจนครูผู้ซึ่งมีส่วนร่วมในกิจกรรมของโรงเรียน

3. สนับสนุนให้มีการศึกษา เป็นรายบุคคล ทั้งนี้ต้องมุ่งหวังให้เป็นแหล่งที่เกิดความสะดักสบาย

4. เป็นแหล่งสนับสนุนให้นักเรียน เกิดประสบการณ์ในการอ่านและการค้นคว้า

5. เป็นแหล่งสนับสนุนการสอนของครู

6. เป็นศูนย์กลางของกิจกรรมทางการเรียนการสอน

7. เป็นหัวใจของกิจกรรมทางการศึกษาของโรงเรียน ตลอดจนการเป็นแหล่งที่ช่วยสนับสนุนหลักสูตรให้บรรลุเป้าหมายที่วางไว้

ประภาวดี สืบสนธิ (2523: 16) กล่าวว่า ห้องสมุดโรงเรียนยุคใหม่ต้องเปลี่ยนไปให้ครบ 3 ลักษณะ ซึ่งสรุปได้ดังนี้

1. ให้เป็นศูนย์สารนิเทศ (Information Center) นั้นหมายความว่า เป็นศูนย์กลางความรู้ในทุกรูปแบบ

2. ให้เป็นศูนย์วัฒนธรรม (Cultural Center) นั้นหมายความว่า เป็นศูนย์กลางความรู้ทางด้านวัฒนธรรมและเป็นที่น่ามีสื่อแสดงออกทางด้านวัฒนธรรม ให้ผู้เข้าใช้สามารถเข้าใจในด้านวัฒนธรรมได้

3. ให้เป็นศูนย์กลางทางการศึกษา (Educational Center) เป็นแหล่งศึกษาหาความรู้ของสังคม

ห้องสมุด เป็นสถานที่ที่ถือกันว่าเป็นศูนย์กลางการเรียนการสอน สมาคมห้องสมุดอเมริกัน ได้ตั้งจุดมุ่งหมายของห้องสมุดโรงเรียน (American Libraly Asscociation 1960:

8-9) สรุปได้ดังนี้

1. เพื่อเป็นส่วนหนึ่งของโปรแกรมของโรงเรียนที่ทำหน้าที่สนองความต้องการของนักเรียน ครู ผู้ปกครอง และสมาชิกในชุมชนที่โรงเรียนตั้งอยู่
2. เพื่อจัดเตรียมวัสดุและบริการต่าง ๆ ของห้องสมุดให้เหมาะสมกับความเจริญเติบโตและพัฒนาการของนักเรียนแต่ละคน
3. เพื่อกระตุ้นและแนะแนวทางให้นักเรียนได้อ่านหนังสือทุก ๆ ด้าน ให้มีความเพลิดเพลิน และมีความรู้ช่วยความฉลาดทางสติปัญญา สามารถรู้จักวิเคราะห์วิจารณ์สิ่งที่ได้อ่านมาได้
4. เพื่อเปิดโอกาสให้นักเรียนได้เพิ่มพูนความสนใจของตนจากประสบการณ์ที่ตนได้รับจากห้องสมุด ซึ่งช่วยให้นักเรียนรู้จักใช้วิจารณญาณ มีทัศนคติที่ดีต่อสิ่งที่พบเห็น

รวิจวน อินทรกำแหง และ นวลจันทร์ รัตนากร (2524: 17) ได้กล่าวถึงห้องสมุดโรงเรียนสรุปได้ว่า ห้องสมุดกับการศึกษานั้นแยกกันไม่ได้ ห้องสมุดโรงเรียน เป็นแหล่งสำคัญที่จะช่วยพัฒนาเยาวชนในทุกด้าน เป็นสถานที่สำคัญในการวางรากฐานให้นักเรียนเป็นผู้รับบริการ และสนใจเรียนรู้จนตลอดชีวิต เพื่อสร้างพลเมืองที่มีคุณภาพ จึงควรมีการส่งเสริมห้องสมุดให้เป็นศูนย์การเรียนรู้ที่สมบูรณ์แบบ คือ มีเอกสารสิ่งพิมพ์และสื่อการสอนที่ดีที่สอดคล้องกับการเรียนการสอนให้มากที่สุดเท่าที่จะมากได้ และมีการบริการที่ดี เพื่อให้โอกาสแก่นักเรียนได้เลือกศึกษาตามความถนัด ความสามารถ และความสนใจ โดยใช้สื่อและบริการต่าง ๆ ที่มีอยู่ในห้องสมุดให้เกิดประโยชน์อย่างคุ้มค่า

สมาน ลอยฟ้า (2524: 64-65) กล่าวว่า ห้องสมุดโรงเรียนยังมีวัตถุประสงค์โดยเฉพาะ ทั้งนี้เพื่อให้มีการบริหารงานห้องสมุดมีจุดประสงค์อันเดียวกัน สรุปได้ดังนี้

1. เพื่อส่งเสริมและสนับสนุนการศึกษาของนักเรียนตามหลักสูตรและนโยบายของโรงเรียน
2. เพื่อเป็นศูนย์กลางส่งเสริมการศึกษาของโรงเรียนในด้านการพัฒนาการเรียนของนักเรียนและการสอนของครู
3. สนับสนุนให้เด็กนักเรียนรักการอ่านหนังสือและส่งเสริมและแนะแนวการอ่าน เพื่อให้สามารถหาความเพลิดเพลินจากการอ่านและมีนิสัยการอ่านดีขึ้น
4. ฝึกฝนให้เด็กรู้จักค้นคว้าหาความรู้ด้วยตนเอง
5. เพื่อให้เด็กมีความรู้ความเข้าใจในเรื่องต่าง ๆ รอบตัวอย่างกว้างขวางขึ้น รู้จักแสวงหาความรู้และวิทยาการใหม่ ๆ อยู่เสมอ

6. เพื่อเตรียมนักเรียนให้มีประสบการณ์ในการใช้ห้องสมุด ซึ่งจะเป็นการสร้างนิสัยรักการอ่านและการค้นคว้า

7. เพื่อให้นักเรียนเกิดทักษะในการใช้หนังสือและวัสดุการศึกษาอื่น ๆ ประกอบการศึกษา

8. เพื่อฝึกคิดให้เด็กรู้จักรับความสวยงามและความเป็นระเบียบ

9. เพื่อส่งเสริมให้นักเรียนมีทัศนคติที่ดีต่อห้องสมุด

สุทธิลักษณ์ อำพันวงศ์ (2525: 54) ได้กล่าวถึงแหล่งทรัพยากรทางการศึกษาสรุปได้ว่า ห้องสมุดโรงเรียนมัธยมศึกษาเป็นแหล่งทรัพยากรทางการศึกษาที่สำคัญที่สุด คือ ทรัพยากรทั้งในด้านหนังสือ สิ่งพิมพ์ต่าง ๆ และวัสดุทัศนวัสดุที่จัดหาไว้สำหรับประกอบการศึกษาของโรงเรียน เพื่อให้นักเรียนมีความรู้กว้างขวางลึกซึ้ง และเหมาะสมกับความต้องการของแต่ละบุคคล และ ประภาวดี สืบสมศรี (2524: 37) ห้องสมุดโรงเรียนเป็นแหล่งวิชาการ ทั้งยังทำให้ครูมีความรู้ทันต่อเหตุการณ์ ปรับปรุงการสอน และบทเรียนที่น่าสนใจ มีความหมายต่อนักเรียนมากยิ่งขึ้น เพราะห้องสมุดโรงเรียนจะต้องจัดหาวัสดุต่าง ๆ ให้สอดคล้องสัมพันธ์กับหลักสูตร ห้องสมุดโรงเรียนเป็นห้องสมุดที่ดูเหมือนหนึ่งหน่วยงานที่เล็กที่สุด แต่มีความสำคัญไม่ยิ่งหย่อนไปกว่าห้องสมุดประเภทอื่น ๆ ห้องสมุดโรงเรียนจะเป็นพื้นฐานสำคัญในการสร้างนิสัยเกี่ยวกับการใช้ห้องสมุดสอนให้นักเรียน เกิดทัศนคติที่ดี รู้จักค้นคว้า รู้จักช่วยตนเอง รู้จักการเรียนรู้จากการอ่าน ฟัง และดู ห้องสมุดโรงเรียนจึงควรมีสื่อการสอนประเภทต่าง ๆ ให้มากที่สุดเท่าที่จะทำได้ ข้อมูลข่าวสารหลาย ๆ รูปแบบควรจะได้รับการบรรจุไว้ในห้องสมุดโรงเรียน พร้อมกับการให้บริการอันส่งเสริมการเรียนการสอนโดยเฉพาะการเรียนรู้ด้วยตนเอง

ลมูล รัตดากร (2520: 20-27) ได้กล่าวถึงความสำคัญของห้องสมุด สรุปได้ดังนี้

1. ห้องสมุดเป็นที่รวมแห่งวิทยาการต่างๆ ที่ผู้ใช้สามารถเข้ามาค้นคว้าหาความรู้ได้ทุกแขนงวิชา

2. ห้องสมุดเป็นที่ที่ทุกคนจะเลือกอ่านหนังสือและค้นคว้าหาความรู้ต่าง ๆ ได้โดยอิสระตามความสนใจของแต่ละบุคคล

3. การที่มีหนังสือที่ต้องการอ่านในห้องสมุดทำให้พอใจที่จะอ่านโดยไม่รู้จักจบสิ้น

4. ห้องสมุดช่วยให้ผู้ใช้ห้องสมุดมีความรู้ทันสมัยอยู่เสมอ

5. ช่วยให้ผู้ใช้ห้องสมุดมีนิสัยรักการค้นคว้าหาความรู้ด้วยตนเอง
6. ห้องสมุดช่วยให้รู้จักใช้เวลาว่างให้เป็นประโยชน์
7. ห้องสมุดจะช่วยให้ผู้ใช้รับรู้ในสมบัติสาธารณะ รู้จักใช้และระวังรักษาอย่าง

ถูกต้อง

สมาน ลอยฟ้า (2524: 64) ได้กล่าวถึงความสำคัญของห้องสมุดโรงเรียนสรุปได้ว่า ห้องสมุดโรงเรียน คือ ศูนย์รวมสรรพทรัพยากรที่จัดตั้งขึ้นในโรงเรียน โดยมีทรัพยากรทั้งหนังสือ สิ่งตีพิมพ์ต่าง ๆ และโสตทัศนวัสดุที่ใช้สำหรับประกอบหลักสูตรการศึกษาของโรงเรียน เพื่อให้นักเรียนและครูอาจารย์ได้ศึกษาค้นคว้า และมีความรู้กว้างขวางลึกซึ้ง และเหมาะสมกับความต้องการของแต่ละบุคคล รวมทั้งมุ่งหมายที่จะปลูกฝังให้นักเรียนมีนิสัยรักการอ่านและศึกษาค้นคว้าด้วยตนเอง

สายหยุด จำปาทอง (2526: 55-57) ได้กล่าวถึงความสำคัญของห้องสมุดโรงเรียนไว้ว่า

ห้องสมุดมีความจำเป็นต่อการพัฒนาคน โดยเฉพาะห้องสมุดโรงเรียน ซึ่งเป็นแหล่งสำคัญที่จะช่วยพัฒนาเยาวชนทางด้านสติปัญญา ความรู้ ตลอดจนสร้างนิสัยในการศึกษาค้นคว้า เพื่อให้มีชีวิต เป็นสุขอยู่ในสังคม ... ทั้งในปัจจุบันและอนาคต ห้องสมุดโรงเรียน เป็นองค์ประกอบสำคัญของโรงเรียนในการจัดการเรียนการสอน เพื่อให้บรรลุเป้าหมายและจุดประสงค์ของการศึกษา ความสำเร็จของการศึกษานั้น คือ สามารถทำให้ผู้รับการศึกษา รักการศึกษา ไปจนตลอดชีวิต ... ห้องสมุด เป็นกุญแจดอกหนึ่งในการพัฒนาการเรียนการสอนให้บรรลุผลตามจุดประสงค์ของการศึกษา ดังนั้น การดำเนินงานพัฒนาการเรียนการสอนจึงต้องคำนึงถึงการจัดห้องสมุดเป็นเรื่องสำคัญ ผู้ที่เกี่ยวข้องกับการเรียนการสอนและความเจริญก้าวหน้าของเด็กไม่ว่าจะเป็นระดับผู้บริหาร ผู้ปฏิบัติการหรือผู้สอน

สันติ ทองประเสริฐ (2522: 138, 141) มีความคิดเห็นสอดคล้องกับ สายหยุด

จำปาทอง ว่า

การจัดตั้งห้องสมุดโรงเรียนจะช่วยให้การจัดการศึกษามรรลุเป้าหมายที่
ต้องการได้ง่ายขึ้น และประสบผลสำเร็จในระยะยาว เพราะห้องสมุด
จะช่วยปลูกฝังนิสัยรักการอ่านและการค้นคว้าด้วยตนเอง นอกจากนี้
ห้องสมุดโรงเรียนที่มีการดำเนินการที่ดี จะสามารถช่วยเหลือครูอาจารย์
ในด้านการสอนอีกด้วย เพราะครูอาจารย์ก็จำเป็นต้องหาความรู้เพิ่มเติม
อยู่เสมอ

เฟลิกซ์ ซี รอม (Felix C. Rob 1984: 126) ได้กล่าวถึงความสำคัญของห้องสมุด
โรงเรียนไว้ว่า

ห้องสมุดโรงเรียน เป็นศูนย์กลางการศึกษาที่นักการศึกษาควรสังเกตุการใช้
และสิ่งที่ได้รับจากห้องสมุด และการมีทรัพยากรหลากหลายของห้องสมุด
โรงเรียนย่อม เป็น เครื่องที่บ่งถึงคุณภาพและความสมบูรณ์ทางการศึกษาของ
โรงเรียนนั้นได้ดีที่สุด

กระทรวงศึกษาธิการ (2525: 7-8) ได้เห็นความสำคัญของห้องสมุดโรงเรียน เป็น
อย่างมากในฐานะ เป็นอุปกรณ์สำคัญที่จะช่วยพัฒนาการศึกษา และการสอนที่ให้ประสบการณ์แก่บุคคล
อย่างสมบูรณ์ กระทรวงศึกษาธิการจึงได้กำหนดไว้ในหลักสูตรมัธยมศึกษาตอนต้น พ.ศ.2521 และ
ตอนปลาย พ.ศ.2524 โดยมีจุดหมายเพื่อให้นักเรียนมีนิสัยไม่หาความรู้และทักษะอยู่เสมอ ส่วน
หลักการของหลักสูตรก็มุ่ง เน้นให้ผู้เรียนไม่ใจแสวงหาความรู้ ความจริง เพื่อให้เกิดความงอกงาม
ทางสติปัญญา เปิดโอกาสให้ผู้เรียนสามารถศึกษาหาความรู้และทักษะจากแหล่งวิทยาการ

สุจริต เพียรชอบ และ สายใจ อินทรมพรรย (2523: 212-215) ได้กล่าวถึง
บทบาทของครูผู้สอนวิชาภาษาไทย ในการใช้ห้องสมุดโรงเรียนมี สรุปได้ดังนี้

1. เป็นแหล่งบริการทางด้านหนังสือประเภทต่าง ๆ ที่ครูผู้สอนวิชาภาษาไทยจะสั่งรู้จัก
และใช้หนังสือให้เป็นประโยชน์ได้เต็มที่ ห้องสมุดโรงเรียนจะเป็นศูนย์กลางของการบริการให้ยืม
จัดหนังสือจองสำหรับครูและนักเรียนที่จะไปศึกษาค้นคว้าประกอบการเรียน ในด้านกิจกรรมอาจติดต่อ
ขอความร่วมมือกับบรรณารักษ์ได้
2. เป็นแหล่งให้บริการทางด้านความรู้เกี่ยวกับห้องสมุด เพื่อให้การใช้ห้องสมุดมี
ประสิทธิภาพ ครูผู้สอนวิชาภาษาไทยอาจไปติดต่อบรรณารักษ์ห้องสมุด ขอให้ช่วยจัด เวลาเพื่อแนะนำ
วิธีใช้ห้องสมุดแก่นักเรียน

3. ใช้เป็นแหล่งให้บริการทางด้านสื่อการสอนนอกจากหนังสือ ครูผู้สอนวิชาภาษาไทย สามารถยืมสื่อการสอนประเภทต่าง ๆ ได้ เช่น รูปภาพ เครื่องบันทึกเสียง เครื่องฉายสไลด์ ห้องสมุดจะเป็นศูนย์รวมสื่อการสอนทุกชนิด ซึ่งครูผู้สอนวิชาภาษาไทยสามารถเลือกประกอบการสอนได้ หรือนำมาใช้ในการจัดกิจกรรม

4. ห้องสมุดเป็นแหล่งบันเทิงใจ และให้ความเพลิดเพลิน โดยเปิดโอกาสให้นักเรียน ได้อ่านหนังสือประเภทต่าง ๆ อย่างกว้างขวางหรือจากการได้ชมภาพ ฟังเพลง การขับเสภา และ อ่านทำนองเสนาะ

5. ครูผู้สอนวิชาภาษาไทย ใช้ห้องสมุด เป็นแหล่งที่จะช่วยเสริมประสบการณ์ในด้านการอ่านของนักเรียนได้เป็นอย่างดี นักเรียนเข้าใช้ห้องสมุดในเวลาว่าง เป็นการฝึกทักษะการอ่าน ฝึกให้มีนิสัยรักการอ่าน รู้จักเลือกหนังสือ ครูผู้สอนวิชาภาษาไทยร่วมมือกับบรรณารักษ์ห้องสมุด จัดกิจกรรมต่าง ๆ เพื่อดึงดูดใจนักเรียนให้เข้าไปอ่านหนังสือในห้องสมุด

6. ครูผู้สอนวิชาภาษาไทยใช้ห้องสมุด เป็นแหล่งแนะแนวทางในการแสวงหาความรู้ในด้านต่าง ๆ โดยเฉพาะอย่างยิ่งในด้านภาษาไทย ตัวอย่างเช่น ห้องสมุดมีการทำบรรณนิทัศน์ แนะนำให้นักเรียนอ่านหนังสือที่น่าสนใจในรอบสัปดาห์ การแสดงนิทรรศการหนังสือในวันสำคัญต่าง ๆ เช่น วันสุนทรภู่ วันสมเด็จพระปิตุลาธิราช เมื่อนักเรียนได้ชมแล้วก็จะเป็แรงกระตุ้นให้นักเรียนไปศึกษาหาความรู้จากหนังสือที่เกี่ยวข้องกับเรื่องเหล่านี้ได้

7. ครูผู้สอนวิชาภาษาไทยอาจส่งเสริมสนับสนุนให้นักเรียนนำหนังสือที่นักเรียนอ่านแล้ว หรือที่บ้านของนักเรียนมีหลายเล่มนำมาบริจาค เพื่อนักเรียนจะได้มีโอกาอ่านหนังสือของเพื่อนที่ตนเองไม่เคยอ่าน เป็นการแลกเปลี่ยนประสบการณ์ในการอ่านหนังสืออีกวิธีหนึ่ง

สุจิต เพียรชอบ และ สายใจ อินทร์พรชัย (2523: 216) ได้กล่าวถึงบทบาทของบรรณารักษ์ห้องสมุดโรงเรียนในการให้บริการแก่นักเรียนและครูผู้สอนวิชาภาษาไทยสรุปได้ดังนี้

1. จัดบริการตอบคำถาม เกี่ยวกับการใช้หนังสือและช่วยแนะนำในการค้นคว้าหาหนังสือในห้องสมุด
2. จัดชั่วโมงสอนการใช้ห้องสมุดให้กับครูและนักเรียนในโรงเรียน
3. จัดสัปดาห์ห้องสมุด เพื่อชักชวนให้นักเรียนอ่านหนังสือในห้องสมุด จัดแข่งขันตอบปัญหาโดยค้นคว้าคำตอบจากหนังสือในห้องสมุด
4. จัดนิทรรศการบุคคลสำคัญ วันสำคัญ เมื่อถึงโอกาส

5. รวบรวมรายชื่อหนังสือใหม่ ๆ แล้วเขียนคิดประกาศหน้าห้องสมุด เพื่อแจ้งให้ครูและนักเรียนทราบ
6. ทำตารางการใช้ห้องสมุดไว้ เพื่อครูจะได้นัดหมายนำนักเรียน เข้ามาศึกษาค้นคว้าในห้องสมุด
7. จัดทำรายชื่อหนังสือสำหรับการศึกษาค้นคว้า เพื่อจัด เป็นหนังสือ สำหรับนักเรียน ได้ศึกษาค้นคว้า
8. จัดรายการแนะนำหนังสือดี น่าอ่าน มีการอภิปรายและวิจารณ์หนังสือ เป็นการส่งเสริมชักชวนให้อ่านหนังสือในห้องสมุด
9. บรรณาธิการจัดรายการเล่าเรื่อง เล่าเหตุการณ์สำคัญ ๆ ในหนังสือ เพื่อกระตุ้นให้นักเรียนไปอ่านด้วยตนเองต่อไป
10. จัดทำบรรณานุกรมรายชื่อหนังสือที่ใช้ประกอบการเรียนการสอนวิชาภาษาไทย เพื่อช่วยเหลือครู และนักเรียนให้ได้รับความสะดวกในการเลือกหนังสือไปใช้ในการเรียนการสอน

ดังนั้นจะเห็นว่า ห้องสมุดมีความสำคัญต่อการเรียนการสอนวิชาภาษาไทย และยังประสบผลสำเร็จในด้านต่าง ๆ ดังนี้คือ

1. ช่วยการค้นคว้าความรู้เพิ่มเติม หากในสภาพปัจจุบันจะคอยความรู้ในห้องเรียนอย่างเดียว ความรู้ที่ได้นั้นจะจำกัดขอบเขตเกินไป อย่างมากก็ได้รับแต่เพียงเท่าหลักสูตร แต่ก็ได้หมายความว่า จะได้รับได้เต็มหลักสูตร เพราะความจำกัดในเรื่อง เวลาและสถิติปัญหาเป็นอุปสรรคอยู่อย่างมาก ยิ่งในสภาพปัจจุบันสังคม เป็นสังคมของการแข่งขันหรือจะเรียกว่า เป็นสังคมของการต่อสู้ก็ได้ ผู้ที่มีความสามารถที่ดีกว่า เก่งกว่า จะสามารถไปได้ไกลกว่าผู้อื่น ด้วยเหตุนี้จึงเห็นว่า การหาความรู้เพิ่มเติมจากแหล่งความรู้เป็นสิ่งจำเป็นอย่างยิ่ง อย่างที่จะขาดเสียไม่ได้ เพราะผู้ใดแสวงหาความรู้จากห้องสมุดได้มากเท่าใด กว้างขวางเท่าใด ความรู้ทางวิชาการของผู้นั้นก็ยิ่งลึกซึ้งยิ่งขึ้นเพียงนั้น บุคคลที่สามารถนำมากล่าวเป็นตัวอย่างได้ก็มีหลายท่าน เช่น ท่านศาสตราจารย์พระยาอนุมานราชธน ท่านจบชั้นสามัญธรรมศา แต่ท่านเป็นศาสตราจารย์ในระดับมหาวิทยาลัย เป็นที่ยอมรับทั้งชาวไทยและชาวต่างประเทศ ที่ท่านสามรถมีความรู้และเขียนคำรับคำราให้ไว้เป็นอนุสรณ์แก่ ลูกหลาน เป็นคำราที่มีคุณค่าเป็นจำนวนมาก ที่เป็น เช่นนี้ เพราะท่านค้นคว้าหาความรู้เพิ่มเติมจากแหล่งค้นคว้าต่าง ๆ นั้นเอง

2. ช่วยให้ความรู้ด้านอาชีพและด้านการดำรงชีวิต การที่มีความรู้กระจ่างกว้างขวาง จากการศึกษาค้นคว้าเพิ่มเติมจากแหล่งความรู้ เช่น ห้องสมุดนี้ จะทำให้มีความรู้กว้างขวางใน อาชีพที่เป็นอยู่ หรือเป็นทางก้าวเดินไปสู่อาชีพในโอกาสต่อไปในปัจจุบันการอาชีพต่าง ๆ ขยาย กว้างขึ้นกว่าแต่ก่อนมาก การพัฒนาอาชีพก็เป็นไปโดยเร็ว การติดต่อเพื่อดำเนินงานอาชีพนั้นก็ ไกลชิดกันยิ่งขึ้น ฉะนั้นโอกาสแห่งความเจริญก้าวหน้าในทางอาชีพย่อม เป็นของบุคคลที่หมั่นขวนขวาย ศึกษาหาความรู้จากแหล่งค้นคว้าหาความรู้ เพราะการค้นคว้าหาความรู้เป็นการสร้างความมั่นคงให้แก่อนาคต

3. ช่วยให้เป็นการเรียนการสอนตลอดชีวิต แหล่งศึกษาค้นคว้าหาความรู้เท่ากับ เป็น การเรียนการสอนของมนุษย์ตลอดชีวิต ในสภาพปัจจุบันมักจะกล่าวกันว่า การศึกษาคือการ เรียน ตลอดชีวิต หรือห้องสมุด เป็นครูที่ใกล้ชิดและเป็นมิตรของปัญญา

งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

งานวิจัยที่เกี่ยวข้องในประเทศไทย

ในประเทศไทยได้มีผู้สนใจและทำการศึกษาเกี่ยวกับเรื่องความต้องการสารสนเทศ ดังนี้

ธีรวัลย์ ศิลารัตน์ (2522: 152-157) ได้วิจัยเรื่อง "ความต้องการสนเทศ ทางการศึกษาของผู้บริหารและอาจารย์ คณะวิทยาศาสตร์ ในวิทยาลัยครู" เพื่อทราบความ ต้องการเกี่ยวกับสนเทศทางการศึกษา บริการสนเทศทางการศึกษา ความต้องการในการจัด ตั้งศูนย์รวมบริการสนเทศทางการศึกษา ของผู้บริหารและอาจารย์คณะวิทยาศาสตร์ใน วิทยาลัยครู โดยใช้แบบสอบถามผู้บริหาร จำนวน 59 คน อาจารย์ จำนวน 279 คน วิเคราะห์ข้อมูลโดย หาค่าร้อยละ ค่ามัธยฐานเลขคณิต หาค่า t-test และ F-test ผลการวิจัยสรุปว่า ผู้บริหารมีความต้องการสนเทศทางการศึกษามากในเรื่องกฎหมายการ ศึกษา กฎข้อบังคับและระเบียบวิธีปฏิบัติต่าง ๆ ที่ผู้เกี่ยวข้องในวงการศึกษาควทรามความ สัมพันธ์ระหว่างการศึกษากับการเมืองและการปกครอง การศึกษาและชุมชน การปฏิรูปการ ศึกษาของไทยและต่างประเทศ นโยบายทางการศึกษา การศึกษาและชุมชน สถิติเกี่ยวกับ การศึกษาในเรื่องและระดับต่าง ๆ การศึกษานอกระบบ ผลงานทางวิชาการสาขาการศึกษา และที่เกี่ยวข้องจากเอกสารการประชุมที่ยังกระจัดกระจายอยู่ ส่วนอาจารย์มีความต้องการ เสนอสนเทศทางการศึกษามากในเรื่องหลักการวางแผนการจัดกระบวนการเรียนการสอนอย่างมี ประสิทธิภาพ หลักสูตร นโยบายทางการศึกษา การประเมินผลการศึกษา และเทคโนโลยี ทางการศึกษา

นายิกา เมฆจรสกุล (2528: 152-156) ได้วิจัยเรื่อง "ความต้องการและการใช้
 ข้อเสนอของคณาจารย์ศูนย์วิทยาศาสตร์สุขภาพ มหาวิทยาลัยขอนแก่น" เพื่อศึกษาการใช้
 ข้อเสนอ ความต้องการข้อเสนอ แหล่งข้อเสนอ และปัญหา การใช้ข้อเสนอของคณาจารย์
 ศูนย์วิทยาศาสตร์สุขภาพ มหาวิทยาลัยขอนแก่น โดยใช้แบบสอบถามคณาจารย์ศูนย์วิทยาศาสตร์
 สุขภาพ มหาวิทยาลัยขอนแก่น จำนวน 204 คน วิเคราะห์ข้อมูลโดยหาค่าร้อยละ
 ค่ามัธยฐาน เลขคณิต และส่วน เบี่ยงเบนมาตรฐาน ผลการวิจัยสรุปว่า คณาจารย์ทุกคณะมี
 ความต้องการข้อเสนอ เฉพาะสาขาวิชาที่เกี่ยวข้องมากที่สุด ต้องการใช้อ้างอิงใน
 รูปแบบหนังสือ ตำรา วารสารวิชาการ และหนังสืออ้างอิงในด้านการผลิตผลงานทางวิชาการ
 และการบริการทางวิชาการ นอกจากนี้ยังต้องการข้อเสนอในรูปแบบหนังสือ ตำรา หนังสือ
 อ้างอิง และวารสารวิชาการใช้ในการสอน ลักษณะของข้อเสนอ ที่คณาจารย์ทุกคณะ
 ต้องการใช้มาก ได้แก่ ข้อเสนอที่ให้ความรู้และวิชาการใหม่ ๆ ภายในระยะเวลาไม่เกิน
 1 ปี ข้อเสนอที่ไม่ยุ่งยากในการค้นหา ข้อเสนอ ที่ให้รายละเอียดเฉพาะ เนื้อหาหรือตอบปัญหา
 เฉพาะที่ต้องการได้อย่างสมบูรณ์ ถูกต้อง และชัดเจน และข้อเสนอที่สามารถหยิบใช้ได้สะดวก

สุริพร เมืองอ่ำ (2528: 87-92) ได้วิจัยเรื่อง "ความต้องการข้อเสนอของ
 อาจารย์โรงเรียนเตรียมทหาร" เพื่อศึกษาความต้องการข้อเสนอและหาแนวทางพัฒนา ปรับปรุง
 ทรัพยากรห้องสมุดโรงเรียนเตรียมทหาร โดยใช้แบบสอบถามอาจารย์โรงเรียนเตรียมทหาร
 จำนวน 122 คน วิเคราะห์ข้อมูล โดยหาค่าร้อยละ ค่ามัธยฐาน เลขคณิต ส่วน เบี่ยงเบนมาตรฐาน
 t-test และ F-test ผลการวิจัยสรุปได้ดังนี้

1. อาจารย์ต้องการข้อเสนอ เพื่อใช้ในการบรรยายมากที่สุด
2. อาจารย์มีความต้องการวารสารมากที่สุด และต้องการใส่ทัศนวิศดูอุปกรณ์น้อย
 ที่สุด
3. อาจารย์มีความต้องการภาษาของข้อเสนอ ที่เป็นภาษาไทยมากที่สุดทุกรูปแบบ
4. อาจารย์ที่สอนในกองวิชาต่างกัน มีความต้องการหนังสือ หนังสือพิมพ์ และ
 ใส่ทัศนวิศดูอุปกรณ์แตกต่างกัน แต่ต้องการหนังสืออ้างอิง คู่มือช่วยค้น วารสาร จุลสาร
 และกฤตภาคไม่แตกต่างกัน

5. อาจารย์ที่มีประสบการณ์การสอนต่างกัน มีความต้องการข้อสนเทศทุกรูปแบบไม่แตกต่างกัน

6. อาจารย์ที่อยู่ในกลุ่มวิชาต่างกัน มีความต้องการหนังสือแตกต่างกัน และต้องการหนังสืออ้างอิง คู่มือช่วยค้น วารสาร หนังสือพิมพ์ จุลสาร กฤตภาค และโสตทัศนวัสดุอุปกรณ์ไม่แตกต่างกัน

7. อาจารย์ชายและอาจารย์หญิง มีความต้องการหนังสือ หนังสืออ้างอิง คู่มือช่วยค้น และจุลสารแตกต่างกัน แต่ต้องการวารสาร หนังสือพิมพ์ กฤตภาค และโสตทัศนวัสดุอุปกรณ์ไม่แตกต่างกัน

8. อาจารย์ชอบใช้แหล่งข้อสนเทศจากทรัพยากรส่วนตัว การสนทนากับเพื่อนร่วมงาน จากประสบการณ์ของตนเองมากกว่าใช้แหล่งข้อสนเทศที่เป็นห้องสมุดหรือศูนย์เอกสาร

อุทัย วรณกุล (2529: 58-60) ได้วิจัยเรื่อง "ความต้องการสารนิเทศของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5 ในจังหวัดแพร่" เพื่อศึกษาความต้องการและเปรียบเทียบความต้องการสารนิเทศของนักเรียนมัธยมศึกษาปีที่ 5 ว่ามีความแตกต่างกันอย่างไรหรือไม่ โดยแยกเพศและแผนการเรียน โดยใช้แบบสอบถามนักเรียนมัธยมศึกษาปีที่ 5 จังหวัดแพร่ ปีการศึกษา 2528 จำนวน 300 คน เป็นนักเรียนชาย จำนวน 148 คน นักเรียนหญิง จำนวน 152 คน วิเคราะห์ข้อมูลโดยหาค่ามัชฌิมเลขคณิต หาค่า t-test และ F-test ผลการวิจัยสรุปได้ดังนี้

ปัญหาและอุปสรรคเกี่ยวกับการได้รับสารนิเทศได้แก่

1. การไม่มีเวลาว่าง เพราะต้องร่วมกิจกรรม
2. การไม่ได้รับคำแนะนำที่ถูกต้อง
3. การมีสารนิเทศที่ตรงกับความต้องการน้อย
4. แหล่งสารนิเทศไม่ดี ค้นหายาก
5. ไม่แน่ใจว่าสารนิเทศมีความถูกต้อง

ส่วนประกอบของสารนิเทศที่นักเรียนต้องการ ได้แก่

1. ข่าวเหตุการณ์บ้านเมือง
2. การท่องเที่ยว
3. กีฬา
4. แฟชั่น
5. ความรู้ด้านอาชีพ การศึกษาต่อ

รูปแบบของการได้รับสารนิเทศที่นักเรียนต้องการนั้น ได้แก่

1. ฟังจากวิทยุและโทรทัศน์
2. ดูจากภาพยนตร์หรือวิดีโอ
3. การสนทนา ซักถามกับบุคคลที่มีความรู้
4. การอ่าน

พวงเพ็ญ เปล่งปลั่ง (2529: 126-130) ได้วิจัยเรื่อง "การศึกษาสภาพการเรียนการสอนวิชาภาษาไทยในโรงเรียนมัธยมศึกษาดีเด่น รางวัลพระราชทาน" เพื่อศึกษาสภาพการเรียนการสอนวิชาภาษาไทยในโรงเรียนมัธยมศึกษาดีเด่น รางวัลพระราชทาน โดยใช้แบบสอบถามครูภาษาไทย จำนวน 472 คน จากโรงเรียนมัธยมศึกษาดีเด่น รางวัลพระราชทาน ปีการศึกษา 2526-2527 จำนวน 69 โรงเรียน วิเคราะห์ข้อมูลโดยหาค่าร้อยละ ค่ามัธยฐาน เลขคณิต และค่าส่วน เบี่ยงเบนมาตรฐาน ผลการวิจัยสรุปว่า ด้านการใช้หลักสูตรและหนังสือเรียน มีการดำเนินการด้านจุดประสงค์ของหลักสูตรมาก ด้านวิธีสอน มีการนำวิธีสอนแบบต่าง ๆ มาใช้น้อย วิธีการสอนที่ใช้มากที่สุดคือ การแบ่งกลุ่มทำงาน การแบ่งกลุ่มค้นคว้า การแบ่งกลุ่มระดมความคิด และการบรรยาย ด้านการใช้สื่อการสอน มีการใช้สื่อการเรียนการสอนประเภทต่าง ๆ จัดหาสื่อด้วยวิธีต่าง ๆ และมีปัญหาเกี่ยวกับการใช้สื่อการเรียนการสอนน้อย ด้านการวัดและประเมินผล มีวัตถุประสงค์ในการวัดและประเมินผลมาก มีการปฏิบัติตามหลักการเพื่อวัดและประเมินผลการเรียนการสอนมาก และออกข้อสอบเพื่อวัดขั้นตอนการเรียนรู้ของนักเรียนมาก วิธีการวัดผลที่ใช้มากที่สุดคือ การตรวจแบบฝึกหัด และการตอบปากเปล่าในชั้นเรียน ด้านการจัดกิจกรรม เสริมหลักสูตรมีการจัดกิจกรรมน้อย มีวิธีการประเมินผลการจัดกิจกรรม การ

ดำเนินงานเพื่อวางแผนและจัดกิจกรรม เสริมหลักสูตรด้วยวิธีการต่าง ๆ มาก ส่วนปัญหาในการจัดกิจกรรมมีน้อย ในด้านการนิเทศการสอน ได้รับความช่วยเหลือจากศึกษานิเทศก์น้อย ครูมีความต้องการที่จะได้รับการนิเทศจากบุคลากรประเภทต่าง ๆ และให้มีการนิเทศด้วยวิธีการต่าง ๆ มาก การนิเทศการสอนภาษาไทยภายในโรงเรียนมีน้อย

ไพจิตร ศิสเสถียร (2530: 98-99) ได้วิจัยเรื่อง "การศึกษาสภาพการใช้เอกสารหลักสูตรและเอกสารประกอบหลักสูตร ของครูประถมศึกษาในสังกัดสำนักงานการประถมศึกษา จังหวัดปทุมธานี" เพื่อศึกษาสภาพการใช้เอกสารหลักสูตรและเอกสารประกอบหลักสูตร และมีปัญหาการใช้เอกสารหลักสูตรและเอกสารประกอบหลักสูตรของครูในสังกัดสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดปทุมธานี โดยใช้แบบสอบถามครูผู้สอนระดับประถมศึกษา จำนวน 340 คน วิเคราะห์ข้อมูลโดยหาค่าร้อยละ และทดสอบค่าไค-สแควร์ (X^2) ผลการวิจัยสรุปได้ดังนี้ สภาพการใช้เอกสารหลักสูตรและเอกสารประกอบหลักสูตร เอกสารที่ครูใช้เป็นประจำ คือ หนังสือเรียน คู่มือครู คู่มือการสอน และแผนการสอน เอกสารที่ครูใช้บ่อยได้แก่ หนังสืออ่านเพิ่มเติม หนังสืออ่านนอกเวลา หนังสือส่งเสริมการอ่าน และเอกสารที่ครูไม่ค่อยได้ใช้ได้แก่ หลักสูตรแม่บท หนังสืออ้างอิง และแนวการใช้หลักสูตร เป็นต้น

ภาวิดา หาญวัฒนกุล (2530: 123-125) ได้วิจัยเรื่อง "การใช้เอกสารหลักสูตร เอกสารประกอบหลักสูตร ของครูอาจารย์โรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดกรมสามัญศึกษา กรุงเทพมหานคร" เพื่อศึกษาสภาพการใช้เอกสารหลักสูตรและเอกสารประกอบหลักสูตรและศึกษาสภาพปัญหาการใช้เอกสารและเอกสารประกอบหลักสูตรของครูอาจารย์โรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดกรมสามัญศึกษา ในกรุงเทพมหานคร โดยใช้แบบสอบถามครูโรงเรียนมัธยมศึกษา จำนวน 359 คน วิเคราะห์ข้อมูลโดยหาค่าร้อยละ และใช้ค่าไค-สแควร์ ผลการวิจัยสรุปได้ดังนี้

1. ครูอาจารย์ได้ใช้เอกสารต่อไปนี้เป็นประจำได้แก่ หนังสือเรียน แบบฝึกหัด คู่มือรายวิชา คู่มือครู แผนการสอน โครงการสอน
2. ครูอาจารย์คิดว่าเอกสารต่อไปนี้จำเป็นสำหรับการสอน คือ หนังสือเรียน แบบฝึกหัด แผนการสอน คู่มือครู คู่มือรายวิชา โครงการสอน ระเบียบและคู่มือการประเมินผล

3. ประเภทเอกสารที่ครูใช้มากเรียงลำดับดังนี้ หนังสือเรียน คู่มือครู คู่มือรายวิชา แผนการสอน แบบฝึกหัด โครงการสอน คู่มือหลักสูตร

4. การมีส่วนจัดทำเอกสารประกอบการเรียนการสอน ครูอาจารย์ส่วนใหญ่ต้องการจัดทำเอกสาร เพื่อช่วยให้การสอนได้ผลดียิ่งขึ้น และคิดว่าควรจัดทำเอกสารต่อไปนี้คือ โครงการสอน แผนการสอนและแบบฝึกหัด

5. เอกสารที่ครูอาจารย์ต้องการให้จัดบริการไว้ให้เพียงพอ ได้แก่ คู่มือครู คู่มือรายวิชา แบบฝึกหัด หนังสือเสริมประสบการณ์ หนังสือเรียน ระเบียบและคู่มือการประเมินผล

6. ปัญหาและสาเหตุที่สัมพันธ์กับการใช้เอกสารหลักสูตรและ เอกสารประกอบหลักสูตร พบว่า ปัจจุบันครูอาจารย์ส่วนใหญ่ในโรงเรียนมัธยมศึกษาไม่ศึกษาหลักสูตร และการนำหลักสูตรไปใช้ในโรงเรียนประสบผลสำเร็จน้อย

ปราณี สารมาศ (2530 : บทคัดย่อ) ได้วิจัยเรื่อง "การใช้แหล่งสารนิเทศของครูในการสอนวิชาภาษาไทย ระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย เขตการศึกษา 3" เพื่อศึกษาการใช้แหล่งสารนิเทศ และปัญหาในการใช้แหล่งสารนิเทศของครูผู้สอนวิชาภาษาไทย ระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย เขตการศึกษา 3 โดยใช้แบบสอบถามครูภาษาไทย ระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย จำนวน 174 คน วิเคราะห์ข้อมูลโดยหาค่าร้อยละ ค่ามัธยฐาน เลขคณิต และ ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ผลการวิจัยสรุปได้ดังนี้

1. ห้องสมุดโรงเรียน ครูใช้บัตรคำ สอนด้านการพูดและการเขียน ใช้แผ่นป้ายสาธิตสอนด้านการฟัง โดยใช้ในระดับมาก

2. หอสมุดวิชา ครูใช้ภาพนิ่งสอนด้านการเขียน ใช้แถบบันทึกภาพสอนด้านการพูด ใช้แผ่นป้ายสาธิต สอนด้านการอ่านและใช้บัตรคำสอนด้านการฟังโดยอยู่ในระดับมาก

3. ของส่วนตัว ครูใช้แถบบันทึกเสียง สอนด้านการเขียนมากที่สุด ใช้โทรทัศน์ สอนด้านการพูดและการอ่าน อยู่ในระดับมาก ใช้วารสารสอนด้านการอ่านอยู่ในระดับมากและใช้หนังสือสอนด้านการฟังอยู่ในระดับมาก

ปัญหาการใช้แหล่งสารนิเทศจากห้องสมุดโรงเรียน คือ ห้องสมุดโรงเรียนส่วนใหญ่ไม่มีแถบบันทึกภาพ แถบบันทึกเสียง และรูปภาพไว้บริการ มีหนังสือ วารสารน้อยไม่เพียงพอ ครูผู้สอนวิชาภาษาไทยไม่ทราบว่าหนังสือที่ตนใช้ประกอบการสอนในห้องสมุดหรือไม่ และหนังสือส่วนใหญ่เก่าไม่ทันสมัย

ละออง แก้ว เกาะจาก (2530: 32-39) ได้วิจัยเรื่อง "แหล่งสารนิเทศเพื่อการศึกษาของนักศึกษาพยาบาลวิทยาลัยพยาบาลสภากาชาดไทย" เพื่อบ่งชี้รูปแบบสารนิเทศเพื่อการศึกษาที่นักศึกษาพยาบาลใช้ประกอบการเรียน และทดสอบสมมติฐานว่านักศึกษาพยาบาลที่มีเจตคติในเชิงนิยมคุณค่าของสารนิเทศต่างกัน จะใช้สารนิเทศเพื่อการศึกษาในปริมาณที่ต่างกัน โดยใช้แบบสอบถามนักศึกษาพยาบาลชั้นปีที่ 4 ปีการศึกษา 2529 จำนวน 137 คน วิเคราะห์ข้อมูลโดยหาค่าร้อยละ ค่ามัชฌิมเลขคณิต ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน และ t-test ผลการวิจัยสรุปได้ดังนี้

1. รูปแบบการรับสารนิเทศเพื่อการศึกษาที่นักศึกษาพยาบาลใช้ที่เป็นรูปแบบทางการ คือ การศึกษาค้นคว้าจากห้องสมุดของสถาบัน การศึกษาจากเอกสารประกอบคำบรรยายของอาจารย์ผู้สอน การศึกษาค้นคว้าจากเอกสารหรือตำราที่จัดหามาเอง การศึกษาค้นคว้าจากแผนภาพพยาบาลผู้ป่วย และการฟังวิทยุหรือดูโทรทัศน์ ส่วนรูปแบบที่ไม่เป็นทางการที่นักศึกษาพยาบาลนิยมใช้มากที่สุด คือ การสนทนาหรือทบทวนวิชากับเพื่อน

2. รูปแบบการรับสารนิเทศเพื่อการศึกษาที่นักศึกษาพยาบาลใช้มาก คือ การศึกษาค้นคว้าจากห้องสมุดของสถาบัน การศึกษาจากเอกสารประกอบคำบรรยายของอาจารย์ผู้สอน และการศึกษาค้นคว้าจากเอกสารหรือตำราที่จัดหามาเอง

3. นักศึกษาพยาบาลที่มีเจตคติในเชิงนิยมคุณค่าของสารนิเทศมาก และนักศึกษาพยาบาลที่มีเจตคติในเชิงนิยมคุณค่าของสารนิเทศน้อย ใช้สารนิเทศเพื่อการศึกษาไม่แตกต่างกัน

จุฑาลักษณ์ โพนกุล (2530: จ-ฉ) ได้วิจัยเรื่อง "ความต้องการและการใช้ข้อสนเทศของพนักงานต้อนรับบนเครื่องบิน บริษัทการบินไทยจำกัด" เพื่อศึกษาความต้องการและการใช้ข้อสนเทศของพนักงานต้อนรับบนเครื่องบิน บริษัทการบินไทยจำกัด โดยใช้แบบสอบถามพนักงานต้อนรับบนเครื่องบินจำนวน 178 คน วิเคราะห์ข้อมูลโดยหาค่าร้อยละ ค่ามัชฌิม เลขคณิต

และค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ผลการวิจัยสรุปได้ว่า ความต้องการและการใช้สารนิเทศ
 ในรูปแบบวัสดุพิมพ์ วัสดุไม่ตีพิมพ์ และการสื่อสารด้วยวาจา สารนิเทศในรูปแบบวัสดุพิมพ์
 ครูฝึกต้องการใช้ หนังสือ ตำรา คู่มือและพจนานุกรมในระดับมาก แอร์โฮสเตรสและ
 แอร์สจิวค หัวหน้าประจำเที่ยวบิน ต้องการใช้คู่มือ หนังสือ ตำรา และวารสารในระดับ
 ปานกลาง วัสดุไม่ตีพิมพ์ ครูฝึกต้องการใช้มากคือ สไลด์ ภาพยนตร์ เทปโทรทัศน์ สไลด์
 สารนิเทศในลักษณะสื่อสารด้วยวาจา ครูฝึกจะใช้มาก แอร์โฮสเตรสและแอร์สจิวค หัวหน้างาน
 ประจำเที่ยวบินใช้ปานกลาง ส่วนความรู้ที่ไม่เป็นทางการนั้นพนักงานทุกระดับใช้ปานกลาง

แหล่งสารนิเทศที่ใช้ได้จากการสนทนา อภิปรายกับเพื่อนหรือผู้เชี่ยวชาญ
 สื่อมวลชน และยังใช้แหล่งสารนิเทศแผนกฝึกอบรมมากเมื่อมีการสอบเลื่อนตำแหน่ง และสิ่งพิมพ์
 ให้บริการไม่เพียงพอกับความต้องการ สถานที่ไม่เหมาะสม

จรัญ เกษมสายชนม์ (2531: 88-95) ได้วิจัยเรื่อง "การศึกษาสภาพการ เรียน
 การสอนวิชาภาษาไทยในโรงเรียนมัธยมศึกษาในโครงการปรับปรุงโรงเรียนมัธยมศึกษา"
 เพื่อศึกษาสภาพการ เรียนการสอนวิชาภาษาไทยในโรงเรียนมัธยม ในโครงการปรับปรุงโรงเรียน
 มัธยมศึกษาขนาดเล็ก โดยใช้แบบสอบถามครูภาษาไทย ของโรงเรียนมัธยมศึกษาโครงการ
 ปรับปรุงโรงเรียนมัธยมศึกษาขนาดเล็ก จำนวน 384 คนจาก 192 โรงเรียน วิเคราะห์
 ข้อมูลโดยหาค่าร้อยละ ค่ามัชฌิม เลขคณิต และค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ผลการวิจัยสรุปว่า
 ด้านการใช้หลักสูตรและหนังสือเรียน ครูภาษาไทยเห็นว่าการจัดในการนำหลักสูตรไปใช้และ
 การดำเนินการสอนให้สอดคล้องกับจุดประสงค์ของภาษาไทยมีการจัดมาก ส่วนการจัดด้าน
 หนังสือเรียนมีการจัดน้อย ด้านวิธีสอนมีการจัดการเรียนการสอนและกิจกรรมการสอนมาก ส่วน
 การนำวิธีสอนไปใช้ในการสอนภาษาไทยมีการนำไปใช้น้อย การใช้สื่อการสอน มีการจัดหาสื่อ
 การนำสื่อไปใช้ประกอบการสอนและการจัดในการใช้สื่อน้อย การวัดและประเมินผล มีการจัด
 ในด้านการวัดและประเมินผลมาก การวัดผลตามขั้นตอนการเรียนรู้ มีการนำวิธีการวัดและ
 ประเมินผลไปใช้ในการเรียนมาก การจัดกิจกรรมเสริมหลักสูตร มีการจัดน้อย วิธีการวัดผล
 กิจกรรมเสริมหลักสูตรที่นำไปใช้และการจัดดำเนินการและวางแผนกิจกรรมเสริมหลักสูตรมีการจัด
 มาก การนิเทศการสอน ครูได้รับการนิเทศจากบุคคลที่เกี่ยวข้องในการนิเทศ การจัด
 การนิเทศในด้านต่าง ๆ และการนำวิธีการต่าง ๆ ไปใช้ในการนิเทศน้อย

ธีระนุช ทีปะपाल (2531: 66-69) ได้วิจัยเรื่อง "ความคิดเห็นของผู้บริหารและครูภาษาไทยเกี่ยวกับการเรียนการสอนวิชาภาษาไทย ในโรงเรียนเอกชนสอนศาสนาอิสลาม ระดับมัธยมศึกษาตอนต้น จังหวัดชายแดนภาคใต้" เพื่อศึกษาความคิดเห็นของผู้บริหารและครูภาษาไทยเกี่ยวกับการเรียนการสอนวิชาภาษาไทย ในโรงเรียนเอกชนสอนศาสนาอิสลาม ระดับมัธยมศึกษาตอนต้น จังหวัดชายแดนภาคใต้ โดยใช้แบบสอบถามผู้บริหารจำนวน 72 คน ครูภาษาไทย จำนวน 100 คน วิเคราะห์ข้อมูลโดยหาค่าร้อยละ ค่ามัชฌิม เลขคณิต และค่าส่วน เบี่ยงเบนมาตรฐาน ผลการวิจัยสรุปว่า ในด้านหลักสูตรและเนื้อหาวิชา ผู้บริหารและครูภาษาไทยเห็นด้วยมากในเรื่อง การจัดการเรียนการสอนให้นักเรียนบรรลุจุดประสงค์วิชาภาษาไทย การศึกษาเอกสารต่าง ๆ และนำไปใช้ในการเรียนการสอน ความเหมาะสมของโครงสร้างของหลักสูตร ลักษณะของ เนื้อหารายวิชาบังคับและวิชาเลือก ทั้งประโยชน์ของรายวิชาเลือก ส่วนการจัดบริการด้านหลักสูตรและเนื้อหาที่โรงเรียนจัด ผู้บริหารเห็นด้วยมาก แต่ครูภาษาไทยเห็นด้วยน้อย ด้านวิธีสอนและกิจกรรม เกี่ยวกับการใช้วิธีสอนแบบต่าง ๆ ผู้บริหารเห็นว่า ครูภาษาไทยใช้วิธีสอนแบบต่าง ๆ มาก แต่ครูภาษาไทยเห็นว่าน้อย ส่วนการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนและกิจกรรมเสริมหลักสูตร ผู้บริหารและครูภาษาไทยเห็นสอดคล้องกันว่าน้อย ในด้านสื่อการสอน ผู้บริหารและครูภาษาไทยเห็นสอดคล้องกันว่า ครูภาษาไทยใช้สื่อการสอนวิชาภาษาไทยน้อย ด้านการวัดและประเมินผล ผู้บริหารและครูภาษาไทยเห็นด้วยมากในเรื่องวิธีการและเวลาที่ใช้ในการวัดและประเมินผล เมื่อเปรียบเทียบความคิดเห็นของผู้บริหารและครูภาษาไทยพบว่า แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญที่ระดับ 0.05 ซึ่งเป็นไปตามสมมุติฐานที่ตั้งไว้ ยกเว้นในข้อเวลาซึ่งใช้ในการวัดและประเมินผล

มาลี เสงี่ยมศักดิ์ (2532: 109-111) ได้วิจัยเรื่อง "ความต้องการข้อสนเทศทางวิชาการศึกษาของครูโรงเรียนมัธยมศึกษาสังกัดกรมสามัญศึกษา เขตการศึกษา 10" เพื่อศึกษาความต้องการข้อสนเทศ และเปรียบเทียบความต้องการข้อสนเทศทางวิชาการของครูโรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดกรมสามัญศึกษา เขตการศึกษา 10 โดยใช้แบบสอบถามครูโรงเรียนมัธยมศึกษา เขตการศึกษา 10 ปีการศึกษา 2531 จำนวน 525 คน วิเคราะห์ข้อมูลโดยหาค่าร้อยละ ค่ามัชฌิม เลขคณิต ค่าความเบี่ยงเบนมาตรฐาน และค่า F-test) ผลการวิจัยสรุปได้ดังนี้

1. ลักษณะของงานที่ปฏิบัติ ทำให้ผู้ปฏิบัติงานในสาขาวิชาชีพต่าง ๆ มีความต้องการข้อสนเทศแตกต่างกัน โดยมีความต้องการข้อสนเทศที่เกี่ยวข้องกับงานของตนเองมากที่สุด
2. ข้อสนเทศที่ความต้องการนั้นจะถูกนำไปใช้ในการปฏิบัติงานในหน้าที่มากที่สุด
3. รูปแบบของข้อสนเทศที่ความต้องการจะได้รับมากที่สุด คือ หนังสือ ตำรา และวารสารวิชาการ

งานวิจัยที่นำมาเสนอนี้เป็นการเสนอผลวิจัยในแง่ของปัญหาในการใช้สื่อการสอนในโรงเรียนระดับมัธยมศึกษา ซึ่งผู้ทำการวิจัยไว้ดังนี้

สุพัศรา สกุลครุ (2520: 80-83) ได้วิจัยเรื่อง "โครงการเสนอแนะการจัดตั้งศูนย์สื่อการศึกษาสำหรับโรงเรียนเตรียมอุดมศึกษา" เพื่อสำรวจการใช้และความจำเป็นของสื่อทัศนูปกรณ์สำรวจความเห็น ความต้องการ จำนวนชนิด และคุณภาพของสื่อทัศนูปกรณ์ วิเคราะห์ปัญหาการใช้และเสนอแนะโครงการจัดตั้งศูนย์สื่อการศึกษา โดยใช้แบบสอบถามครูโรงเรียนเตรียมอุดมศึกษา จำนวน 205 คน วิเคราะห์ข้อมูลโดยหาค่าร้อยละ ผลการวิจัยสรุปได้ดังนี้

1. อาจารย์โรงเรียนเตรียมอุดมศึกษาส่วนมากรู้จักสื่อทัศนูปกรณ์ แต่ไม่เคยใช้ มีความเห็นว่าสื่อทัศนูปกรณ์มีความจำเป็นต่อการเรียนการสอน
2. ปัญหาที่สำคัญในการใช้สื่อทัศนูปกรณ์ มีดังนี้
 - 2.1 สื่อทัศนูปกรณ์มีจำนวนจำกัด
 - 2.2 การใช้สื่อทัศนูปกรณ์มีอยู่ในวงจำกัด เฉพาะบุคคลกลุ่มเดียว
 - 2.3 สื่อทัศนูปกรณ์ที่มีใช้ไม่สอดคล้องกับเนื้อหาวิชาที่ต้องการ
 - 2.4 โรงเรียนขาดผู้มีความชำนาญในด้านสื่อทัศนูปกรณ์ที่มีความสามารถพอที่จะแนะนำการใช้
3. อาจารย์ส่วนใหญ่เห็นด้วยกับการจัดบริการด้านสื่อทัศนูปกรณ์แก่นักเรียนและต้องการเพิ่มประสิทธิภาพในการใช้ และการผลิตสื่อทัศนูปกรณ์
4. โรงเรียนมีสื่อทัศนูปกรณ์ที่มีสภาพดี แต่มีจำนวนน้อย ไม่เพียงพอในการใช้งาน และการเก็บรักษายังกระจัดกระจาย
5. อาจารย์ 99% มีความเห็นว่า มีความจำเป็นในการจัดตั้งศูนย์สื่อการศึกษาของโรงเรียนเตรียมอุดมศึกษา โดยเน้นให้นักเรียนและอาจารย์ร่วมกันใช้ประโยชน์อย่างเต็มที่

มนัส บุญประกอบ (2522: 87-89) ได้วิจัยเรื่อง "โครงการจัดตั้งศูนย์สื่อการศึกษาแบบคอยชอเดียม สำหรับโรงเรียนมัธยมศึกษาปีที่ 1" เพื่อสำรวจสถานภาพของสื่อทัศนูปกรณ์ ความต้องการ ความคิดเห็นของผู้บริหาร ศึกษาปัญหาการใช้และเสนอแนะโครงการจัดตั้งศูนย์สื่อการศึกษาแบบคอยชอเดียม สำหรับโรงเรียนมัธยมศึกษาปีที่ 1 โดยใช้แบบสอบถามอาจารย์ผู้สอนจำนวน 137 คน ผู้บริหารโรงเรียนจำนวน 5 คน เจ้าหน้าที่ทัศนศึกษา 5 คน วิเคราะห์ข้อมูลโดยหาค่าร้อยละ ค่ามัชฌิมเลขคณิต และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ผลการวิจัยสรุปได้ดังนี้

1. สถานภาพของสื่อการสอนในโรงเรียนมัธยมศึกษา ส่วนมากมีสภาพดี มีจำนวนปานกลาง สื่อทัศนูปกรณ์ที่ใช้อยู่มาก ได้แก่ เครื่องขยายเสียง รองลงมาคือ เครื่องบันทึกเสียง เครื่องฉายสไลด์ เครื่องฉายภาพข้ามศีรษะ
2. ผู้บริหารโรงเรียนสนับสนุนการใช้สื่อทัศนูปกรณ์และการใช้เทคโนโลยีทางการศึกษา เห็นด้วยอย่างยิ่งว่า การใช้สื่อทัศนูปกรณ์ช่วยเสริมการเรียนการสอนให้มีประสิทธิภาพ
3. การใช้สื่อทัศนูปกรณ์ของผู้สอนพบว่า มีปัญหาด้านการจัดหา ขาดแคลนงบประมาณ มีเจ้าหน้าที่ไม่เพียงพอ
4. อาจารย์รู้จักสื่อการศึกษา แต่ไม่ใช้เพราะขาดวัสดุอุปกรณ์
5. ปัญหาและอุปสรรคที่สำคัญ คือ เจ้าหน้าที่ไม่เพียงพอในการให้บริการ

พรทิพย์ อีรวรรณ (2522: 86-87) ได้วิจัยเรื่อง "สถานภาพทางสื่อทัศนูปกรณ์ของสถาบันการศึกษาในสังกัดกรมอาชีวศึกษา เขตกรุงเทพมหานคร" เพื่อสำรวจ ประเภท ชนิด จำนวน สภาพความถี่ของการใช้สื่อทัศนูปกรณ์ เพื่อทราบความคิดเห็น ความต้องการ ปัญหาเกี่ยวกับสื่อทัศนูปกรณ์ และเสนอแนะการปรับปรุงงานสื่อทัศนศึกษาของสถาบันการศึกษาในสังกัดกรมอาชีวศึกษา โดยใช้แบบสอบถามผู้บริหาร เจ้าหน้าที่ทัศนศึกษา ครูอาจารย์และนักเขียน ทุกสถาบันสังกัดกรมอาชีวศึกษา เขตกรุงเทพมหานคร จำนวน 289 คน วิเคราะห์ข้อมูลโดยหาค่าร้อยละ ค่ามัชฌิมเลขคณิต และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ผลการวิจัยสรุปได้ดังนี้

1. โรงเรียนและวิทยาลัยในสังกัดกรมอาชีวศึกษา ควรจัดให้มีห้องสื่อทัศนูปกรณ์ โดยเฉพาะ ใช้เป็นสถานที่เพื่อการผลิต การเก็บรักษาและการหมุนเวียน

การยืม หากจัดเป็นเอกเทศไม่ได้ควรจัดเป็นหน่วยงานเล็กที่รวมอยู่กับห้องสมุด

2. ในแต่ละสถาบันควรจัดเจ้าหน้าที่ซึ่งมีความรู้ทางโสตทัศนูปกรณ์ หรือผู้สนใจทางด้านนี้ให้รับผิดชอบงานโสตทัศนูปกรณ์ของสถาบันโดยเฉพาะ

3. ทุกสถาบันการศึกษาควรจัดสรรงบประมาณทางโสตทัศนูปกรณ์ เป็นโครงการตลอดปี

4. ควรจัดครู อาจารย์ เข้ารับการอบรมความรู้ด้านโสตทัศนูปกรณ์ที่จัดขึ้นในสถาบันอื่น ๆ

5. ผู้บริหารควรมีนโยบายสนับสนุนให้ครู อาจารย์ในสถาบันของตนใช้โสตทัศนูปกรณ์ให้มากขึ้น โดยการพยายามจัดหาโสตทัศนูปกรณ์ให้พอ และควรเอาใจใส่ต่อปัญหาและอุปสรรคในการใช้โสตทัศนูปกรณ์ของครู อาจารย์ อย่างทั่วถึง

พรทิพา เหลืองวัฒนาภิจ (2522: 83-84) ได้วิจัยเรื่อง "ปัญหาในการใช้โสตทัศนูปกรณ์ในการสอนวิชาภาษาอังกฤษ ระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 ของโรงเรียนรัฐบาลในเขตกรุงเทพมหานคร" เพื่อสำรวจปัญหาเกี่ยวกับการใช้โสตทัศนูปกรณ์ประกอบการสอนวิชาภาษาอังกฤษ ระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 ของโรงเรียนรัฐบาล ในเขตกรุงเทพมหานคร โดยใช้แบบสอบถามครูสอนภาษาอังกฤษมัธยมศึกษาปีที่ 1 จำนวน 431 คน วิเคราะห์ข้อมูลโดยหาค่าร้อยละ ค่ามัชฌิมเลขคณิต และค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ผลการวิจัยสรุปได้ดังนี้

1. ครูส่วนใหญ่ไม่นิยมใช้สื่อการสอน เนื่องจากครูไม่มีเวลาเลือกสื่อการสอน เพราะมีชั่วโมงสอนมาก และโรงเรียนมีโสตทัศนูปกรณ์ไม่เพียงพอแก่ความต้องการของครู
2. ครูส่วนใหญ่ต้องการให้มีโสตทัศนูปกรณ์เพิ่มขึ้นให้เพียงพอแก่ความต้องการ
3. ครูมีความรู้ด้านการใช้โสตทัศนูปกรณ์เพราะเคยใช้มาบ้าง แต่ไม่สามารถใช้อย่างมีประสิทธิภาพ เนื่องจากขาดความสนใจในการใช้สื่อการสอน

กรองกาญจน์ ไชยวงศ์ (2523: 99-104) ได้วิจัยเรื่อง "ปัญหาเกี่ยวกับการใช้สื่อการสอนในการสอนภาษาฝรั่งเศส ระดับมัธยมศึกษาตอนปลายของโรงเรียนรัฐบาลในเขตการศึกษา 8" เพื่อศึกษาชนิดจำนวน ความต้องการและความคิดเห็นเกี่ยวกับการเลือกการผลิตและการใช้สื่อการสอน โดยใช้แบบสอบถามครูผู้สอนภาษาฝรั่งเศสของโรงเรียนรัฐบาล

ในเขตการศึกษา 8 จำนวน 48 คน วิเคราะห์ข้อมูลโดยหาค่าร้อยละ ค่ามัชฌิม เลขคณิตและ ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ผลการวิจัยสรุปได้ดังนี้

1. ครู อาจารย์คิดว่า สื่อการสอนที่มีอยู่เป็นการเพียงพอแล้ว จึงไม่คิดที่จะหามาเพิ่มเติม เพราะเป็นการเสียเวลาเรียน จะสอนไม่ทันตามที่หลักสูตรกำหนด เนื่องจากสามารถดำเนินการเรียนการสอนไปได้อย่างช้ามาก

2. การใช้เครื่องมือและอุปกรณ์ทางโสตทัศนศึกษามีเหตุขัดข้องเพราะไม่มีเจ้าหน้าที่ซ่อมเครื่องมืออุปกรณ์ต่าง ๆ และครูที่เป็นเจ้าหน้าที่ก็ขาดประสบการณ์ในการซ่อมทำให้ไม่สามารถซ่อมให้ใช้งานได้

3. เครื่องมือเสียหายอะไหล่ไม่มี

4. ขาดงบประมาณในการซ่อมและบำรุงรักษา เครื่องมือ

5. นักเรียนบางคนเบื่อการเรียนระดับโสตทัศนศึกษา

6. มีปัญหาในเรื่องวัสดุที่มีอยู่ไม่สามารถใช้กับอุปกรณ์ที่มีอยู่เพราะต่างแบบต่าง

รุ่นกัน

7. ห้องเรียนอยู่ห่างจากสถานที่เก็บสื่อการสอน ทำให้เสียเวลาในการติดตั้งสื่อการสอนประเภทเครื่องฉายและเครื่องเสียง

สุทธศรี ศรี (2523: บทคัดย่อ) ได้วิจัยเรื่อง "การสำรวจความต้องการสื่อการสอนของครูประถมในจังหวัดนนทบุรี ปทุมธานี และสมุทรปราการ" เพื่อสำรวจประเภทของสื่อการสอน ความต้องการ ปัญหาและอุปสรรคในการผลิต การใช้ และการปรับปรุงสื่อการสอนของครูประถมศึกษา โดยใช้แบบสอบถามครูที่สอนชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 จำนวน 134 คน ครูใหญ่หรือผู้ช่วยครูใหญ่จำนวน 138 คน ผู้อำนวยการประถมศึกษาจังหวัด จำนวน 1 คน หัวหน้าการประถมศึกษาอำเภอจำนวน 5 คน รวมทั้งสิ้นจำนวน 78 คน วิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้ค่าร้อยละ มัชฌิมเลขคณิต และความเบี่ยงเบนมาตรฐาน ผลการวิจัยสรุปได้ดังนี้

1. สื่อการสอนที่มีมากที่สุดในห้องเรียน ได้แก่ บัตรคำและแผนที่ สื่อการสอนที่มีน้อยได้แก่ สื่อการสอนประเภทเครื่องมือต่าง ๆ

2. ปัญหาที่ครูโรงเรียนในเมืองพบกันมาก ได้แก่ ครูมีชั่วโมงสอนมากจนไม่มีเวลาว่างมาผลิตสื่อการสอน และเตรียมสื่อการสอนในวิชาหนึ่ง ๆ ได้

ส่วนครูในโรงเรียนชนบทมีปัญหามากเกี่ยวกับโรงเรียนมีสื่อการสอนไม่เพียงพอ
แก่ความต้องการ โรงเรียนขาดเครื่องมืออำนวยความสะดวกในการใช้สื่อการสอนและ
สภาพโรงเรียนไม่อำนวยความสะดวกให้ใช้สื่อการสอนประเภทเครื่องฉาย

ประวิทย์ อัครโสภณ (2523: ง-จ) ได้วิจัยเรื่อง "ปัญหาการใช้เทคโนโลยี
ทางการศึกษาของครูในโรงเรียนโครงการฝึกสอนวิทยาลัยครูเชียงราย" เพื่อศึกษามัธยมศึกษา
เกี่ยวกับสภาพการดำเนินงาน ความต้องการ ความคิดเห็นทางด้านเทคโนโลยีทางการศึกษา
โดยใช้แบบสอบถามครูโรงเรียนโครงการฝึกสอนวิทยาลัยครูเชียงราย จำนวน 314 คน
วิเคราะห์ข้อมูลโดยหาค่าร้อยละ ค่ามัธยฐาน เลขคณิต และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ผลการ
วิจัยสรุปได้ดังนี้

1. ขาดงบประมาณในการจัดซื้อสื่อการสอน สื่อการสอนที่มีอยู่ไม่พอใช้และครูมี
ความยุ่งยากในการขอใช้สื่อการสอน
2. ครูไม่มีเวลาผลิตสื่อการสอน ขาดผู้ให้คำแนะนำในการใช้สื่อการสอน ครูขาด
ทักษะในการผลิตสื่อการสอน และครูไม่มีความมั่นใจในการผลิตสื่อการสอน

ครั้น มณีโชติ (2529: 37-39) ได้วิจัยเรื่อง "การศึกษาเปรียบเทียบผลการ
เรียนรู้จากรายการโทรทัศน์รูปแบบต่างกัน" เพื่อศึกษาเปรียบเทียบผลการเรียนรู้ของนักเรียน
ระดับมัธยมศึกษาที่เรียน จากรายการโทรทัศน์การสอนที่เสนอภาพปรากฏบนจอในรูปแบบที่ต่าง
กัน โดยใช้การทดลองนักเรียนมัธยมศึกษาปีที่ 5 โรงเรียนวรนาสีเฉลิม จังหวัดสงขลา จำนวน
60 คน แบ่งเป็น 2 กลุ่ม วิเคราะห์ข้อมูลโดยหาค่าความเชื่อมั่น และหาค่า t-test ผลการ
วิจัยสรุปได้ว่า การเรียนรู้จากรายการโทรทัศน์การสอนซึ่งเสนอภาพผู้สอนแทรกประกอบเนื้อหา
สูงกว่าการเรียนรู้จากรายการโทรทัศน์ซึ่งเสนอภาพเนื้อหาประกอบเสียงบรรยายของผู้สอนอย่าง
มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

ไสว ช่างโชติ (2530: 35) ได้วิจัยเรื่อง "การเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการ
เรียนจากสไลด์ที่มีคำบรรยายอยู่ในแถบและในภาพวิชาไฟฟ้าของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1"
เพื่อเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนจากสไลด์ที่มีคำบรรยายอยู่ในแถบและในภาพ วิชาไฟฟ้า
ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 โดยใช้นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 เป็นกลุ่มทดลอง 2 กลุ่ม

กลุ่มละ 50 คน วิเคราะห์ข้อมูล โดยหาค่า t และ เปรียบเทียบความแตกต่าง เป็นรายคู่ ด้วยวิธีของ นิวแมน คูสล์ ผลการวิจัยสรุปว่า ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนจากสไลด์ที่มีคำบรรยายอยู่ในภาพสูงกว่าผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนจากสไลด์ที่มีคำบรรยายอยู่ใน เทปอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 เมื่อวัดผลทันทีหลังจากการเรียน และจากการ เปรียบเทียบความคงทนในการจำจากการเรียนรู้ทั้ง 2 กลุ่ม พบว่า ผู้เรียนจากสไลด์ที่มีคำบรรยายอยู่ในภาพที่มีความคงทนในการจำดีกว่าการเรียนจากสไลด์ที่มีคำบรรยายอยู่ใน เทปอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 เมื่อวัดผลหลังจากการเรียนไปแล้ว 1 และ 3 สัปดาห์

วิศิษฐ์ ศรีนุช (2530: 25-28) ได้วิจัยเรื่อง "การศึกษาเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนกิจกรรมนาฏศิลป์จากรายการวิทยุประกอบภาพแสดงการเคลื่อนไหวต่อเนื่องกับการสอนโดยครู" เพื่อ เปรียบ เทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนกิจกรรมนาฏศิลป์ จาการใช้รายการวิทยุประกอบภาพแสดงการเคลื่อนไหวต่อเนื่องกับการสอนโดยครู โดยใช้การทดลองกับนักเรียนประถมศึกษาปีที่ 6 โรงเรียนบ้านสันทราย จังหวัด เชียงราย มีการศึกษา 2530 จำนวน 40 คน แบ่งเป็น 2 กลุ่ม วิเคราะห์ข้อมูลโดยหาค่า t และค่าความ เบี่ยงเบนมาตรฐาน ค่าความ เชื่อมั่น และค่า t -test ผลการวิจัยสรุปว่า คำ เนินการโดยให้ผู้เรียนกลุ่มทดลองทั้งรายการวิทยุและ เปิดภาพหนึ่งแสดงการ เคลื่อนไหวต่อเนื่องของท่าทำให้ผู้เรียนดู เป็นเวลา 25 นาที แล้วให้ผู้เรียนปฏิบัติตามและกลุ่มควบคุม ใช้รายการวิทยุและครู เป็นผู้สอนท่าท่า แล้วให้ผู้เรียนปฏิบัติตาม ผลการทดลองพบว่า ผลสัมฤทธิ์ในการเรียนกิจกรรมนาฏศิลป์จากรายการวิทยุประกอบภาพหนึ่งแสดงการ เคลื่อนไหวต่อเนื่องกับการสอนของครูไม่แตกต่างกัน

จากงานวิจัยดังกล่าวนี้จึงสรุปได้ว่า สื่อการสอนทำให้การเรียนรู้ง่ายขึ้นประหยัดเวลา สื่อการสอนช่วยถ่ายทอดความคิดเห็นระหว่าง ครูและนักเรียน ช่วยสร้างความเข้าใจในเรื่องราวที่ครูสอนได้เร็วและจำได้ชองถาวร สามารถเรียนรู้ได้มากขึ้น ทำให้นักเรียนรู้จักการอธิบาย แสดงความคิดเห็น สื่อการสอนมีความจำเป็นในการสอน เพราะสังคมมีการเปลี่ยนแปลงความรู้ใหม่ ๆ เกิดขึ้นมาก โดยเฉพาะข้อมูล ข่าวสาร สารนิเทศเหล่านี้ทำให้ครูต้องสอนเนื้อหาวิชามากขึ้น จำนวนนักเรียนเพิ่มมากขึ้น สารนิเทศประเภทสื่อการสอนมีความสำคัญในการสอนที่จะ เน้นนักเรียนแต่ละบุคคลให้เกิดการเรียนรู้พร้อมทั้งมีประสิทธิภาพ

และนักเรียนที่มีภูมิหลังที่แตกต่างกัน ครูต้องรู้จักใช้สารนิเทศประเภทสื่อการสอนและเทคนิคที่จะทำให้นักเรียนที่มีพื้นฐานต่างกันสนใจในบทเรียนและเพื่อเป็นการช่วยเหลือนักเรียนที่มีความเสียเปรียบในด้านสติปัญญาและเศรษฐกิจให้ประสบความสำเร็จอย่างสมบูรณ์

งานวิจัยในต่างประเทศ

เฮอ์เบิร์ต เมนเซล (Herbert Menzel 1967: 8-13) ได้ศึกษาถึงความต้องการสารนิเทศของนักวิทยาศาสตร์ และได้จำแนกลักษณะสารนิเทศที่นักวิทยาศาสตร์ต้องการออกเป็น 3 ประเภท สรุปได้ดังนี้

1. สารนิเทศที่ใช้ในการปฏิบัติงานหรือใช้ในการวิจัย
2. กรรมวิธีและเทคนิคต่าง ๆ รวมทั้งลักษณะรายละเอียดของเครื่องมือเครื่องใช้
3. แนวความคิดและทฤษฎีทางวิทยาศาสตร์

ในด้านการได้รับสารนิเทศ นักวิทยาศาสตร์จำนวนมากได้รับสารนิเทศจากการติดต่อสื่อสารกันเป็นส่วนตัว ไม่ว่าจะเป็นการติดต่อกันทางจดหมาย การประชุม การพบปะสนทนา แบบเป็นทางการหรือไม่เป็นทางการก็ตาม ซึ่งทำให้เกิดการแลกเปลี่ยนสารนิเทศซึ่งกันและกัน

ลิต เฟิร์น ไฮแลนด์ (Leah Fern Hiland 1974: 4299-A) ได้ศึกษาความต้องการสารนิเทศของครูสังคัมศึกษา โดยได้สัมภาษณ์ครูสังคัมศึกษา จำนวน 35 คน ในโรงเรียนมัธยมศึกษา 6 โรงเรียน ในรัฐอิลลินอยส์ และรัฐอินเดียนา ผลการศึกษาสรุปว่า

1. ชนิดของสารนิเทศที่ครูสังคัมศึกษาต้องการและใช้บ่อยที่สุด คือ ข้อเท็จจริงในชีวิตประจำวันและสารนิเทศในสาขาวิชาต่าง ๆ
2. ในด้านที่เกี่ยวกับการใช้สารนิเทศนั้น ครูสังคัมศึกษามักใช้สารนิเทศแบบไม่เป็นทางการและใช้วิธีค้นคว้าจากเอกสารมากที่สุด

เคนเนท อาร์ ออลเซ็น (Kenneth R. Olsen 1976: 919-A - 920-A) ได้ศึกษาความต้องการสารนิเทศสำหรับการส่งเสริมนักเรียนพิการแต่ละคน ผลการศึกษาสรุปได้ว่า ครูซึ่งไม่มีเวลาไปค้นหาสารนิเทศและไม่ได้รับบริการที่ดี จะมีความต้องการสารนิเทศสูง และต้องการสารนิเทศเกี่ยวกับวัตถุประสงค์ของการเรียน วิธีสอน วัสดุสำหรับนักเรียน และเกี่ยวกับการสอนมากกว่าสารนิเทศเกี่ยวกับแหล่งทรัพยากรมนุษย์ การทดสอบ และสิ่งแวดล้อมในการเรียน

องค์การศึกษาวิทยาศาสตร์และวัฒนธรรมแห่งสหประชาชาติ (UNESCO 1977: 19) ได้สำรวจความต้องการสารนิเทศของครูในโรงเรียน ในประเทศนอร์เวย์ สรุปว่าครูมีความต้องการสารนิเทศแตกต่างจากผู้บริหารโรงเรียน โดยผู้บริหารต้องการสารนิเทศเกี่ยวกับประเภทของการศึกษาหลักวิชาการ รายงานจากคณะกรรมการศึกษา ระเบียบ หรือกฎเกณฑ์ทางการศึกษามากกว่าครู ส่วนครูมีความต้องการสารนิเทศอย่างมากในเรื่องที่เกี่ยวข้องกับสิ่งที่จะนำไปใช้ปฏิบัติได้ในการทำงานประจำวัน เช่น กระบวนการวิธีการศึกษา สื่อทัศนวัสดุ และประสบการณ์อื่น ๆ ของครู

จอห์น หลุยส์ ลอลลีย์ (John Louis Lolley 1978: 1172-1173A) ได้ศึกษาการใช้แหล่งวัสดุประกอบการสอนและวัสดุห้องสมุดของครูผู้สอนในวิทยาลัยชุมชนและวิทยาลัยอาชีวศึกษา เครื่องมือที่ใช้คือ แบบสอบถาม ซึ่งประกอบด้วย 3 ส่วน คือ ส่วนแรก เป็นเรื่องเกี่ยวกับแหล่งวัสดุประกอบการสอน จำนวนวิชาที่ต้องใช้แหล่งวัสดุประกอบการสอน ความถี่ในการใช้วัสดุตีพิมพ์ของห้องสมุด ส่วนที่สอง เป็นแบบสอบถามด้านเจตคติเกี่ยวกับเหตุผลในการใช้ห้องสมุด ส่วนที่สาม เป็นแบบสอบถามด้านเจตคติเกี่ยวกับเหตุผลที่ไม่ใช้ห้องสมุด ผลการวิจัยสรุปว่า มีการใช้แหล่งวัสดุประกอบการสอนอย่างกว้างขวาง กล่าวคือ อาจารย์จำนวนร้อยละ 85 ใช้สื่อทัศนูปกรณ์ ร้อยละ 73 ใช้หนังสือของภาควิชา ร้อยละ 72 ใช้หนังสือซึ่งเป็นของส่วนตัวร้อยละ 63 ใช้สิ่งพิมพ์ของผู้ประกอบการมากกว่าคู่มือร้อยละ 63 ใช้เอกสารประกอบหลักสูตรร้อยละ 58 ใช้แผนการสอนร้อยละ 56 ใช้วารสารส่วนตัวร้อยละ 53 ใช้เอกสารเตรียมการสอนของตนเองร้อยละ 52 ใช้หนังสือคู่มือร้อยละ 50 ใช้สิ่งพิมพ์ของสมาคมและมีการใช้วัสดุตีพิมพ์ของห้องสมุดน้อยกว่าวัสดุตีพิมพ์ ซึ่งเป็นของส่วนตัวหรือของภาควิชา หมายความว่าน้อยกว่า 1 ใน 3 ที่กำหนดให้ผู้เรียนค้นคว้าจากห้องสมุด โดยคณาจารย์ส่วนใหญ่ให้ความเห็นว่า การศึกษาด้านวิชาชีพเน้นหนักด้านการพัฒนาทักษะ ความชำนาญ มากกว่าที่จะค้นคว้าในห้องสมุด อีกทั้งพบที่มีความสัมพันธ์กันเพียงเล็กน้อยระหว่างอุปนิสัยของครูผู้สอนกับแหล่งวัสดุประกอบการสอนและกับเจตคติของครูต่อการใช้หรือไม่ใช้ห้องสมุด

เจนนิเฟอร์ คาร์เรน มานิกัส (Jennifer Karen Manikas 1981: 4632A) ได้ศึกษาโดยการสำรวจเอกสารประจำโรงฝึกงาน โดยส่งแบบสอบถามทางไปรษณีย์ ศึกษาในกลุ่มประชากรซึ่งได้แก่ บรรณารักษ์และคณาจารย์ในวิทยาลัยชุมชน และโรงเรียนอาชีวะในรัฐทางใต้ 6 รัฐของสหรัฐอเมริกา ผลการศึกษาสรุปว่าร้อยละ 60 ของสถานศึกษามีเอกสารประจำโรงฝึกงาน ซึ่งประกอบด้วยตำราเรียนวิชาชีพและทั่ว ๆ ไป ไลด์ทัศนูปกรณ์ นิตยสาร และวารสาร ในปริมาณที่น้อยกว่า 300 รายการ คณาจารย์และบรรณารักษ์มีความเห็นสอดคล้องกันในด้านต่าง ๆ คือ เอกสารประจำโรงฝึกงานเป็นแหล่งปฐมภูมิสำหรับการสอน และเป็นแหล่งสนับสนุนห้องสมุด สถานที่ตั้งของที่เก็บเอกสารประจำโรงฝึกงานมีผลต่อการเข้าใช้ และคณาจารย์มีความเห็นว่า ผู้ใช้นิยมใช้เอกสารประจำโรงฝึกงานมากกว่าห้องสมุด แต่ก็ยังคงเห็นว่าเอกสารประจำโรงฝึกงานเป็นสิ่งส่งเสริมสนับสนุนห้องสมุด

เอ็ดนา แบลคกี และ โจนที เอ็ม สมิท (Edna Blackie and Joan M. Smith 1981: 16-23) ได้วิจัยถึงความต้องการและการใช้สารนิเทศของนักศึกษาระดับปริญญาตรีโพลีเทคนิค ผลการวิจัยสรุปว่านักศึกษาต้องการสารนิเทศเพื่อการสัมมนา และการอ่านที่เกี่ยวข้อง รายวิชาต่าง ๆ ที่อาจารย์ผู้สอนกำหนด ส่วนแหล่งสารนิเทศที่นักศึกษานิยมใช้ คือ ห้องสมุดภายในมหาวิทยาลัย ทรัพยากรของภาควิชา ห้องสมุดอื่น ๆ ภายนอกมหาวิทยาลัย และใช้แหล่งสารนิเทศส่วนบุคคล อันได้แก่ นักศึกษาชั้นปีที่สูงกว่า เป็นต้น

เดฟตา วาเทอร์ราย วิลสัน (Deftta Vatherine Wilson 1983: 313-314A) ศึกษาแบบของพฤติกรรมการณ์สารนิเทศของครูในวิทยาลัยชุมชนว่าเกี่ยวข้องกับบทบาทหน้าที่หรือวิชาที่สอน โดยศึกษาจากบุคลากร 39 คนจาก 3 ภาควิชา ได้แก่ มนุษยศาสตร์ สังคมศาสตร์ และวิทยาศาสตร์ ของ Windward Community College ในฮาวาย ซึ่งประกอบด้วยครูผู้สอน นักวิจัยที่ปรึกษา สมาชิกคณะกรรมการฝ่ายบริการชุมชนและผู้บริหาร และได้วิเคราะห์ถึงบทบาทการสอน เวลาที่ใช้ในการสอน ปัญหาและอุปสรรคในการค้นและเข้าถึงสารนิเทศ นอกจากนี้ยังได้ทำการสัมภาษณ์ครูผู้สอน และนำเสนอข้อมูลในรูปตาราง โดยใช้ไคสแควร์

ผลการศึกษาสรุปว่าความต้องการสารนิเทศของครูผู้สอนนั้น มีความเกี่ยวข้องกับสัมพันธภาพโดยตรงกับบทบาทหน้าที่ ความต้องการสารนิเทศและรูปแบบของพฤติกรรมการณ์สารนิเทศของครูผู้สอนจาก 3 ภาควิชา ไม่มีความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ

ข้อเสนอแนะจากงานวิจัย ได้แก่ บรรณารักษ์ควรมีส่วนร่วมในการวางแผนหลักสูตร
วางแผนการสอน มีความรวดเร็วในการรวบรวมสารนิเทศ และควรมีความรู้เกี่ยวกับเนื้อหาของ
สาขาวิชาต่าง ๆ วัสดุการสอน การปรับปรุงวิธีการใหม่ ๆ ในการเก็บและค้นหาสารนิเทศ

โจฮัน เลิฟ โอลไฮเซน (Johan Leif. Olaisen 1984: 824A) ศึกษาการค้นหา
สารนิเทศของนักวิทยาศาสตร์และนักการศึกษา เครื่องมือในการวิจัยประกอบด้วย แบบสอบถาม
การสัมภาษณ์ การวิจัยภาคสนาม (การสังเกตการณ์และมีส่วนร่วม) การศึกษาวรรณกรรมที่
เกี่ยวข้อง ข้อมูลจำแนกตามวิชาที่สอน สาขาวิชา ระดับชั้น การศึกษา เพศ และอายุการ
ทำงาน

ผลการวิจัยสรุปว่า สารนิเทศที่นิยมใช้มากที่สุดคือ วารสาร และเครื่องมือใน
การค้นหาสารนิเทศ คือ วารสารสาระสังเขป หรือดรรชนีวารสาร สารนิเทศที่ใช้น้อย
คือ บรรณานุกรม บัตรรายการ และบุคลากรห้องสมุด ส่วนใหญ่นิยมใช้บริการของห้องสมุด
ประชาชน และร้านจำหน่ายหนังสือ และไม่เคยไปห้องสมุดของสถาบันการศึกษาอื่น ๆ
และมีอาจารย์ จำนวนร้อยละ 60 ของกลุ่มตัวอย่างใช้เวลาทำการสอนและการวิจัย ร้อยละ
40 ใช้เวลาในการสอนเพียงประการเดียว ร้อยละ 42 ไม่เคยตีพิมพ์สิ่งพิมพ์เลยในช่วงปี
ค.ศ. 1980 - 1981 ร้อยละ 47 เคยตีพิมพ์สิ่งพิมพ์ 1 หรือ 2 ชิ้น ร้อยละ 11 ตีพิมพ์สิ่งพิมพ์
ตั้งแต่ 3 ชิ้นขึ้นไป

อีเตท เอฟอง เอ็นเคอูเว็ม (Edet, Efiang Nkereuwa 1984: 1900-1901A)
ศึกษาการใช้สารนิเทศของนักวิทยาศาสตร์และวิศวกรในโรงงานอุตสาหกรรมปิโตรเลียมของ
ประเทศไนจีเรีย 2 แห่ง ซึ่งได้แก่ Port Harcourt, Warri และ Eket กลุ่มตัวอย่าง
ได้แก่ นักวิทยาศาสตร์และวิศวกร จำนวน 325 คน โดยใช้แบบสอบถามเป็นเครื่องมือ ผล
การวิจัยสรุปว่า นักวิทยาศาสตร์และวิศวกรมีความดีในการใช้แหล่งสารนิเทศที่ตีพิมพ์เผยแพร่แล้ว
ไม่แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญ วิศวกรมีความนิยมใช้การติดต่อสื่อสารระหว่างบุคคลมากกว่า ส่วน
นักวิทยาศาสตร์นิยมใช้บริการของห้องสมุดมากกว่า ความดีในการใช้ห้องสมุดไม่มีความสัมพันธ์กับ
ความสามารถในการให้บริการสารนิเทศของห้องสมุด และห้องสมุดยังไม่มีการค้นหา
สารนิเทศโดยคอมพิวเตอร์

โจเซฟีน ซีออโดรา (Josephine Theodora 1980: 4376A) ได้ทำการศึกษาทดลอง เรื่องปฏิสัมพันธ์ผลการเรียนรู้ของสีโดยวิธีการจำ ในการ เสนอภาพการจำ เพื่อการเรียนรู้ โดยการใช้ภาพ กับกลุ่มตัวอย่างซึ่งเป็นนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 และ 4 จำนวน 53 คน โดยผู้เรียนจะได้รับการทดลอง CEFT (Children Embedded Figures Test) และ แบบทดสอบ MFFT (Matching Familiar Figures Test) เครื่องมือที่ใช้ในการทดลอง ได้แก่ สไลด์จำนวน 400 ภาพ โดยถ่ายจากวัตถุและฉากธรรมชาติจำนวน 200 ภาพ และนำภาพดังกล่าวไปสำเนาเป็นสไลด์ขาวดำจำนวน 200 ภาพ ในจำนวนภาพทั้งหมดนี้ครึ่งหนึ่งหรือ 100 ภาพของทั้ง 2 กลุ่ม (สไลด์สีและสไลด์ขาว-ดำ) จะสร้างเนื้อหาเพื่อการเรียนรู้ประกอบภาพและ อีกครึ่งหนึ่งหรือ 100 ภาพของทั้ง 2 กลุ่ม จะไม่เสนอเนื้อหาสาระใด ๆ ผลของการวิจัยสรุป ได้ว่าไม่ว่าจะเป็นสไลด์ที่มี เนื้อหาสาระหรือสไลด์ที่ไม่ เสนอเนื้อหาสาระจะไม่มีผลการเรียนรู้ แตกต่างกันและระหว่างสไลด์สีและสไลด์ขาว-ดำก็ไม่มีผลการ เรียนรู้ที่แตกต่าง เช่นกัน

ดอนนาร์ต ดับบลิว คิงส์ และ เวอร์นัน ยูจีน. พาร์มัวร์ (Donald W.King and Vernon Eugene Palmour 1981: 71-75) ศึกษาถึงการใช้นิติศาสตร์ของบุคคลทั่วไป จำนวน 2,500 ครอบครัวในเมืองต่าง ๆ ของรัฐนิวอิงแลนด์ ผลการวิจัยสรุปว่าบุคคลทั่วไป ต้องการใช้นิติศาสตร์ เพื่อแก้ปัญหาประจำวัน 4 ประการ ได้แก่ ด้านการเงิน สุขภาพ การศึกษา และการเมือง ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ เบนดา เดอร์วิน (Brenda Dervin 1976: 19-38) ที่ศึกษาถึงความต้องการและการใช้นิติศาสตร์ของกลุ่มบุคคลทั่วไปพบว่า บุคคลทั่วไปต้องการสารสนเทศเพื่อแก้ปัญหาประจำวัน ซึ่งสรุปได้ 19 ประการ ได้แก่ ปัญหาเกี่ยวกับเพื่อนบ้าน การบริโภค ที่อยู่อาศัย การบำรุงรักษายาน การศึกษาสุขภาพ การเดินทาง การพักผ่อน การเงิน สวัสดิการสังคม ปัญหาเชื้อชาติ การดูแลเด็ก การวางแผนครอบครัว กฎหมายต่าง ๆ อาชญากรรม และความปลอดภัย การย้ายถิ่น การทหาร การเมือง และ เรื่องเบ็ดเตล็ด สำหรับแหล่งสารสนเทศที่บุคคลทั่วไปต้องการใช้แก้ปัญหาประจำวันนั้น เดอร์วิน พบว่า ส่วนใหญ่นิยมติดต่อ พบปะพูดคุยและขอคำแนะนำจากเพื่อน ครอบครัว และญาติ ซึ่งนับว่าเป็นแหล่งบุคคลที่ใช้บ่อยที่สุดในการแก้ปัญหาทุกด้าน